

Nr 210.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till sjömanshusen m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld:

I årets statsverksproposition (tionde huvudtiteln, punkt 54, samt elfte huvudtiteln, punkterna 23—26) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/1939 beräkna dels till ersättning åt sjömanshusen ett anslag av 356,000 kronor dels ock till förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen vid handelsflottans pensionsanstalt ett förslagsanslag av 38,400 kronor, till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna vid anstalten ett anslag av 116,300

kronor, till tilläggs pensioner under år 1938 åt pensionstagarna vid anstalten ett förslagsanslag av 164,300 kronor och till förvaltningsbidrag åt anstalten ett anslag av 6,100 kronor. Sedan utredningen i ärendet slutförts, torde jag nu ånyo få anmäla detsamma.

Sjömanshusen.

Enligt § 1 förordningen den 13 juli 1911 (nr 86) angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m. (sjömanshusförordningen) ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma varest sjömanshus skall finnas. För närvarande äro sjömanshusen till antalet 47, vart och ett med sitt distrikt. Distrikten omfatta tillsammans hela riket.

Den allmänna uppsikten över sjömanshusen utövas av kommerskollegium.

Varje sjömanshus förvaltas av en direktion, bestående av fem ledamöter, vilka väljas av redare och sjöfolk på visst fastställt sätt. Direktionsledamöterna åtnjuta ej någon ersättning för uppdraget.

Vid varje sjömanshus skall finnas en ombudsman, vilken är föredragande hos direktionen och äger deltaga i dess överläggningar men ej i besluten. Ombudsman förordnas av kommerskollegium efter visst föreskrivet ansökningsförfarande. Övriga biträden vid sjömanshus tillsättas av respektive direktioner. Avlöningarna till sjömanshusens tjänstemän fastställas av kollegium efter förslag av vederbörande direktioner.

Enligt § 1 mom. 1 förenämnda förordning, sådant stadgandet lyder genom kungörelse den 22 december 1922 (nr 629), hava sjömanshusen till ändamål:

att föra förteckning över svenska sjömän, som användas i handelssjöfart, samt anteckningar angående deras tjänstgöring å fartyg och värnpliktsförhållande;

att verkställa sjöfolks på- och avmönstring samt handhava därmed i samband stående angelägenheter;

att i den ordning gällande värnpliktsförfattningar föreskriva tillhandagå i avseende å de värnpliktigas inskrivning och redovisning;

att beträffande sjömännen och deras tjänstgöring meddela såväl vederbörande myndigheter som redare och fartygsbefälhavare de upplysningar, varav de kunna vara i behov;

att förvalta till sjömanshusen hörande kassor och fonder jämte inflytande avgifter och övriga medel;

samt att ägna eftersyn åt sjömännen och bereda understöd åt såväl sjömän som änkor och barn efter sjömän.

Sjömanshusens viktigaste inkomster utgöras av tonavgifter, hyresavgifter, bötes- och vitesmedel, som jämlikt särskilda bestämmelser kunna tillfalla sjömanshusen, räntor å egna fonder samt anslag av statsmedel.

Tonavgift skall jämlikt § 21 sjömanshusförordningen, vilken paragraf senast ändrats genom kungörelse den 8 december 1933 (nr 641), erläggas för fartyg, som avgår från Sverige till utrikes ort, och utgår, om fartyget är

svenskt eller tillhör en främmande nation, i vars hamnar svenska fartyg behandlas lika med samma nations egna, med fem öre men i annat fall med åtta öre för varje fullt ton av fartygets avgiftspliktiga dräktighet.

Hyresavgift skall jämlikt § 22 samma förordning, sådan paragrafen lyder enligt kungörelsen nr 629/1922, vid avmönstring från svenskt fartyg, å vilket besättning påmönstrats för utrikes fart, erläggas av befälhavare samt av var och en av besättningen med en procent av deras under tiden från påmönstringsdagen förtjänta lön eller hyra.

Vad angår sjömanshusens understödjande verksamhet är jämlikt § 18 sjömanshusförordningen sjöman, som är eller varit inskriven vid sjömanshus och erlagt hyresavgift, därest han under anställning å svenskt fartyg ådragit sig sådan kroppsskada eller sjuklighet eller ock iråkat den ålderdomsbräcklighet, att han ej vidare kan göra sjötjänst, och om han är i torftiga omständigheter, berättigad att från det sjömanshus han tillhör eller senast tillhört erhålla ett efter hans nödtorft och sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd.

Änka och barn efter sjöman, som innehaft eller kunnat erhålla understöd eller som avlidit under utövningen av sitt yrke, äga ock, där de äro i torftiga omständigheter, att från det sjömanshus mannen eller fadern senast tillhört åtnjuta ett efter deras nödtorft och sjömanshusets tillgångar lämpat årligt understöd.

Anslag av statsmedel till ersättning till sjömanshusen utgick för vart och ett av åren 1900—1911 med 30,000 kronor, för vart och ett av åren 1912—1920 med 40,000 kronor och för vart och ett av åren 1921—1932 med 162,000 kronor. Efter förslag av den s. k. granskningsnämnden nedsattes anslaget av 1933 års riksdag med omkring 10 procent eller 16,000 kronor till 146,000 kronor, med vilket belopp anslaget sedermera utgått. Av kommerskollegium under senare åren gjorda upprepade framställningar om höjning av anslaget till åtminstone det belopp, varmed det före den vid 1933 års riksdag vidtagna nedsättningen utgick eller 162,000 kronor, hava med hänsyn till det läge, vari frågan om sjömanshusens organisation och därmed sammanhängande förhållanden befunnit sig, icke vunnit statsmakternas bifall.

Vid föredragning den 11 juni 1937 av riksdagens skrivelse nr 10, punkt 42, angående anslag till ersättning åt sjömanshusen för budgetåret 1937/1938 förordnade Kungl. Maj:t, att för beredande under år 1937 åt sjömanshusen av ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning skulle utgå följande belopp till de särskilda sjömanshusen, nämligen:

Sjömanshuset i:		Sjömanshuset i:	
Falkenberg	kronor 400	Haparanda	kronor 100
Gävle	» 500	Hudiksvall	» 100
Göteborg	» 18,300	Hälsingborg	» 9,000
Halmstad	» 5,600	Härnösand	» 2,500

Sjömanshuset i:		Sjömanshuset i:	
Jönköping	kronor 100	Skellefteå	kronor 100
Kalmar	» 8,000	Stockholm	» 4,500
Karlshamn	» 10,000	Strömstad	» 10,400
Karlskrona	» 2,500	Sundsvall	» 1,000
Karlstad	» 400	Söderhamn	» 1,600
Kristianstad	» 1,400	Söderköping	» 100
Kungälv	» 300	Södertälje	» 900
Landskrona	» 2,300	Sölvesborg	» 2,500
Lidköping	» 800	Trälleborg	» 500
Linköping	» 100	Uddevalla	» 15,100
Luleå	» 100	Umeå	» 400
Lysekil	» 1,500	Uppsala	» 100
Malmö	» 3,000	Vadstena	» 100
Marstrand	» 6,800	Varberg	» 1,000
Norrköping	» 1,000	Visby	» 6,000
Nyköping	» 2,500	Västervik	» 10,700
Oskarshamn	» 7,500	Västerås	» 300
Piteå	» 100	Ystad	» 100
Ronneby	» 100	Örnsköldsvik	» 100
Simrishamn	» 5,500		
		Summa kronor	146,000.

Handelsflottans pensionsanstalt.

Under rubriken Handelsflottans pensionsanstalt äro i riksstaten för budgetåret 1937/1938 under elfte huvudtiteln uppförda följande anslag:

Bidrag till pensionsanstalten, förslagsanslag	kronor 140,000
Förbättring av pensioneringen inom anstaltens fjärde klass, förslagsanslag	» 35,000
Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna	» 31,000
Tilläggs pensioner under år 1937 åt pensionstagarna, förslagsanslag	» 125,000
Förvaltningsbidrag	» 1,500

Beträffande ifrågavarande fem anslags historik och användning torde här få lämnas en kortfattad redogörelse.

Den genom handelsflottans pensionsanstalt utövade pensionsverksamheten har sitt historiska ursprung i och anses i viss mån utgöra vederlag för den sjöfolket tidigare sedan gammalt tillkommande men sedermera indragna s. k. föringen.

Med föring menades ursprungligen en viss kvantitet varor, som sjömännen ägde rätt att utan erläggande av frakt föra med sig ombord. Den vinst, de vid försäljningen av dessa varor kunde erhålla, utgjorde — helt eller delvis

— deras lön. Då tullar infördes i landet, gjorde sjömännen emellertid anspråk på att den tullfrihet, som var dem beviljad för gods, som de för eget behov medförde, även skulle komma det gods till del, som de under namn av föring hemförskaffade. Härigenom tillskyndades staten förluster, och till följd därav upphävdes den fria föringen i dess ursprungliga betydelse genom 1667 års sjölag, som i stället bestämde, att varje sjöman vid ankomst till svensk hamn efter slutad utrikes resa skulle äga att vid tullverket uppbära ett visst belopp penningar i förhållande till det värde skepparen för varje läst betingat. Sedermera fixerades denna förmån till bestämda belopp, olika för olika tjänstebefattningar ombord.

Sedan en kommitté, som skulle avgiva betänkande om handelssjöfartens behov och utvägar till dess befrämjande, år 1829 väckt förslag om ändring i gällande bestämmelser angående föringen, uppdrog Kungl. Maj:t år 1837 åt kommerskollegium att avgiva yttrande över berörda förslag. Kollegium ansåg, att föringen borde upphöra och att i stället en motsvarande summa skulle anslås till pensionering av sjöfolk jämte deras änkor och barn. Efter ytterligare utredningar avgav Kungl. Maj:t vid 1862—1863 årens riksdag proposition, vari föreslogs, att rikets ständer måtte lämna sitt bifall till inrättande, i enlighet med vissa i propositionen närmare angivna grunder, av en pensionsanstalt för befälhavare, styrmän och annat sjöfolk å svenska, till utrikes fart använda segel- och ångfartyg ävensom för maskinister och eldare å sistnämnda slags fartyg.

Samtidigt föreslog Kungl. Maj:t rikets ständer att medgiva, att, såsom bidrag till pensioneringen från nämnda pensionsanstalt, måtte få av tullmedlen utgå ett belopp ungefärligen svarande mot föringen, vilken däremot ej vidare skulle till sjöfolket utbetalas. Det belopp, som sålunda skulle tillkomma pensionsanstalten, skulle enligt propositionen närmare bestämmas i förhållande till lästetalet av de fartyg, till vilkas besättningar föring utgått, samt ökas i visst förhållande till lästetalet å sådana fartyg, så att för det dåvarande, då lästetalet av de till utrikes sjöfart begagnade svenska fartygen under senaste åren uppgått till mellan 110,000 och 120,000 läster, anslaget fastställdes till 24,000 riksdaler eller närmast det belopp, som föringen då utgjorde, men framdeles bleve ökat med 1,000 riksdaler för varje fullt femtusental utöver 120,000, varmed lästetalet å sådana fartyg kunde komma att tillväxa.

Sedan rikets ständer bifallit Kungl. Maj:ts berörda förslag, förordnade Kungl. Maj:t den 29 januari 1864 om inrättande av en handelsflottans pensionsanstalt, varjämte reglemente för anstalten av Kungl. Maj:t samtidigt utfärdades.

Förutom omförmälda, till pensionsanstalten av tullmedlen utgående anslag, vilket från och med år 1867 uppfördes i riksstaten såsom reservationsanslag under rubriken *bidrag till handelsflottans pensionsanstalt*, utgick till en början till anstalten även ett anslag å 50,000 riksdaler från handels- och sjöfartsfonden. I samband med indragning av sistnämnda anslag höjdes vid

1869 års riksdag det förra av tullmedlen utgående anslaget med motsvarande belopp eller 50,000 kronor.

Med anledning av under årens lopp inträdd ökning i de till utrikes fart använda svenska fartygens lästetal höjdes, på Kungl. Maj:ts framställning, anslaget av 1871 års riksdag från förutvarande 74,000 kronor till 78,000 kronor. I sammanhang därmed förändrades anslaget till förslagsanslag i den mening, att den utbetalning till handelsflottans pensionsanstalt, som på grund av nämnda anslag finge äga rum, skulle utöver de 50,000 riksdaler, som vid 1869 års riksdag beviljats i stället för det förut utgående bidraget från handels och sjöfartsfonden, utgöra, såsom motsvarande föringen, dels 24,000 riksdaler och dels därjämte 1,000 riksdaler för varje fullt tal av 2,880 nyläster (5,000 svåra läster), varmed lästetalet å svenska i utrikes sjöfart använda fartyg överstege 69,120 nyläster (120,000 svåra läster).

På grund av den fortsatta tillväxten i de svenska till utrikes sjöfart använda fartygens lästetal höjdes anslaget av 1909 års riksdag till 101,000 kronor och av 1928 års riksdag till 120,000 kronor. Från och med budgetåret 1934/1935 utgår anslaget med 140,000 kronor.

Till skillnad från sjömanshusens på behovsprincipen grundade understöds-väsende har den av handelsflottans pensionsanstalt utövade verksamheten så till vida karaktären av en verklig pensionering, att vederbörande sjöman är — oberoende av sin ekonomiska ställning — berättigad till pensions erhållande, därest han uppfyller vissa villkor beträffande ålder och tjänstgöring. Pensionerna äsyfta allenast ålderdomsförsörjning för sjömännen själva.

Enligt reglementet för pensionsanstalten förvaltas densamma av en direktion, som har sitt säte i Stockholm och består av en ordförande och två ledamöter, vilka samtliga förordnas av Kungl. Maj:t.

Villkoren för pensions erhållande äro: att hava uppnått 55 års ålder samt att hava varit 25 år inskriven å svenskt sjömanshus och, utan att hava gjort sig skyldig till rymningsbrott, tillbragt denna tid huvudsakligen i tjänstgöring under utrikes sjöfart med svenskt handelsfartyg eller såsom förhyrd å svenskt örlogsfartyg. På direktionens särskilda omprövning må emellertid bero, huruvida den, som rymt men åter inställt sig och därefter pålitligt tjänstgjort minst 15 år och så länge, att hans tjänstetid därigenom tillsammans utgör 30 år, må, därest övriga föreskrivna villkor blivit uppfyllda, tillgodonjuta pensionsrätt.

Förenämnda villkor om viss tjänstgöring hava tillämpats så, att vederbörande ansetts berättigad till pension, om han under de 25 år, han varit inskriven å sjömanshus, tjänstgjort i utrikes sjöfart under 17 års tid sammanlagt minst 150 månader.

Äro pensionssökande flera än som med anstaltens tillgångar kunna pensioneras, skall den äga företråde till pension, vilken först blivit därtill berättigad. Hava två eller flera samtidigt blivit pensionsberättigade och finnas ej pensionsrum för alla, avgöres företrädet genom lottning.

Ansökan om pension ingives i regel till direktionen för det sjömanshus,

där sökanden är eller senast varit inskriven, och ankommer det på direktio-
nen att med utredning och yttrande vidarebefordra ansökan till anstalten.
Emellertid må ansökan, åtföljd av vederbörlig utredning, även ingivas direkt
till anstalten.

Pensionstagarna indelas i fyra klasser, nämligen:

första klassen, bestående av fartygsbefälhavare, som avlagt sjöofficers-
eller sjökaptensexamen av första klassen (enligt Kungl. Maj:ts brev den 28
mars 1879 till pensionsanstaltens direktion skola hit också räknas fartygs-
befälhavare, som avlagt sjökaptensexamen vid navigationsskola i riket),

andra klassen, bestående av fartygsbefälhavare med sjökaptensexamen av
andra klass (enligt nyssnämnda brev skola hit också räknas styrmän,
som på grund av styrmansbrev föra befäl å handelsfartyg i fart bortom Ska-
gen och Lindesnäs),

tredje klassen, bestående av oexaminerade befälhavare, styrmän och ång-
maskinister, samt

fjärde klassen, bestående av övrigt sjöfolk och eldare å ångfartyg.

Antalet pensioner bestämdes ursprungligen sålunda:

i första klassen: 100 pensioner, vardera å 160 kronor;

i andra klassen: 100 pensioner, vardera å 120 kronor;

i tredje klassen: 100 pensioner, vardera å 100 kronor;

i fjärde klassen: 600 pensioner, vardera å 60 kronor.

I reglementet har emellertid meddelats föreskrift därom att, i den mån
pensionsfondens tillgångar sådant medgiva, skola pensionsrummens antal
inom de fyra klasserna i nyss angivna förhållande ökas.

Sedan det visat sig, att pensionsanstalten icke förmådde lämna pension
till alla, som uppfyllde de i reglementet för anstalten stadgade villkor för
pensions erhållande, gjordes redan under 1880-talet upprepade framställ-
ningar om beredande av bättre pensionsförhållanden inom anstalten, vilka
framställningar emellertid ej ledde till något resultat.

1900 års riksdag beslöt, på grund av inom båda kamrarna väckta motio-
ner, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta, så
snart ske kunde, utreda frågan om ett förbättrat pensioneringssätt beträffande
sjömän och därom framlägga förslag vid en kommande riksdag. Sedan Kungl.
Maj:t tillsatt en kommitté för ändamålet, avgav denna, den s. k. sjömans-
pensioneringskommittén, den 15 november 1904 förslag i ämnet. I ett den
11 januari 1909 häröver avgivet yttrande avstyrkte kommerskollegium på
anförda skäl kommitténs förslag. Samtidigt som kollegium i nämnda ut-
låtande förutsatte ytterligare utredning av frågan i särskilt sammanhang för-
klarade kollegium sig emellertid anse, att under tiden, tills frågan blivit löst,
vissa åtgärder borde vidtagas i syfte att pensioneringen av de tre första
klasserna skulle göras effektiv i så mätto, att de, som enligt reglementets
anda och mening vore berättigade till pension, också skulle komma i åt-
njutande därav vid den avsedda tiden samt att fjärde klassens med allenast

60 kronor årligen utgående pensionsbelopp måtte höjas till 90 kronor. I anslutning härtill hemställde kollegium om anvisande för ändamålet av visst angivet belopp.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 5 mars 1909 fann vederbörande departementschef sig av anförda skäl icke kunna tillstyrka sjömanspensioneringskommitténs förslag. Däremot beslöts proposition till riksdagen avseende anvisande av ytterligare medel i form av förslagsanslag till visst belopp för förbättring av pensioneringen från pensionsanstalten i huvudsaklig överensstämmelse med kollegii förslag.

Statsutskottet vid 1909 års riksdag ansåg, att frågan om pensioneringens utsträckning till större antal, än reglementet medgäve, borde tills vidare anstå. Däremot menade utskottet, att hinder ej förelåge att tillmötesgå det andra med förslagsanslaget avsedda ändamålet eller *höjande av pensionsbeloppen i fjärde klassen* från 60 till 90 kronor, och hemställde utskottet, att riksdagen måtte för detta ändamål bevilja å extra stat för år 1910 ett förslagsanslag å 31,000 kronor. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Detta anslag har sedermera anvisats för varje helt budgetår, på senare år med ett till 35,000 kronor förhöjt belopp. Anslaget har alltjämt förslagsanslags natur. För anslagets användning gäller, att pensionsanstaltens direktion äger att till en var, som i enlighet med bestämmelserna i reglementet för anstalten och direktionens därå grundade beslut kommer att för respektive halvår av varje budgetår eller någon del av dessa tidsperioder uppbära pension inom fjärde klassen, för motsvarande tid utbetala fyllnadspension efter 30 kronor, för år räknat.

Medan sökande inom fjärde klassen i allmänhet erhöilo sina pensioner inom i reglementet föreskriven tid, hade emellertid väntetiden för sökande inom övriga tre klasser blivit allt längre. Härav föranledda övervägandena ledde till framläggande vid 1912 års riksdag av en proposition, vari hemställdes om ett extra anslag av 31,000 kronor till handelsflottans pensionsanstalt, åsyftande att möjliggöra väntetidens nedbringande till i huvudsak högst fem år. Propositionen bifölls av riksdagen.

Beträffande ifrågavarande, till *förbättring av pensioneringen inom anstaltens tre första klasser* sålunda beviljade anslag, vilket alltsedan år 1913 för varje helt budgetår utgått med oförändrat och till 31,000 kronor begränsat belopp, har förordnats

att anslaget skall användas uteslutande för pensioneringen inom de tre första klasserna av handelsflottans pensionsanstalt;

att de i reglementet för nämnda pensionsanstalt meddelade bestämmelser angående proportionen av pensionsrummens antal i de olika klasserna icke skola i fråga om användningen av anslaget äga tillämpning;

att de tre första klasserna skola vid anslagets fördelning betraktas såsom en pensionsklass och de inom densamma pensionssökande sålunda erhålla pension från anslaget i den ordning, de blivit inom anstalten pensionsberättigade, oavsett vilken klass de tillhöra; samt

att utbetalningen av de med tillhjälp av ifrågavarande anslag beviljade nya pensionerna skall verkställas å den tid, i den ordning och efter de grunder, som reglementet i övrigt föreskriver.

I detta sammanhang torde böra erinras om att — sedan Kungl. Maj:t genom brev den 24 mars 1871 medgivit, att ett belopp av högst 12,000 kronor finge av överskottet å de för pensioneringen i fjärde klassen anvisade medel årligen tillsvidare användas för uppehållande av pensioneringen i anstaltens tre första klasser, tagna såsom en — förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 14 mars 1873 vidare, bland annat, att, såsom bidrag till uppehållande av pensioneringen inom pensionsanstaltens tre första klasser, tagna såsom en, finge, tillsvidare och så länge därav gjordes behov, årligen av fjärde klassens årliga överskott användas ytterligare 12,000 kronor, allt med förbehåll att ifrågavarande medel icke kunde finnas till hela eller någon del av sitt belopp vara för sitt ursprungliga ändamål erforderliga, i vilket fall så stor del därav, som då vore för pensioneringen i nämnda klass behöfvig, skulle till detta i reglementet avsedda behov behörigen användas.

Detta beslut, som sedermera alltjämt kunnat i viss omfattning tillgodogöras för det avsedda syftet, möjliggjordes genom det förhållandet, att inom fjärde klassen anmälda, till pension berättigade sökande understeg antalet för nämnda klass bestämda pensionsrum.

Vidare har riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, för vart och ett av åren 1919—1922 för beredande av *tilläggs pensioner* åt pensionstagarna vid handelsflottans pensionsanstalt å tilläggsstat anvisat ett förslagsanslag av 106,000 kronor. Från och med budgetåret 1923/1924 har anslag för ändamålet upptagits å riksstaten. Anslaget utgår från och med budgetåret 1932/1933 med ett till 125,000 kronor förhöjt belopp.

I avseende å användningen av sistnämnda anslag har pensionsanstaltens direktion bemyndigats att till en var, som i enlighet med bestämmelserna i anstaltens reglemente och direktionens därå grundade beslut under respektive kalenderår eller någon del därav uppbure pension från anstalten, utbetala tilläggs pension med följande belopp, nämligen inom anstaltens första klass med 80 kronor, inom den andra klassen med 60 kronor, inom den tredje klassen med 50 kronor och inom den fjärde klassen med 45 kronor, därvid skall iakttagas, att tilläggs pensionerna skola till vederbörande pensionärer utgå å de tider, i den ordning och efter de grunder, som gällande reglemente föreskriver i fråga om de från anstalten utgående ordinarie pensionerna.

Pensionsbeloppen äro sålunda i respektive klasser numera 240 (160 + 80), 180 (120 + 60), 150 (100 + 50) och 135 (60 + 30 + 45) kronor.

På grund av avkastningen av pensionsanstaltens medelstillgångar och förenämnda statsanslag har jämväl de ordinarie pensionsrummens antal efter hand kunnat ökas, så att de numera uppgå till 260 i en var av de tre första klasserna och 1,560 i fjärde klassen eller sålunda tillhopa 2,340.

Den 30 juni 1937 utgjorde pensionärernas antal:

i första klassen.....	475
i andra »	174
i tredje »	459
i fjärde »	1,215
	<hr/>
	eller tillsammans 2,323.

Överskjutande antal pensionärer inom första och tredje klasserna har tillkommit på grund av bestämmelserna i förenämnda brev den 14 mars 1873 och de förut omförmälda för användningen av anslaget å 31,000 kronor till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna, tagna såsom en pensionsklass, meddelade föreskrifterna.

Enligt vad som upplysts föreligger emellertid ett antal till pension inom fjärde klassen berättigade sökande, vilkas ansökningar icke kunnat upptagas till slutlig prövning. Till följd av bestämmelserna i Kungl. Maj:ts nyssnämnda brev måste därför tillsvidare, tills jämvikt åter nåtts, med beviljandet av ytterligare pensioner inom första och tredje klasserna anstå.

Vid pensionsanstalten äro anställda en kamrerare och sekreterare med arvode av 3,300 kronor, en kanslist med arvode av 1,400 kronor och en vaktmästare med arvode av 850 kronor, varjämte mindre arvoden utgå till visst biträde i övrigt. Dessa arvoden liksom kostnaderna i övrigt för anstaltens förvaltning bestridas ur anstaltens s. k. förvaltningskostnadsfond, varjämte alltsedan år 1920 av riksdagen anvisats ett anslag såsom *bidrag till täckande av förvaltningskostnaderna*. Bidraget är, såsom förut nämnts, i riksstaten för innevarande budgetår upptaget till 1,500 kronor, därav 1,000 kronor avses till beredande av samma arvoden åt anstaltens befattningshavare, som utgått sedan år 1924, samt 500 kronor utgöra bidrag till anstaltens hyreskostnad.

Sedan *direktionen över handelsflottans pensionsanstalt* i skrivelse den 30 augusti 1937 hemställt om åtgärd för beredande av anslag åt anstalten för budgetåret 1938/1939 för förenämnda olika ändamål till samma belopp som de för löpande budgetår anvisade, framhöll emellertid direktionen i en annan sagda dag avlåten skrivelse, att starka billighetsskäl talade för att särskilda åtgärder snarast möjligt vidtoges i syfte att åtminstone väsentligen undanröja väntetiden för pensions erhållande för sökande inom anstaltens samtliga pensionsklasser. Enligt av direktionen verkställda preliminära beräkningar skulle en omedelbar pensionering av sådana pensionssökande, vilkas ansökningar på grund av bristande medelstillgång vore beroende på framtida prövning, medföra en årlig kostnadsökning av omkring 118,000 kronor, som skulle fördela sig å de tre anslagen till förbättring av pensioneringen inom anstaltens fjärde klass, till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna och till tilläggspensioner åt pensionstagarna med respektive 3,400 kronor, 75,300 kronor och 39,300 kronor.

Vidare framhöll direktionen behovet av en tämligen genomgripande revision av det för anstalten gällande reglementet av den 29 januari 1864. I sak-

ligt hänseende hade därvid särskilt syntts direktionen böra ifrågakomma viss revidering av reglementets bestämmelser beträffande olika befattningshavares inom handelsflottan fördelning på de olika klasserna. Den härav föranledda kostnadsökningen beräknade direktionen till högst 10,000 kronor. Enligt direktionens mening skulle slutligen den avsedda förbättringen av pensioneringen från anstalten kräva ökad årlig arbetshjälp, vilken kostnad uppskattades till 1,600 kronor, varjämte kostnaden för biträde vid erforderlig engångsprövning av ineliggande ansökningar uppskattades till 3,000 kronor. Med utgångspunkt från de av direktionen sålunda gjorda beräkningarna skulle medelsbehovet under de särskilda anslagen till pensionsanstalten — bortsett från anslaget till bidrag till anstalten — för budgetåret 1938/1939 belöpa sig till respektive (35,000 + 3,400 =) 38,400 kronor, (31,000 + 75,300 + 10,000 =) 116,300 kronor, (125,000 + 39,300 =) 164,300 kronor och (1,500 + 1,600 + 3,000 =) 6,100 kronor.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 4 januari 1938 av frågan om anslag till handelsflottans pensionsanstalt för budgetåret 1938/1939 anförde jag följande:

Den av direktionen väckta frågan om ytterligare förbättring av pensioneringen från handelsflottans pensionsanstalt torde få anses äga starkt samband med den inom kommerskollegium pågående utredningen rörande sjömanshusens organisation och gestaltningen av den till sjömanshusen för närvarande knutna understödsverksamheten. Med hänsyn därtill hade direktionens ifrågavarande framställning överlämnats till kommerskollegium för att av kollegium tagas under övervägande vid berörda utrednings bedrivande. Det vore avsett, att ärendet skulle hinna slutberedas i sådan tid, att proposition kunde föreläggas 1938 års riksdag. I avbidan därå torde i förslaget till riksstat för budgetåret 1938/1939 samtliga nu ifrågavarande anslag böra allenast beräknas. Anslagen syntes därvid böra upptagas med de av direktionen angivna beloppen.

Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen avlätts i enlighet med min sålunda gjorda hemställan.

Verkställda utredningar.

I anledning av väckt motion anhöll 1915 års riksdag i skrivelse nr 175, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande sjömanshusen i riket, i syfte att dessa institutioner på ett ändamålsenligare sätt än dittills måtte tillvarataga sjöfolkets intressen. Riksdagen anförde i berörda skrivelse bland annat, att en undersökning borde företagas rörande sjömanshusens befattning med de värnpliktigas inskrivning och redovisning, varvid även borde beräknas, till vilket belopp kostnaderna därför ävensom för sjömanshusens förvaltning för övriga statsändamål kunde belöpa sig. I samband därmed borde övervägas, i vad mån ett särskiljande av sjömanshusens understödjande och förvaltande myndighet kunde äga rum. Skulle för värnpliktsärendenas behandling en centralisering visa sig lämplig, borde givetvis även undersökas, om så kunde

vara förhållandet jämväl för handhavandet av andra uppgifter, som sjömanshusen hade att fylla.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt kommerskollegium att med tillhjälp av sakkunniga verkställa den av riksdagen begärda utredningen ävensom att till Kungl. Maj:t avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, avlämnade av kollegium tillkallade sakkunniga, *1917 års sjömanshuskommitté*, den 18 november 1919 betänkande och förslag till sjömanshusens omorganisation, därvid de sakkunniga i fråga om antalet sjömanshus förordade en minskning från 47 till 31.

I anledning av hemställan av *1919 års riksdag* i dess skrivelse nr 304, hade Kungl. Maj:t den 20 september 1919 uppdragit åt de s. k. skeppstjänstkommittéer att verkställa utredning angående förbättrad allmän pensionering av sjömän. Sedan *skeppstjänstkommitté* den 28 februari 1923 avgivit betänkande med förslag till lag om särskild pensionsförsäkring av sjöfolk, underkastades förslaget i ett flertal över detsamma avgivna utlåtanden en kritisk granskning, varvid bland annat yrkanden på en omarbetning av detsamma framställdes i fråga om såväl huvudgrunder som detaljer.

Under framhållande, att något slutligt avgörande beträffande sjömanshuskommittéers förslag till omorganisation av sjömanshusen icke kunde åvägbringas, förrän ställning tagits till skeppstjänstkommittéers berörda förslag angående ordnande av sjömanspensioneringen, men att det vore angeläget att, i avvaktan på en slutlig lösning av de båda frågorna, en åtminstone provisorisk omorganisation av sjömanshusen åstadkommes, framlade *kommerskollegium* i skrivelse den 23 september 1927 förslag till indragning av flertalet av de av sjömanshuskommittéer till indragning föreslagna sjömanshusen, nämligen sjömanshusen i Piteå, Skellefteå, Hudiksvall, Uppsala, Södertälje, Söderköping, Linköping, Vadstena, Jönköping, Ronneby, Falkenberg, Kungälv och Lidköping, i samband varmed ny distriktsindelning av sjömanshusen och ny indelning av dem å de olika rullföringsområdena skulle verkställas.

Sedan till Kungl. Maj:t ingivits särskilda framställningar om bibehållande av sjömanshusen i Ronneby, Falkenberg, Hudiksvall och Lidköping samt kommerskollegium i utlåtanden häröver den 30 december 1927 icke funnit anledning frångå sitt tidigare avgivna förslag om indragning av, bland andra, nämnda sjömanshus, uttalade vid anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om anslag till sjömanshusen för budgetåret 1928/1929 dåvarande chefen för handelsdepartementet efter erinran om kollegii ifrågavarande förslag, att det vore hans avsikt att framdeles anmäla förslaget för Kungl. Maj:ts prövning. *1928 års riksdag* anförde emellertid, att det icke syntes riksdagen lämpligt att, innan slutlig ståndpunkt kunnat tagas till omorganisationsfrågan i hela dess vidd, vidtaga indragning av vissa sjömanshus och i samband därmed verkställa ny sjömanshusdistriktsindelning och ny indelning av sjömanshusen å de olika sjörullföringsområdena, samt att riksdagen sålunda icke kunde biträda kollegii av departementschefen förordade förslag härutinnan.

Efter det kommerskollegium genom särskild remiss anbefallts att utlåta sig i anledning av, bland annat, vad vid riksdagen förekommit beträffande kollegii förslag i ämnet samt kollegium i utlåtande den 10 oktober 1928 för-
mält sig icke hava funnit anledning frångå sitt ifrågavarande förslag och hemställt om åtgärder snarast möjligt för genomförande av de indragningar av sjömanshus, varom kollegium tidigare gjort framställning, gjorde vid 1929 års riksdag dåvarande chefen för handelsdepartementet anmälan av enahanda innebörd som den, vilken gjorts vid föregående riksdag. Riksdagen framhöll emellertid, att anledning till frångående av 1928 års riksdags uppfattning i ämnet icke heller då syntes i princip föreligga.

Sedan Kungl. Maj:t — i anledning av ett uttalande av 1933 års riksdag — den 2 juni 1933 anbefallt kommerskollegium att avgiva yttrande och förslag rörande åtgärder för nedbringande av sjömanshusens förvaltningskostnader, anförde kollegium i skrivelse den 19 i sistnämnda månad, jämte det kollegium gav anvisning på vissa mindre kostnadsbesparingar, att det mötte stora svårigheter att med dåvarande organisation av sjömanshusen ernå någon mera beaktansvärd minskning av sjömanshusens förvaltningskostnader.

I anledning härav anmodade dåvarande chefen för handelsdepartementet i skrivelse den 29 september 1933 kommerskollegium att — enär det statsfinansiella läget alltjämt nödvändiggjorde, att statens utgifter i möjligaste mån hölles nere — verkställa den överarbetning av kollegii i förenämnda skrivelse den 23 september 1927 framlagda förslag angående indragning av vissa sjömanshus, som, med hänsyn till vad sedermera förekommit eller eljest, kunde finnas påkallad, ävensom att till handelsdepartementet inkomma med sålunda reviderat förslag i ämnet.

I skrivelse den 22 november 1933 anförde kommerskollegium, att det vid de undersökningar, som gjorts rörande verksamhetens omfattning vid sjömanshusen och vissa därmed sammanhängande förhållanden, hade befunnits, att de av kollegium förut till indragning föreslagna sjömanshusen alltjämt tillhörde de sjömanshus, som i avseende å bland annat mönstringsverksamheten hade den minsta omfattningen. I anslutning härtill föreslog kollegium indragning från och med den 1 januari 1935 av förstnämnda sjömanshus — 13 till antalet — samt ytterligare ett sjömanshus, nämligen sjömanshuset i Haparanda, vars verksamhet i alldeles särskilt hög grad efter den senaste undersökningen gått tillbaka.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 3 januari 1934 av frågan om anslag å riksstaten för budgetåret 1934/1935 till sjömanshusen uttalade vederbörande departementschef, att då kommerskollegii förslag till indragning av sjömanshus syntes honom väl grundat, det vore hans avsikt att framdeles anmäla detsamma för Kungl. Maj:ts prövning; och framhöll departementschefen i detta sammanhang, bland annat, att den indragning av vissa sjömanshus, varom fråga alltså vore, icke föregrepe spörsmålet om sjömanshusorganisationens definitiva ordnande och att den i ingen mån komme att inkräkta på de understöd, som av sjömanshusens medel utginge till vissa understödstagare.

1934 års riksdag uttalade i skrivelse nr 10, att den icke funnit anledning att i princip frågå sin tidigare uttalade uppfattning i fråga om indragning av sjömanshus. Visserligen syntes skäl tala för ett övervägande, huruvida icke vissa sjömanshus med ringa omfattning, bland annat i fråga om sin understödsverksamhet, kunde indragas för åstadkommande av förbilligande av sjömanshusens administrationskostnader. Emellertid vore riksdagen av den meningen, att en indragning i den av kommerskollegium och departementschefen ifrågasatta omfattningen icke borde vidtagas, förrän frågan om sjömanspensioneringens ordnande och i samband därmed frågan om sjömanshusens organisation i hela dess vidd blivit lösta.

Med avseende å spörsmålet om sjömanspensioneringen hade Kungl. Maj:t, på grund av bland annat de förut nämnda mot skeppstjänstkommitterades förslag riktade anmärkningarna, den 31 maj 1929 uppdragit åt 1928 års pensionsförsäkringskommitté att utreda möjligheterna för en rationellare samverkan mellan de olika former av pensioner och understöd, som stode till buds för invalida eller ålderstigna sjömän och för sjömäns efterlevande, ävensom att framlägga av utredningen betingade förslag härutinnan.

Nämnda kommitté, som den 26 april 1934 avgav betänkande med förslag rörande revision av den allmänna pensionsförsäkringen, framhöll i särskild skrivelse samma dag, att särbestämmelser rörande sjöfolket och deras efterlevande icke lämpligen kunde infogas i den lagstiftning, som reglerade den allmänna pensionsförsäkringen, samt att sjömanspensionsfrågan och frågan om den allmänna pensionsförsäkringen icke ägde sådant sammanhang med varandra, att de borde lösas i ett sammanhang. I anslutning här till hemställde kommittén, att uppdraget åt kommittén att verkställa ifrågasvarande utredning måtte återkallas.

Emellertid hade Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att avgiva yttrande i anledning av vad 1934 års riksdag anfört beträffande frågan om indragning av sjömanshus samt att inkomma med det förslag i ämnet, vartill kollegium kunde finna anledning.

Kommerskollegium avgav utlåtande i ämnet den 17 maj 1934. Därvid framhöll kollegium, att kollegium på närmare angivna skäl icke kunde finna, att hänsynen till sjömanspensionsfrågan behövde förhindra den indragning av sjömanshus, varom vore fråga; och framlade kollegium ett i obetydlig grad modifierat förslag till sådan indragning. I samband härmed erinrade kollegium om 1928 års pensionsförsäkringskommittés nyssnämnda hemställan och fäste uppmärksamheten på, hurusom det visat sig, att det svävande läget av frågan om åstadkommande av en särskild sjöfolkspensionering lade vissa hinder i vägen för mera definitiva anordningar beträffande sjömanshusen, särskilt i vad anginge ordnande av sjömanshuspersonalens pensioneringsfråga och ett rättvist utmätande av statsbidraget till sjömanshusens förvaltningskostnader. Då emellertid enligt kollegii mening betydande olägenheter föranleddes av ett ytterligare uppskov med dessa frågors avgörande, hemställde kollegium i förevarande sammanhang, att åtgärder med det snaraste vidtoges i syfte att åvägabringa ett

sådant principavgörande beträffande frågan om sjöfolkspensioneringen, som vore ägnal att skapa en fast utgångspunkt för de ytterligare förfoganden beträffande sjömanshusens förvaltningsområde, vilka kunde anses av förhållandena påkallade.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 15 juni 1934 av 1928 års pensionsförsäkringskommittés skrivelse den 26 april 1934 beslöt Kungl. Maj:t återkalla det kommittén den 31 maj 1929 meddelade utredningsuppdraget. Vid samtidigt skedd anmälan inför Kungl. Maj:t av ärendet i övrigt anförde föredragande departementschefen — efter att hava erinrat om vad som tidigare i saken förekommit — bland annat följande:

Vid övertägande av frågan om sjöfolkets pensionering hade han kommit till den uppfattningen, att någon vidare åtgärd i syfte att införa särskilda bestämmelser rörande sådan pensionering icke i dåvarande läge borde företagas. Framhållas finge i detta sammanhang, att 1928 års pensionsförsäkringskommitté i sitt nyssnämnda betänkande föreslagit en avsevärd uppmjukning av då gällande regler för beskärning av pensionstillägg på grund av pensionstagares inkomst, vilket skulle innebära väsentligt förbättrad ställning för pensionsberättigade sjömän.

Frågan om sjömanshusens omorganisation syntes därför böra upptagas till förnyad omprövning med utgångspunkt från att särskilda bestämmelser rörande pensionering av sjöfolket icke ifrågasattes.

Vid denna omprövning borde övervägas, om och i vilken utsträckning sjömanshusinstitutionen borde bibehållas eller till sin allmänna natur förändras; i samband därmed borde även frågorna om sjöfolkets inskrivning, mönstringsväsendet och värnpliktsredovisningen, understödsväsendet samt sjömanshuspersonalens stat och pensionering undersökas och övervägas.

I anslutning härtill hemställde departementschefen, att 1919 års riksdags förenämnda skrivelse nr 304 om sjömanspensioneringen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd, att åt kommerskollegium måtte uppdragas att verkställa utredning i de av honom angivna hänseenden, samt till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning, samt att kollegium måtte bemyndigas att för ifrågavarande utredningsarbete anlita biträde av sakkunniga personer.

Kungl. Maj:t beslöt i enlighet med denna hemställan.

Med anledning av det kommerskollegium sålunda meddelade uppdraget tillkallade kollegium såsom sakkunniga att biträda vid utredningsarbetet ledamoten av riksdagens första kammare, verkställande direktören i Sveriges redareförening sjökaptenen O. A. Nordborg, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen i Svenska sjöfolksförbundet C. A. Lindberg, verkställande direktören i Sveriges fartygsbefälsförening sjökaptenen G. S. Osvald, ombudsmannen vid sjömanshuset i Göteborg R. Bråkenhielm och förste aktuarien i pensionsstyrelsen fil. licentiaten E. G. Lindh. I utredningen hava därjämte deltagit såsom representant för marinstaben kommandörkaptenen av första graden i marinen E. E. Ström, beträffande frågor som beröra de värnpliktigas inskrivning och redovisning, samt såsom representant för socialstyrelsen byråassistenten för sjöfartsärenden, sjökaptenen E. A. F. Eggert.

De sakkunniga hava den 30 december 1937 till kommerskollegium överlämnat en promemoria med utredning och förslag i fråga om huvudgrunderna för den framtida organisationen av sjömanshusen m. m.

Sedan yttranden över berörda promemoria avgivits av statskontoret, chefen för marinen, försäkringsinspektionen, styrelsen för statens pensionsanstalt, Sveriges allmänna sjöfartsförening, Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet, Sveriges radiotelegrafistförening, Svenska sjöfolksförbundet, Svenska stewartsföreningen, direktionerna för de olika sjömanshusen samt magistraterna respektive stadsstyrelserna i vissa städer, har kommerskollegium med eget utlåtande den 15 februari 1938 till Kungl. Maj:t överlämnat nämnda promemoria och yttranden samtidigt varmed kollegium uttalat sig *dels*, efter särskilda remisser, över en framställning av Göteborgs fartygsbefälhavareförening om åtgärder i syfte att föreskrifter måtte utfärdas därom att allenast den, som avlagt sjökaptensexamen, skulle kunna förordnas till ombudsman vid sjömanshus, över en framställning av »sjömanshuskonferensens» beredningsutskott om sjömanshuspersonalens pensionering och över en framställning av direktionen för sjömanshuset i Ronneby om bibehållande av därvarande sjömanshus *dels ock* över en direkt till kollegium ingiven framställning av direktionen för sjömanshuset i Södertälje om bibehållande av sjömanshuset därstädes.

Förslag till omorganisation m. m.

Vid den redogörelse jag nu går att lämna för de inom kommerskollegium tillkallade sakkunnigas förslag jämte däröver avgivna yttranden och kollegii utlåtande i ämnet torde jag för översiktlighetens skull få behandla detta under fem avdelningar, nämligen: 1. Sjömanshusens organisation, 2. Avlöningar och omkostnader, 3. Statsbidrag till sjömanshusen, 4. Sjömanshuspersonalens pensionering samt 5. Pensions- och understödsväsendet.

1. Sjömanshusens organisation.

Sakkunniga. Efter att bland annat hava redogjort för sjömanshusens arbetsuppgifter ingå de sakkunniga på en redogörelse för av dem undersökta möjligheter till förenklingar i den nuvarande organisationen med hänsyn dels till sjömanshusens befattning med de värnpliktigas inskrivning och redovisning, dels till sjöfolkets civila registrering ävensom på- och avmönstring med därmed i mera omedelbart samband stående angelägenheter dels ock till andra sjömanshusens uppgifter. De sakkunniga hava härvid inriktat sig på en *centralisering av sjömanshusorganisationen* antingen genom sjömanshusens ersättande med ett *centralregister* eller genom *indragning av vissa sjömanshus*.

Vad angår sjömanshusens *befattning med värnpliktsangelägenheter* sammanfatta de sakkunniga resultatet av sina undersökningar på följande sätt:

Det syntes kunna fastslås, att en del av de sjömanshusombudsmännen nu åvilande uppgifterna för de värnpliktigas inskrivning och redovisning m. m. skulle kunna övertagas och fullgöras av ett centralregister, som försåges med härför lämpad personalutrustning, medan åter andra dithörande uppgifter finge anförtros åt andra. Uppenbarligen skulle en ytterligare splittring av de militära arbetsuppgifterna bli följden och en ny myndighet för befattning med sjöfolkets värnpliktsförhållanden tillkomma. Det syntes ock vara påtagligt, att samma precision i avseende å ifrågavarande uppgifters bestridande, som för närvarande kunde förutsättas, knappast skulle kunna i fortsättningen påräknas.

Ehuru å andra sidan ur militär synpunkt icke kunde anses föreligga något avgörande hinder mot sjömanshusens ersättande med ett centralregister, syntes emellertid böra framhållas, att en omläggning på angivet sätt av sjöfolkets redovisning ur samma synpunkt icke kunde vara önskvärd och att sålunda en dylik omläggning icke borde komma till stånd, för såvitt icke andra tvingande skäl därtill föranledde.

Det torde emellertid även framgå, att en mindre långt gående centralisering av sjömanshusen icke kunde möta hinder ur militär synpunkt och att ett antal av de minsta sjömanshusen utan nämnvärd olägenhet kunde indragas men att det åter ur samma synpunkt icke kunde befinnas önskvärdt att utsträcka indragningen av sjömanshus härutöver.

Resultatet av de sakkunnigas undersökning rörande verkningarna beträffande den *civila inskrivningen och registreringen av sjöfolket* av en mer eller mindre långt driven centralisering av sjömanshusinstitutionen har synts de sakkunniga angiva, att en så stark centralisering, som inrättandet av ett centralregister skulle förutsätta, icke skulle medföra sådana fördelar, som åtminstone för närvarande uppvägede de olägenheter, vilka skulle bli förbundna därmed. Däremot syntes det få anses ådagalagt, att en centralisering av institutionen därhän, att antalet sjömanshus genom indragning av de 17 mindre sjömanshus, där antalet årligen förekommande mönstringar vore jämförelsevis mycket ringa, inskränktes till 30, skulle, utan några nämnvärda olägenheter, medföra vissa fördelar genom den koncentration av verksamheten, som därav bleve en följd.

De sakkunniga anföra i detta sammanhang beträffande betydelsen av en ändring av inskrivningsbestämmelserna vid en indragning av nyssnämnda 17 sjömanshus följande:

Av en härutinnan verkställd specialundersökning framginge, att under femårsperioden 1930—1934 i genomsnitt per år nyinskrivits vid sjömanshusen i hela landet 2,578 sjömän. Härav hade i genomsnitt per år allenast 396 sjömän eller 15.4 % nyinskrivits vid ifrågavarande 17 sjömanshus, och av nämnda 396 sjömän hade endast 226 eller 57 % varit personligen närvarande vid det av dessa sjömanshus, som inskrivningen gällde, under det att återstående 170 eller 43 % förmedlats av annat sjömanshus, där vederbörande inställt sig i samband med påmönstring, medan av samtliga 2,578 nyinskrivna sjömän icke mindre än 1,880 eller 72.9 % varit personligen närvarande vid det dem tilldelade sjömanshuset och 698 eller 27.1 % förmedlats. Av vid återstående 30 sjömanshus nyinskrivna eller alltså 2,182 (= 2,578—396) sjömän hade 1,654 (= 1,880 — 226) eller 75.8 % inskrivits utan förmedling, un-

der det att återstoden eller 528 (= 698 — 170), d. v. s. 24.2 % vid inskrivningen förmedlats av annat sjömanshus än det, de skulle tillhöra. Av samtliga 698 förmedlade utgjorde de vid nyssnämnda 17 sjömanshus med förmedling inskrivna 170 sjömännen 24 %; ett jämförelsevis högt procenttal i betraktande av att antalet vid dessa sjömanshus (vid 1936 års slut) inskrivna, 6,746, uppgick allenast till 13.6 % av samtliga i landet sjömanshusinskrivna, nämligen 49,444.

Vad mönstringarna anginge hade medelantalet dylika per år under perioden 1934—1936 vid nämnda 17 sjömanshus uppgått till 2,932 eller allenast 3.8 % av samtliga i riket under samma period till ett medelantal per år av 76,379 uppgående mönstringar.

Vidkommande andra sjömanshusens uppgifter än de förutnämnda framhålla de sakkunniga vissa olägenheter rörande sjömanhusens *ekonomiska förvaltning m. m.* vid en starkare centralisering av förvaltningsorganen, de lokala direktionerna. I avseende härå uttala de sakkunniga följande:

Enligt gällande bestämmelser vore de nuvarande organisatoriska anordningarna intimt anknutna till lokalt begränsade distrikt och därpå grundad regional registrering av sjöfolket. Uppenbart vore, att, i mån som genom en starkare centralisering av institutionen ett avlägsnande skedde från den sålunda lokalt orienterade organisationen, svårigheter uppstode för bibehållande av nuvarande former för förvaltningen av hithörande angelägenheter. Skulle centraliseringen utmyнна i sloandet av all lokal registrering av sjöfolket och inrättandet av ett centralregister, bleve följden, att man finge söka finna andra former än de nuvarande för en dock alltjämt i princip bibehållen, på något sätt distriktsvis bestämd lokal förvaltning. Denna utväg skulle emellertid medföra organisatoriska problem, vilkas lösande på ett tillfredsställande sätt mötte svårigheter, vartill komme, att en organisation, vilken på här avsett sätt skulle i väsentliga avseenden i varje fall till sin yttre form frigöras från de lokalt betonade intressesynpunkterna, knappast skulle kunna väntas bliva föremål för det intresse på vederbörligt håll, som dock uppbure den nuvarande organisationsformen och i betydande grad utgjorde en förutsättning för dess tillfredsställande administrering.

De sakkunniga tillägga emellertid, att de olägenheter i nu ifrågavarande avseenden, som sålunda torde vara förbundna med en starkare centralisering av sjömanshusen, däremot knappast skulle kunna beräknas göra sig märkbart gällande vid en mera måttligt tilltagen indragning av sjömanshus, förslagsvis i den omfattning, som tidigare angivits, eller alltså ned till ett behållet antal av 30 sjömanshus. Nu åsyftade förhållande framginge bland annat därav, att sjömanshuskassorna vid de 17 sjömanshus, som skulle ifrågakomma till indragning, vid årsskiftet 1936/1937 uppginge till 1,399,207 kronor eller allenast 12.8 % av samtliga sjömanshusens motsvarande tillgångar samt donationsfonderna vid samma tidpunkt till 3,040 kronor eller endast 0.17 % av motsvarande fonder vid samtliga sjömanshus.

Beträffande inverkan på organisationsspörsmålet av sjömanshusens från deras uppkomst huvudsakligaste och alltjämt mycket betydelsefulla uppgift, *understödsverksamheten*, framhålla de sakkunniga, att ett ur de sakkunnigas undersökningar framkommet reformprogram — till vilket i det

följande återkommes — syftade till den nuvarande understödsverksamhetens ombildning, såvitt anginge sjöfolket självt — befäl och manskap — till en mera direkt pensionsbetonad verksamhet, som skulle centraliseras. De sakkunniga anföra i anslutning härtill vidare:

Det vore uppenbart att realiserandet av detta reformprogram skulle kunna anses i och för sig innefatta skäl för en starkare centralisering av verksamheten vid sjömanshusen än den här föreslagna. Beaktas borde emellertid, att understödsverksamhet efter behovsprincipen avsåges skola alltjämt i viss omfattning tills vidare bibehållas, nämligen såvitt anginge sjömäns änkor. För bestridandet av denna verksamhetsgren vore bibehållandet av nuvarande organisationsformer med till lokalt begränsade distrikt hänfödda sjömanshus, med hänsyn till den med utövandet av denna verksamhet förbundna, av viss lokalkänedom betingade behovsprövningen, motiverad. Ur synpunkten av här ifrågavarande intressen hade det syntts som om övervägande skäl talade för att framgå med viss varsamhet vid en centraliserings genomförande. Beaktas borde ock i detta sammanhang, att även donationsfondernas vid sjömanshusen utnyttjande i regel förutsatte en på lokalkänedom grundad behovsprövning.

Att emellertid en indragning av förut omförmälda 17 sjömanshus ur nu anförda synpunkter icke borde kunna möta några betänkligheter framginge av det förhållandet, att understödsverksamheten redan enligt nuvarande bestämmelser vid ifrågavarande sjömanshus hade jämförelsevis mycket blygsamma proportioner. Av vid samtliga sjömanshus under år 1936 utdelade understöd, uppgående till sammanlagt 725,443 kronor, belöpte på nämnda 17 sjömanshus allenast 66,993 kronor eller 9.2 %. Vid förevarande verksamhets omläggning i antydd riktning skulle en på behovsprövning beroende understödsutdelning vid dessa senare sjömanshus, därest de bibehölles, bliva förhållandevis än mera obetydlig.

Efter att vidare hava framhållit att de sakkunniga undersökt möjligheterna för — förutom en så stark centralisering av sjömanshusen som inrättandet av ett centralregister förutsatte — en centralisering ned till allenast 14 bibehållna sjömanshus men icke heller funnit en så stark centralisering i varje fall för närvarande vara att förorda, meddela de sakkunniga, huru som resultatet av undersökningarna därför blivit, att det ansetts lämpligt att åtminstone för närvarande stanna vid en *indragning* av sjömanshusen i Simrishamn, Lidköping, Västerås, Ronneby, Hudiksvall, Jönköping, Haparanda, Varberg, Falkenberg, Södertälje, Söderköping, Skellefteå, Piteå, Kungälv, Vadstena, Linköping och Uppsala.

De sakkunniga understryka i anslutning till detta sitt förslag, att av den i skilda avseenden framlagda utredningen syntes få anses med tydlighet framgå, att en centralisering av sjömanshusorganisationen i nu angiven omfattning icke kunde väntas för vare sig sjöfolket, fartygen, vederbörande sjöfartsorter eller de myndigheter, som avsåges skola övertaga de indragna sjömanshusen hittills åvilande funktioner, föranleda några nämnvärda olägenheter, då verksamheten vid de till indragning föreslagna sjömanshusen vore av förhållandevis mycket ringa omfattning. Däremot låge det i öppen dag, att framträdande fördelar ur organisatoriska och andra synpunkter skulle vinnas genom den koncentring av verksamheten vid sjömanshusen, som

skulle bliva följden av en centralisering i åtminstone här ifrågasatt utsträckning. De sakkunniga anföra härutinnan:

Genom koncentrationen åstadkommes ett icke oväsentligt minskat behov av rapportering sjömanshusen emellan beträffande sjöfolks tjänstgöring. Det låge vidare i sakens natur, att ju färre och större de skilda sjömanshusens distrikt bleve, ju färre anledningar komme att föreligga till sjömäns förflyttning från ett till annat sjömanshus i samband med ombyte av kyrkobokföringsort. En maktpåliggande uppgift för den övervakande myndigheten låge i uppsikten över att vid de olika sjömanshusen enhetligt förfaringsätt iakttoges med avseende på verksamhetens bedrivande såväl i vad anginge förändret av register och liggare samt andra inre förvaltningsbestyr som beträffande understöds- och pensionsväsendet samt övriga utåt riktade tjänsteåtgärder. Uppenbarligen åstadkommes genom en väsentlig inskränkning av sjömanshusens antal, sådan som den här föreslagna, en icke obetydlig lättnad i fullgörandet av denna övervakningsuppgift, vilken lättnad sett på längre sikt måste bliva till gagn för hela institutionen.

I detta sammanhang torde icke böra lämnas obeaktat, att om ock på senare tid väsentliga förbättringar vunnits i avseende å sjömanshusens administrativa skötsel, så hade dock tidigare vid vissa mindre sjömanshus missförhållanden härutinnan förekommit av ganska allvarlig karaktär; missförhållanden, vilkas rättelse föranlett avsevärt arbete och vilka kunde tänkas bliva upprepade, därest vid ombyte av tjänstemän tillbörligt intresse för verksamhetens noggranna bedrivande skulle visa sig icke föreligga. Genom indragning av de mindre sjömanshusen, där tjänstemännen av naturliga skäl icke kunde beredas någon större ersättning för det med tjänsten förbundna arbetet, skulle utan tvivel anledningar till dylika missförhållanden väsentligen undanröjas.

Vidare borde uppmärksammas, att genom de föreslagna indragningarna helt naturligt viss kostnadsbesparing vunnnes.

Ytterligare framhålla de sakkunniga, att om — i trots av de skäl, som ansetts motivera en centralisering av sjömanshusen i åtminstone här föreslagna omfattning — det likväl skulle av den ena eller den andra anledningen befinnas kunna ifrågakomma att bibehålla något av de till indragning föreslagna sjömanshusen, ett dylikt bibehållande icke under några förhållanden borde få föranleda ökade kostnader för vare sig statsverket eller sjömanshuskassorna. En oeftergivlig förutsättning för någon dylik jämkning i den framlagda organisationsplanen — en jämkning, vilken emellertid bestämt frånråddes — borde sålunda vara, att därav föranledda kostnader bestredes i särskild ordning och då förslagsvis genom att vederbörande stad, vars intressen kunde förmenas vara av frågan berörda, påtog sig dessa kostnader under villkor, som prövades vara betryggande för arbetsuppgifternas behöriga utförande.

I detta sammanhang anföra de sakkunniga slutligen, att, såsom 1917 års sjömanshuskommitté vid avgivandet av sitt förslag om indragning av sjömanshus framhållit, genom en indragning efter nu angivna måttstock avsevärda fördelar skulle vinnas i den med igångsättandet av förevarande utredning avsedda riktning utan att därmed förbundnes de olägenheter, som vore förenade med en starkare centralisering. En dylik mera begränsad in-

dragning skulle sålunda ej innebära ett upprivande med ett slag från grunden av den nuvarande sjömanshusorganisationen men väl kunna tänkas förmedla övergången till en tilläventyrs ännu något längre gående centralisering, förutsatt att statsmakterna efter vunnit erfarenhet om verkningarna av en begränsad indragning framdeles, sedan det nya systemet under någon mera avsevärd övergångstid vunnit viss stadga, skulle efter då företagen förnyad utredning finna ett vidare gående på denna väg önskvärt. För dem, som tilläventyrs skulle vara benägna att förordna en starkare centralisering, behöfde sålunda i själva verket godtagandet av förevarande förslag ingalunda innebära ett uppgivande av denna tanke. Uppmärksammas borde ock i detta sammanhang att om, vilket sakkunniga förordade, registerföringen vid sjömanshusen successivt omlades enligt *kortssystem*, underlättades i framtiden, sedan detta inarbetats, genomförandet av en dylik starkare centralisering, därest en sådan då skulle ifrågakomma.

De sakkunniga framhålla, att indragningarna påkallade vissa ändringar i sjömanshusförordningens bestämmelser om *på- och avmönstring* samt *inskrivning*. På- och avmönstring av sjöfolket verkställdes nu dels vid sjömanshusen genom ombudsmännen dels ock vid annan ort än där sjömanshus funnes, av magistratssekreterare eller föreståndaren för tullanstalten, dock att påmönstring av hel besättning å ort, där varken sjömanshus eller magistratssekreterare funnes, skulle verkställas av sjömanshusombudsmannen eller magistratssekreterare inom det sjömanshusdistrikt, dit orten hörde. Inskrivning verkställdes enligt gällande bestämmelser av sjömanshusombudsman. Indragningen av sjömanshus, av vilka en del vore belägna i städer utan magistrat, borde få till följd, att även föreståndare för tullanstalt bemyndigades att påmönstra hel besättning och utfärda sjömansrulla. Vidare borde inskrivning av sjöman kunna ske jämväl inför annan mönstringsförrättare än sjömanshusombudsman.

I anslutning till sitt förslag om indragning av vissa sjömanshus hava de sakkunniga vidare framlagt förslag om ny indelning av riket i sjömanshusdistrikt, om sjömanshustjänstemännens vid nämnda sjömanshus ställning och om förfogandet över kapitaltillgångarna vid desamma m. m.

Vad angår förslaget om *ny distriktsindelning av sjömanshusen* får jag erinra, att gällande distriktsindelning är uppgjord i nära anslutning till de forna tullkammardistrikt (numera tulldistrikt). I överensstämmelse med de förslag, som framlagts vid tidigare tillfällen, då indragning av sjömanshus ifrågasatts, föreslå de sakkunniga distriktsindelningen skola, med hänsyn till dess betydelse för de värnpliktigas inskrivning och redovisning, på sådant sätt nära ansluta sig till rikets indelning i rullföringsområden, att distriktens gränser i största möjliga utsträckning sammanfalla med gränserna för dessa senare områden. Enligt dessa grunder skulle de nuvarande distriktet för de till indragning ifrågasatta sjömanshusen tillföras kvarblivande, närgränsande sjömanshusdistrikt. Förslag till ny distriktsindelning har i anslutning härtill upprättats av de sakkunniga.

I fråga om *tjänstemännens vid de till indragning föreslagna sjömanshusen ställning* hava de sakkunniga anfört följande:

Ombudsmännen vid samtliga nu till indragning föreslagna sjömanshus, med undantag av sjömanshusen i Varberg, Västerås och Simrishamn, vore, i avvaktan på sjömanshusens omorganisation, tillsatta på förordnande allenast tillsvidare, och då annan personal än dessa ombudsmän icke funnes vid dessa sjömanshus, syntes särskilda åtgärder beträffande pensionering av eller gratifikation till i samband med indragning av nämnda sjömanshus entledigade befattningshavare icke ifrågakomma, så mycket mindre som ombudsmansbefattningarna på ett undantag när, nämligen vid sjömanshuset i Skellefteå, innehades såsom bisyssla. Anmärkas borde emellertid, att jämväl ombudsmansbefattningen vid sistnämnda sjömanshus i och för sig till sin karaktär i utpräglad grad vore bisyssla. Nu ifrågavarande förordnanden torde böra förklaras skola från och med den dag, då beslut om indragningarna av sjömanshusen trädde i kraft, upphöra att gälla, dock med skyldighet för respektive ombudsmän att även därefter mot det arvode, som kommerskollegium efter förslag av vederbörande direktion fastställde, lämna direktionen eljest brukligt biträde vid förvaltningen av sjömanshusets tillgångar intill dess de redovisats till kollegium.

Vad därefter anginge ombudsmännen för sjömanshusen i Varberg, Västerås och Simrishamn, vore att märka, att ehuru dessa icke liksom innehavarna av nyssnämnda ombudsmansbefattningar vore förordnade allenast tillsvidare, måste dock deras anställningsform, vilken utgjordes av ett av kommerskollegium meddelat förordnande, möjliggöra deras entledigande, då förhållandena, såsom vid en indragning av sjömanshus skulle bliva fallet, sådant påkallade, i all synnerhet som sjömanshusförordningen uttryckligen föreskrev, att såväl ombudsman som andra biträden vid sjömanshus kunde, när anledning därtill förefunnes, entledigas från sina befattningar, den förre av kommerskollegium, de senare av direktionen. Enahanda förfaringssätt, som förordnats beträffande ombudsmännen vid övriga till indragning föreslagna sjömanshus, torde alltså böra komma i tillämpning även beträffande här ifrågavarande ombudsmän.

Ombudsmännen vid sjömanshusen i Varberg och Västerås vore den förre tullförvaltaren och den senare pensionerad tullförvaltaren, och båda innehade sålunda ombudsmanstjänsten såsom biförtjänst. Någon pension eller gratifikation syntes därför ej heller beträffande dessa ombudsmän böra vid entledigande komma i fråga.

Ombudsmannen vid sjömanshuset i Simrishamn, sjökaptanen Emil Gram, som vore född den 21 december 1876, hade tillträtt sjömanshusombudsmansbefattningen därstädes den 1 januari 1929 och åtnjöt i avlöning ett arvode å 2,800 kronor per år med ett intjänat ålderstillägg å 500 kronor jämte å nämnda arvode och ålderstillägg utgående dyrtidstillägg enligt de för icke reglerade verk fastställda grunder. Vid utgången av år 1938, då indragningarna skulle träda i kraft och Grams förordnande med förut angiven begränsning skulle upphöra att gälla, skulle Gram sålunda hava uppnått en ålder av 62 år men en tjänstetid av allenast 10 år. Vid bedömandet av frågan om skäligheten av att Gram vid entledigandet tillerkändes någon pension borde beaktas, att Gram vid sidan av sin ombudsmanstjänst innehade befattning såsom hamnkaptan i Simrishamn, för vilken han enligt uppgift åtnjöt ett årligt arvode av 2,500 kronor. I detta fall föreliggande omständigheter syntes tala för att Gram vid entledigandet tillerkändes en mindre pension, som därvid borde utmätas i förhållande till den tid, varunder han innehaft befattningen. Ett årligt belopp av 800 kronor ($= 10/25 \times 2/3 \times 3,300$ avrundat nedåt med hän-

syn till att pensionsavgifter icke erlagts) jämte dyrtidstillägg härå enligt de för icke reglerade pensioner gällande grunder syntes härvid vara skäligt.

Med avseende å spörsmålet om *förfogandet över kapitaltillgångarna* vid de till indragning föreslagna sjömanshusen hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Kapitaltillgångarna vid ifrågavarande sjömanshus uppginge, såsom förut nämnts, vid årsskiftet 1936/1937 vad anginge de s. k. sjömanshuskassorna till 1,399,207 kronor och vad beträffade donationer till 3,040 kronor. Bland nämnde kapitaltillgångar vore att märka en sjömanshuset i Skellefteå tillhörig fastighet till ett bokfört värde av 85,000 kronor samt en sjömanshuset i Ronneby tillhörig, till sjömanshem utnyttjad mindre byggnad, uppförd på av staden kostnadsfritt upplåten tomt.

I anslutning till vad kommerskollegium vid avlämnandet av tidigare förslag rörande sjömanshusens omorganisation ifrågasatt och till vad statskontoret anfört i utlåtande den 22 oktober 1927, torde med de indragna sjömanshusens kapitaltillgångar böra så förfaras, att dylika tillgångar, som den 31 december 1938 innehades av nämnda sjömanshus, i den mån kollegium icke, beträffande eventuellt förefintliga inventarier av värde såsom museiföremål eller dylikt, efter vederbörlig utredning annorledes förordnade, snarast möjligt efter det revision av sjömanshusens förvaltning under år 1938 i behörig ordning ägt rum och senast den 1 juni 1939 redovisades till kollegium, för att av kollegium tills vidare förvaltas och göras räntebärande. Nämnda tillgångars årliga ränteavkastning torde böra, under tiden för tillgångarnas förvaltning av kollegium, av kollegium årligen fördelas mellan sjömanshusen efter deras föreliggande behov. Kollegium torde tillika anbefallas att vid lämplig tidpunkt, dock senast den 30 juni 1943 — då efter överföring till kvarblivande sjömanshus av de vid indragna sjömanshus inskrivna sjömännen erforderlig överblick kunnat vinnas rörande antalet olika sjömanshus rätteligen tillhörande sjömän — efter erforderlig utredning avgiva förslag till Kungl. Maj:t om tillgångarnas fördelning mellan då befintliga sjömanshus.

Statskontoret hade i sitt nyssnämnda utlåtande föreslagit, att till indragning föreslaget sjömanshus, som ägde fastighet, skulle anbefallas att försälja densamma. Såvitt anginge sjömanshuset i Skellefteå syntes, i anslutning därtill, åtgärder böra vidtagas för försäljning snarast möjligt och senast före den 1 juni 1939 av den nämnda sjömanshus tillhöriga fastigheten.

Vad anginge sjömanshuset i Ronneby, så torde den av nämnda sjömanshus ägda, på ofri tomt uppförda byggnaden av vissa skäl icke böra för närvarande realiserars utan torde en eventuell framtida försäljning därav få bliva beroende på särskild prövning.

Vidkommande donationerna, en å 1,040 kronor tillhörig sjömanshuset i Hudiksvall och två å vardera 1,000 kronor tillhöriga sjömanshuset i Varberg, föreslå de sakkunniga, att dessa donationer tillföras sjömanshuset i Söderhamn respektive sjömanshuset i Göteborg.

I fråga om *arkivalierna* vid indragna sjömanshus föreslå de sakkunniga, att dessa efter utgången av 1938 överflyttas till vissa angivna kvarblivande sjömanshus. Därvid borde göras undantag för sådana arkivhandlingar, som efter utgången av år 1938 intill den 1 juni 1939 kunde erfordras för den fortsatta förvaltningen i enlighet med vad tidigare nämnts av respektive sjömanshus ekonomiska angelägenheter och för den under år 1939 infallande

revisionen av sjömanshusens förvaltning under år 1938. Efter den 1 juni 1939 borde dessa senare arkivalier, i den mån de ej erfordrades för den av kollegium övertagna förvaltningen av till kollegium överlämnade tillgångar och sålunda för sådant ändamål insändes till kollegium, ofördröjligen tillställas förut angivna respektive sjömanshus.

De sakkunniga framlägga härefter förslag till vissa *övergångsanordningar i fråga om understödsverksamheten* vid indragna sjömanshus. I fråga här- om hava de anfört följande:

På sätt av det följande komme att framgå, avsåges det, att sjömanshusens hittillsvarande understödsverksamhet såvitt anginge sjömännen själva, befäl och manskap, skulle omvandlas till en mera pensionsbetonad verksamhet och i denna del centraliseras. Såväl nuvarande understödstagare av denna senare kategori vid sjömanshusen som kommande pensionstagare av samma kategori torde böra för framtiden tillgodoses från den centrala institutionen. Ansökningar och framställningar från dessa torde emellertid böra dit vidarebefordras genom vederbörande sjömanshus. Vad beträffade indragna sjömanshus torde därför i detta sammanhang böra förordnas, att understödstagare vid sjömanshus, som indragits, eller sjöman eller anhörig till sjöman, som enligt gällande bestämmelser i avseende å understöd haft att hänvända sig till sådant sjömanshus, därest detta funnits kvar, skulle i nu nämnt hän- seende tillhöra respektive hava att vända sig till det sjömanshus, inom vars distrikt vederbörande vore kyrkobokförd.

Beträffande de *ändringar i värnpliktslag och inskrivningsförrättning*, som erfordras i anledning av de föreslagna indragningarna och i samband där- med förändrad distriktsindelning, uttala de sakkunniga, att det borde få an- komma på chefen för marinen att i sinom tid inkomma med förslag till er- forderliga ändringar i gällande bestämmelser och till eventuellt nödvändiga övergångsanordningar.

Yttranden. Frågan om *centralisering av sjömanshusorganisationen* har i yttrandena över de sakkunnigas förslag ingående behandlats. Yttrandena från i ärendet hörda centrala myndigheter och sammanslutningar innehålla härom i huvudsak följande:

Statskontoret delade de sakkunnigas uppfattning, att en centralisering av sjömanshusorganisationen vore av behovet påkallad. Enligt ämbetsverkets mening hade det varit önskvärt, om centraliseringen kunnat göras ännu mer omfattande än vad de sakkunniga tänkt sig. Även med de av dem föreslagna indragningarna komme alltjämt ett flertal sjömanshus att finnas med endast ett mindre antal inskrivna sjömän och med en tämligen obetydlig verksam- het. Vid åtskilliga av de sjömanshus, som skulle kvarstå efter omorganisa- tionen, hade det sålunda enligt den av de sakkunniga utarbetade normalsta- ten ansetts vara möjligt att i rätt betydande utsträckning räkna med att per- sonal icke behövde anställas med full daglig tjänstgöring utan endast med en ända till halvtid begränsad daglig tjänstgöringsskyldighet. I detta sam- manhang finge även framhållas den ändring med avseende å sjömanshusens arbetsuppgifter, som ett genomförande av de sakkunnigas förslag till omlägg- ning av pensionerings- och understödsverksamheten vid sjömanshusen skulle innebära. Även om statskontoret i anslutning till vad sålunda anförts när-

mast hade velat förorda en längre gående centralisering av sjömanshusorganisationen, hade ämbetsverket emellertid i betraktande av vad de sakkunniga anfört rörande de svårigheter i skilda hänseenden, som skulle möta vid ett omedelbart genomförande av en genomgripande omorganisation, ansett sig böra för närvarande tillstyrka de sakkunnigas föreliggande förslag. Ämbetsverket förutsatte dock, att frågan om sjömanshusens lämpliga organisation följdes med uppmärksamhet och att ytterligare reduktion av sjömanshusens antal komme att vidtagas allteftersom förhållandena det medgåve.

Chefen för marinen tillstyrkte indragning av sjömanshus i enlighet med förslaget. Då marinens inskrivningsväsende i den gestaltning, det nu innehade i sjörullföringsorganisationen, upprättades, möjliggjordes detta uteslutande på grund av befintligheten av sjömanshusinstitutionen. Denna värdefulla tillgång borde visserligen av praktiska skäl kunna vara föremål för begränsade förändringar i lokal omfattning utan att dess värde därför nedsattes, men en sådan klyvning av sjömanshusens arbetsuppgifter, som skulle bli följden vid inrättandet av ett centralregister med åtföljande lokala mönstringskontor — de senare med alltför begränsade möjligheter för att kunna lämna tillräcklig hjälp i militärt avseende — skulle föra till en organisation, som icke skulle vara av beskaffenhet att på ett tillfredsställande sätt kunna utgöra en stomme för marinens värnpliktsväsende.

De sakkunniga hade förutsatt, att de av dem föreslagna organisationsändringarna skulle träda i kraft den 1 januari 1939. Denna tidpunkt för centraliseringens och den därmed sammanhängande nya distriktsindelningens ikraftträdande vore emellertid olämplig särskilt med hänsyn till att förberedelserna då påginge för förestående inskrivningsförrättningar, vilka icke vore avslutade förrän med utgången av mars månad. Ikraftträdandet av organisationsförändringarna borde sättas till den 1 juli 1939.

Sveriges allmänna sjöfartsförening och *Sveriges redareförening* tillstyrkte i promemorian framställda förslag.

Sveriges fartygsbefälsförening: Den företagna utredningen hade tydligt ådagalagt, att en viss centralisering av sjömanshusens arbetsuppgifter syntes vara att eftersträva. Den i sådant syfte föreslagna indragningen av 17 sjömanshus ansåge föreningen därför vara en åtgärd, som i begränsad omfattning medförde en dylik ur olika synpunkter erforderlig centralisering, vilken kunde genomföras utan att den nuvarande sjömanshusorganisationen därigenom brötes sönder, samtidigt som viss omläggning av registreringen vid sjömanshusen möjliggjorde en starkare centraliserings genomförande, vilken utan större svårigheter sedermera kunde utföras, därest efter vunnen erfarenhet en sådan skulle visa sig önskvärd. Någon olägenhet för sjöfarten ur mönstringssynpunkt ansåge föreningen de ifrågasatta sjömanshusindragningarna på intet sätt föranleda.

Svenska maskinbefälsförbundet ville framhålla, att ehuru förbundet icke ansåge de sakkunnigas förslag såsom någon framtida lösning av sjömanshusens omorganisation, förbundet dock ansåge, att förslaget borde antagas såsom en kortvarig övergång till en mera rationell organisation. Förbundet finge emellertid hemställa, att allsidig utredning med det snaraste måtte verkställas för att undersöka möjligheten att ersätta sjömanshusen med centralregister med mönstringskontor, som samtidigt kunde få till uppgift att ombesörja arbetsförmedling för sjöfolk.

Sveriges radiotelegrafistförening skulle vilja föreslå slopandet av hela sjömanshusorganisationen och att dess åligganden överfördes dels på ett centralregister, dels på redan förefintliga övervakande myndigheter. Trots detta såg sig föreningen nödsakad att, dock endast som en tillfällig övergång till radikalare reform av den nuvarande sjömanshusorganisationen, tillstyrka de

sakkunnigas förslag, då detta likväl innebure en liten förbättring för sjömansskåren.

Svenska sjöfolksförbundet: En genomgripande reform på här ifrågavarande område hade under så många år varit efterlängtd, välmotiverad och föremål för så många utredningar och till i stort sett intet ledande förslag, att man nu förväntat, att den avslutade utredningen äntligen skulle komma att utmynna i förslag om verkligt genomgripande förändring ägnad att åtminstone lägga grunden till en verkligt effektiv sjömanspensionering. I detta avseende innebure förslaget närmast en besvikelse. En åtgärd i denna riktning skulle enligt förbundets förmenande hava varit sjömanshusens ersätande med mönstringskontor — eventuellt i samband med nuvarande organ för arbetsförmedlingen för sjöfolk — samt inrättandet av ett centralregister. Sakkunniga syntes icke hava skänkt något beaktande åt tanken på det näraliggande sambandet med arbetsförmedlingen men väl ägnat frågan i övrigt stor uppmärksamhet. Emellertid innehölle förslaget dock åtskilliga förbättringar jämfört med nu rådande förhållanden och skulle, om det genomfördes, åtminstone borteliminera den ekonomiska orättvisa, som av staten begåtts mot sjöfolket under en mångfald år. Ett frångående av den hittills praktiserade behovsprincipen med avseende å understöd från sjömanshusen innebure tillgodoseendet av skälighet och rättvisa, vilket det kunde finnas anledning att uppskatta. Enär förslaget således på olika punkter vore ägnat att medföra förbättringar, även om dessa icke vore så långtgående som varit önskvärt, och då ett uppskjutande av frågans avgörande nu troligen skulle komma att fastlåsa förhållandena vid det nuvarande för oöverskådlig framtid, ville förbundets styrelse för sin del icke framföra några invändningar mot detsammias genomförande.

Svenska stewartsföreningen tillstyrkte det framlagda förslaget.

I ett av kommerskollegium särskilt överlämnat yttrande har *vattenfallsstyrelsen* — under förmälan att styrelsen såsom förvaltare av Södertälje kanal givetvis vore i hög grad intresserad av att sjötrafiken förbi Södertälje på allt sätt befordrades — framhållit, att om indragning av sjömanshuset i nämnda stad genomfördes, vilken indragning styrelsen under rådande förhållanden icke ville motsätta sig, möjligheter måste beredas vederbörande fartygsbefälhavare att utan omgång på- och avmönstra sjöfolk i staden.

I yttranden från *direktionerna för de sjömanshus, som enligt det föreliggande förslaget avses skola bibehållas*, tillstyrkes så gott som allmänt den föreslagna indragningen av sjömanshus eller lämnas förslaget härutinnan utan erinran. I flertalet fall avstyrkes omläggning till centralregister. Emellertid uttalar direktionen för sjömanshuset i Hälsingborg tvekan beträffande indragning av sjömanshuset i Simrishamn, varjämte direktionen för sjömanshuset i Härnösand anser Norrland genom förslaget missgynnadt, i det att en indragning av både Skellefteå och Haparanda och behållande av endast Luleå på denna »väldiga kuststräcka» måste i hög grad försvåra bemanningen och åstadkomma hinder och besvärligheter för sjöfarten på detta livliga och viktiga avsnitt av Norrlandskusten. Direktionen för sjömanshuset i Luleå uttalar sympatier för införande av centralregister men förklarar sig icke vilja framföra något yrkande i detta hänseende, då de sakkunniga icke helt övergivit tanken härpå.

Beträffande de *sjömanshus, som föreslagits till indragning*, tillstyrka *direk-*

tionerna för sjömanshusen i Kungälv, Linköping, Söderköping, Uppsala och Vadstena förslaget.

Direktionen för sjömanshuset i Falkenberg: Sjömanshusets indragning vore att beklaga, helst som det kunde påvisas en ökad omfattning av dess verksamhet under år 1937 och samhället därtill arbetade synnerligen livligt för sin hamn och dess vidare utveckling. Direktionen, som finge hänvisa till i annat sammanhang år 1933 avgivet yttrande i samma fråga, hade samma uppfattning som tidigare om sjömanshuset och dess gagnande verksamhet icke minst i fråga om hjälp och understöd åt behövande, intill dess sjömanspensioneringen blivit definitivt fastställd.

Under hänvisning bland annat till sjöfartens ökning efter djuphamnens inrättande samt stigande export av malm och ökande import av kol kunde *direktionen för sjömanshuset i Västerås* icke fria sig från tanken, att indragning av sjömanshuset därstädes icke skulle vara till gagn för sjöfarten, varför *direktionen* avstyrkte förslaget härutinnan.

Direktionen för sjömanshuset i Piteå ställde sig tveksam i fråga om sjömanshusets indragning. Enligt förslaget skulle endast ett sjömanshus i hela Norrbottens län med dess långa kuststräcka komma att bestå. För sjöfarten och sjömännen förefölle det som om detta skulle komma att medföra vissa besvärligheter, omgång och kostnader. Det borde härvid framhållas, att Piteå nu vore den största exporthamnen i länet för trävaror och pappersmassa. Statens eget sågverk å Lövholmen syntes vara statt i ytterligare utveckling och hamnen befores årligen av ett betydande antal fartyg i in- och utrikes fart. *Direktionen* kunde för närvarande icke giva någon anvisning på något annat organ än sjömanshuset för sjöfolks på- och avmönstring, då magistraten stode under avveckling i sammanhang med stadens läggande under landsrätt.

Direktionerna för övriga till indragning föreslagna sjömanshus, nämligen sjömanshusen i *Haparanda, Hudiksvall, Jönköping, Lidköping, Ronneby, Simrishamn, Skellefteå, Södertälje* och *Varberg* hava motsatt sig dylik indragning. *Direktionen för sjömanshuset i Hudiksvall* har efter det kommerskollegii utlåtande avgivits ytterligare utvecklats sina synpunkter i en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse i ämnet.

Vad först angår de till indragning föreslagna sjömanshusen i Norrland, nämligen i *Haparanda, Piteå* och *Skellefteå* samt *Hudiksvall*, framhållas av *direktionerna* för förstnämnda tre sjömanshus — liksom av Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare — de stora avstånden i Norrland. Genom indragningar i enlighet med förslaget skulle oskäligt långa sträckor av kusten bli utan sjömanshus. *Sålunda* påpekar *direktionen för sjömanshuset i Skellefteå*, att genom indragning av sjömanshuset i såväl Piteå som Skellefteå skulle uppstå »en lucka» på i runt tal 300 kilometers längd utan sjömanshus, nämligen sträckan Luleå—Umeå.

Flera direktioner framhålla såsom skäl mot indragning sjöfartens fortgående ökning på respektive orter och därav orsakad ökning av sjömanshusens anlåtande — förhållanden, som de söka belysa med statistiska data — och i samband härmed framhållas understundom den ökade kapaciteten hos inom respektive distrikt befintliga industriella anläggningar med därav följande utsikter till ökad export och import.

Ett framträdande och ofta förekommande argument för bibehållande av

sjömanshus utgöres av en hänvisning till verkställda hamnförbättringar och hamnutvidgningar eller till pågående eller planerade dylika. I förbindelse härmed påpekas nödvändigheten att taga hänsyn till vederbörande hamns utvecklingsmöjligheter.

Särskilt från vissa håll göres gällande, att indragning skulle medföra olägenheter för trafiken, därvid främst är att uppmärksamma yttrandet från direktionen för sjömanshuset i *Skellefteå*, som åberopar uttalanden i vid yttrandet fogade bilagor från tullförvaltaren samt exportföretag och skeppsklare rare på orten, varjämte i huvudsak enahanda synpunkter framföras av Norrbottens läns handelskammare. Direktionen för sjömanshuset i *Södertälje* framhåller särskilt de olägenheter för trafiken, som skulle uppstå vid det därstädes för *Södertälje* kanal passerande fartyg ofta förekommande behovet av mönstringar nattetid, då såväl tullens som magistratens expeditioner vore stängda.

Vidare framhållas i en del fall olägenheter, som kunde befaras genom indragning göra sig gällande i avseende å sjömanshusens anlitande såsom upplysningskälla beträffande sjöfolket (särskilt *Simrishamn*, *Skellefteå* och *Varberg*). Jämväl direktionen för sjömanshuset i *Hudiksvall* understryker betydelsen av sjömanshusets uppgifter av lokal natur.

Direktionen för sjömanshuset i *Varberg* förmenar ogynnsamma verkningar av en indragning av sjömanshuset komma att till skada för trafiken göra sig gällande i avseende å förmedlingen av sjöfolks arbetsanställning, vilken förmedling ombudsmannen vid nämnda sjömanshus hittills bestritt.

Olägenheter av indragning befaras av direktionerna för sjömanshusen i *Ronneby* och *Simrishamn* skola efter indragning uppkomma beträffande den genom sjömanshusen alltjämt bedrivna understödsverksamheten.

Åtskilliga sjömanshusdirektioner förklara sig anse, att någon mera väsentlig kostnadsbesparing genom indragningarna icke vore att emotse. Direktionerna för sjömanshusen i *Jönköping* och *Lidköping* understryka de jämförelsevis billiga omkostnaderna för nämnda sjömanshus. Direktionen för sjömanshuset i *Skellefteå* hänvisar på sjömanshusets goda ekonomi, som till största delen finge tillskrivas förutseende och sparsamhet vid handhavandet av sjömanshusets förvaltning; något som borde »belönas med ett bättre öde än vad en omotiverad indragning av sjömanshuset innebär». Även förutnämnda handelskammare finner på anförda grunder ekonomiska skäl tala för bibehållande av sjömanshuset i *Skellefteå*.

Direktionen för sjömanshuset i *Ronneby* bestrider, att tidigare gjorda anmärkningar mot en del mindre sjömanshus sätt att sköta sina arbetsuppgifter skulle kunna anföras såsom motiv för en så genomgripande reform som indragning av 17 sjömanshus.

Vad slutligen särskilt angår sjömanshuset i *Simrishamn*, så understryker direktionen för nämnda sjömanshus den stora understödsutdelningen därstädes, i det att sjömanshuset i avseende å antalet understödstagare vore det femte i ordningen i riket. Sjöfartsfrekvensen och följaktligen siffrorna beträffande på- och avmönstringar under åren 1934—1936 hade påverkats av att hamnen under huvuddelen av denna tid stått delvis under ombyggnad. Flera fartyg hade därför fått hänvisas till andra hamnar. Vidare framhåller direktionen, att medan antalet inskrivna vid sjömanshuset i *Simrishamn* vid 1936 års utgång utgjorde 1,138, vore motsvarande antal vid sjömanshuset i *Ystad* 418. Antalet inom *Simrishamns* sjömanshusdistrikt hemmahörande fartyg vore enligt senaste skeppslista 49 mot allenast ett fartyg i *Ystad*. Antalet i *Simrishamn* utfärdade sjömansrullor, som under vardera året 1930 och 1931 uppgick till 33, hade från 8 år 1936 åter stigit till 15 år

1937. Efter framhållande, genom anförda exempel, av den hjälp i olika hänseenden, som sjömanshuset på grund av sin belägenhet vore i stånd att lämna sjöfartens utövare, och sedan direktionen påpekat, att Simrishamns stad bekostade sjömanshusets lokaler, erinrar direktionen om att med all visshet en mycket betydande del av sydöstra Skånes sjöfarande befolkning i staden Simrishamn såge dess kuster och hembygds naturliga huvudort. Genom den föreslagna indragningen skulle större delen av allt verkligt sjöfolk inom Kristianstads län komma att tillhöra sjömanshuset inom Malmöhus län. Med det långa avståndet mellan Ystad, dit sjömanshuset avsåges skola förläggas, och de delar av distriktet, som låge norr om staden Simrishamn, förefunnnes stor sannolikhet för att dessa delar av ett utvidgat Ystads sjömanshusdistrikt icke skulle, då det gällde understödsverksamheten bli behandlade med samma person- och lokalkännedom, d. v. s. med samma levande intresse för hjälpbehovet, som Ystad mera närliggande traktens innebyggare. Direktionen förklarar sig till sist inlägga sin bestämda gensaga emot sjömanshusets indragning.

Av magistraterna och stadsstyrelserna i städer med till indragning föreslagna sjömanshus förklara kommunalborgmästaren i *Kungälv* samt magistraterna i *Linköping*, *Söderköping*, *Uppsala* och *Vadstena* sig samtliga ej hava erinran att framställa mot indragning av respektive sjömanshus därstädes, och framhålla därvid magistraterna i *Linköping* och *Söderköping* uttryckligen, att de ej heller hava något att erinra mot att magistratssekreteraren vid sjömanshusens indragning får övertaga de hittills sjömanshusombudsmannen åvilande mönstringsbestyren.

Stadsstyrelsen i *Falkenberg* finner det synnerligen beklagligt, därest sjömanshuset därstädes skulle upphöra, helst som detta icke vore statt i tillbakagång utan syntes kunna påvisa ökad omfattning under senaste tid. Här till komme den stora olägenheten för vid detta sjömanshus inskrivet sjöfolk i händelse av indragning. Slutligen framhålles den stora utvecklingen av Falkenbergs hamn under senare år.

Magistraten i *Hudiksvall* förklarar sig icke kunna värja sig för tanken, att det förmånligaste vore bibehållandet av sjömanshuset därstädes, och finner fördelarna av en koncentration till sjömanshuset i Söderhamn så pass diskutabla, att det kunde ifrågasättas om indragningen kunde gentemot de nackdelar den komme att medföra anses vara ändamålsenlig.

Magistraterna i *Jönköping* och *Lidköping* göra intet uttalande om lämpligheten av själva indragningen, medan magistraten i *Piteå* utan att direkt avstyrka indragning av sjömanshuset därstädes uttalar vissa betänkligheter mot så långtgående indragningar i Norrbottens län, som föreslagits.

Övriga magistrater avstyrka mer eller mindre bestämt de ifrågasatta indragningarna av sjömanshus i av dem representerade städer, därvid i huvudsak enahanda skäl anföras, som kommit till uttryck i yttrandena från respektive sjömanshusdirektioner.

Vidkommande frågan, vem som vid indragning av sjömanshus skulle övertaga de hittills på sjömanshusombudsmannen ankommande mönstringsbestyren, göra vissa av magistraterna särskilda uttalanden.

Sålunda framhålla magistraterna i *Hudiksvall*, *Jönköping*, *Lidköping*, *Piteå*, *Simrishamn* och *Varberg*, att magistratssekreterare i nämnda städer icke funnes. Enahanda synes förhållandet vara i *Ronneby*.

I *Hudiksvall* vore magistratssekreterares göromål uppdelade mellan borgmästaren och en lagfaren ledamot. Mönstringsförrättningarna syntes säkerligen bliva alltför betungande för magistratens ledamöter för att de borde ifrågasättas för uppdraget härmed. I det av Kungl. Maj:t fastställda reglementet för magistratstalt och rådhusrättens ledamöter hade befattning med mönstringsbestyr icke heller förutsetts. Magistraten i *Hudiksvall* komme sannolikt att framdeles upphöra. Det syntes därför nödvändigt, att mönstringsförrättningarna anförtroddes åt annan myndighet. I konsekvens med nu redan gällande bestämmelser, att i svensk hamn, där någon av de i § 34 under a) sjömanshusförordningen omförmälda mönstringsförrättare icke funnes, på- och avmönstringar i vissa fall skulle verkställas av därvarande föreståndare för tullanstalt, vore det lämpligast, att denna bestämmelse utsträcktes att gälla all på- och avmönstring i hamn, där sjömanshusombudsman ej funnes. Härigenom skulle sjöfolket säkerligen bliva bäst betjänt.

Magistraten i *Jönköping* finge framhålla, att det syntes vara uppenbart, att handhavandet av med på- och avmönstringarna förbundna uppgifter åtminstone i vissa fall krävde praktisk erfarenhet och kännedom om sjöfartsförhållandena. En dylik praktisk erfarenhet syntes magistratssekreterarna i de städer, om vilka nu vore fråga, sällan besitta. Magistratsgöromålen vore i *Jönköping* uppdelade på borgmästaren och tredje rådmannen. Vilken av dessa befattningshavare, som skulle vara pliktig handhava mönstringarna, syntes tvivelaktigt. Borgmästaren borde icke lämpligen belastas med ifrågasvarande bestyr och ytterligare belastning av tredje rådmannen med dennes redan nu stora arbetsbörd kunde icke ske. Den lämpligaste lösningen syntes vara, att på- och avmönstringarna anförtroddes åt särskilt förordnad mönstringsförrättare. I första hand syntes för ändamålet den nuvarande ombudsmannen böra ifrågakomma.

Magistraten i *Lidköping* ville för sin del ifrågasätta ändring av hithörande bestämmelser sålunda, att såsom mönstringsförrättare i magistratsstad, där sjömanhus ej funnes, inträdde »lagfaren ledamot av magistraten»; i arbetsordningen kunde sedermera bestämmas, vilken av de lagfarna magistratsledamöterna skulle vara mönstringsförrättare. Därest sjömanhuset skulle komma att indragas, hade magistraten intet att erinra mot ifrågasvarande påföljd av omorganisationsförslaget.

Magistraten i *Piteå* finge påpeka, att magistratssekreterare icke funnes i staden. Någon möjlighet för borgmästaren att åtaga sig bestyret med sjömäns på- och avmönstring funnes icke. *Piteå* skulle i sinom tid läggas under landsrätt, något som syntes inträffa om ett eller annat år. Det vore icke uteslutet att efter stadens läggande under landsrätt mönstringsbestyret kunde omhändertagas av den blivande kommunalborgmästaren. Man skulle därför kunna tänka sig en tillfällig lösning på det sätt, att frågan om indragning av sjömanhuset i *Piteå* finge anstå, till dess *Piteå* stad i judiciellt hänseende blivit förenad med *Piteå* domsaga.

Magistraten i *Ronneby* ville framhålla, att det ur olika synpunkter vore olämpligt att mönstringarna anförtroddes åt magistraten. Utredning påginge angående frågan om stadens förenande i judiciellt hänseende med *Östra* och *Medelsta* domsaga. Om denna förening inom en nära framtid komme till stånd, vilket vore sannolikt, vore det lämpligast, att tullförvaltaren å orten redan omedelbart efter en eventuell indragning av sjömanhuset kunde bliva behörig mönstringsförrättare.

Magistraten i *Simrishamn*: Då magistratssekreterare ej funnes och magistraten i staden komme att indragas vid den nuvarande magistratsordförandens avgång, syntes anordningen med mönstringarnas anförtroende åt magistratssekreteraren icke kunna realiserars. En kommunalborgmästare kunde icke heller lämpligen åläggas denna uppgift, då i ett flertal fall på- och avmönstring under de senare åren företagits å reddan och det knappast syntes kunna åläggas en dylik tjänsteman att vid vilken tid på dygnet som helst å öppen kust och ofta under ogynnsam väderlek gå ombord å till reddan ankommande fartyg. Slutligen ifrågasatte magistraten, huruvida mönstringsbestyret enligt den för magistraten gällande arbetsordningen kunde åläggas magistratens ledamöter.

Magistraten i *Skellefteå*: Det syntes uteslutet, att magistratssekreteraren skulle kunna belastas med ytterligare arbete, ett arbete desslikes, som otvivelaktigt vore att anse såsom hans arbetsområde helt ovidkommande. Magistraten motsatte sig med bestämdhet ett förslag av innebörd, att magistratssekreteraren automatiskt skulle inträda såsom mönstringsförrättare i sjömanshusombudsmans ställe.

Magistraten i *Södertälje* ville särskilt framhålla den avsevärda olägenhet för sjöfarten, som utan tvivel skulle vållas därigenom att magistratsledamot skulle tjänstgöra såsom mönstringsförrättare i stället för ombudsmannen vid sjömanshuset.

Magistraten i *Varberg*: I brist på föreskrifter i arbetsordningen om magistratssekreterare bleve det förste rådmannen, som finge åtaga sig att verkställa mönstringar, därest sjömanshuset komme att indragas. Denne magistratsledamot, för vilken detta nya tjänsteområde vore helt främmande och som av övrig tjänst vore helt upptagen, komme att påfordra särskilt, i hithörande angelägenheter insatt biträde.

Magistraten i *Västerås*: En planerad omorganisation av magistraten, innefattande indragning av en tjänst, skulle icke kunna genomföras, om förevandande förslag realiserades. Ur ekonomisk synpunkt och i arbetshänseende skulle för Västerås stad ett eventuellt överflyttande av sjömanshusombudsmannens åligganden till magistraten komma ytterligt olämpligt. En omständighet, som även förtjänade beaktas, vore att man måste räkna med att hinder kunde inträffa för magistratssekreteraren att verkställa mönstringar den eller de dagar i veckan han tjänstgjorde i rådhusrätten. Magistraten avstyrkte bestämt förslaget med hänsyn till såväl dess praktiska som ekonomiska konsekvenser.

De sakkunnigas förslag, att i samband med omorganisationen registerföringen vid sjömanshusen så småningom skulle omläggas enligt *kortsystem* har i allmänhet ej föränlett erinran. Vissa undantag föreligga dock.

Sålunda har direktionen för sjömanshuset i Göteborg framhållit såsom sin mening, att det nuvarande systemet med inskrivningsregister och sättet för registrering väl fyllde sin uppgift och således onödiggjorde införandet av kortregister samt att systemet med kortregister skulle medföra, förutom ett omfattande arbete med uppläggandet och därmed förknippade kostnader, ett betydande arbete med kortens förande, något som vid därvarande sjömanshus skulle kräva minst en arbetskraft. Även om vissa fördelar kunde påvisas följa med ett kortregister, syntes det dock i stor utsträckning onödigt, och det vore ej jämförbart med t. ex. ett kortregister för civilbokföringen. Direktionen avstyrkte därför förslaget härutinnan. Direktionerna för sjömanshusen i Lysekil och Sundsvall hava givit uttryck för på kostnads-

och praktikabilitetsskäl grundad tvekan i fråga om lämpligheten eller behovet av övergång till kortregister. Direktionen för sjömanshuset i Söderhamn anser, att det nuvarande inskrivningsregistret i form av liggare borde bibehållas vid sidan av kortregister.

Vidkommande förslaget angående *ny distriktsindelning av sjömanshusen* hava i de inkomna yttrandena anmärkningar mot detsamma framställt av direktionerna för sjömanshusen i *Gävle, Halmstad, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kungälv* och *Ronneby*.

Från Gävle föreslås, att R. O. 55 förläggas till sjömanshuset i Gävle och ej till sjömanshuset i Stockholm. Sjömanshuset i Halmstad anser, att distriktet för sjömanshuset i Varberg borde sammanslås med distriktet för förstnämnda sjömanshus och ej förläggas till sjömanshuset i Göteborg. Direktionen för sjömanshuset i Kalmar förklarar sig anse, att den del av R. O. 18 (södra delen), som av ålder tillhört sjömanshuset, borde fortfarande tilldelas detsamma och ej, såsom föreslagits, förläggas till sjömanshuset i Oskarshamn. Direktionerna för sjömanshusen i Karlskrona och Ronneby förorda, i händelse av indragning av det senare sjömanshuset, förläggning av det indragna distriktet till förstnämnda sjömanshus i stället för, såsom föreslagits, till sjömanshuset i Karlshamn. Direktionen för sjömanshuset i Karlstad föreslår vissa jämkningar i distriktsindelningen, avseende utvidgning av dess distrikt. Sålunda föreslås bibehållande av den del av R. O. 34, som nu tillhör sjömanshuset men föreslagits skola hänföras till sjömanshuset i Göteborg. Vidare förordas, att R. O. 37 och 38, vilka likaledes föreslagits skola tillhöra sjömanshuset i Göteborg, i stället förläggas till Karlstad. Direktionen ifrågasätter tillika distriktets utökning med R. O. 41, som enligt förslaget förlagts till sjömanshuset i Nyköping. Slutligen föreslår, med hänsyn till angivna kommunikationsförhållanden, direktionen för sjömanshuset i Kungälv viss ändrad uppdelning av dess distrikt mellan sjömanshusen i Göteborg, Uddevalla och Marstrand.

Beträffande förslaget om *sjömanshustjänstemännens vid indragna sjömanshus ställning* hava vissa erinringar framförts från direktionerna för sjömanshusen i *Falkenberg, Hudiksvall, Linköping, Ronneby, Simrishamn, Södertälje* och *Vadstena*. I fråga om ombudsmannen vid sjömanshuset i Simrishamn påtalar direktionen därstädes den för ombudsmannen föreslagna pensionens ringa belopp. I övriga yttranden påyrkas i allmänhet någon pension till avträdande ombudsman, och ifrågasättes beträffande sjömanshuset i Södertälje utbetalande av gratifikation. Magistraterna i Linköping och Söderköping ifrågasätta av billighetsskäl någon ersättning till där avträdande ombudsmän.

I en till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse hava *ombudsmännen* vid 10 av de till indragning föreslagna sjömanshusen hemställt, att någon indragning av deras tjänster icke måtte beslutas, med mindre de erhöle antingen skälig ersättning i form av pensioner eller gratifikationer eller ock särskilt förordnande såsom mönstringsförrättare.

Kommerskollegium. Beträffande frågan om *centralisering av sjömanshusorganisationen* hänvisar kollegium för åskådliggörande av verksamhetens omfattning vid de till indragning föreslagna sjömanshusen till följande sammanställning, avseende antalet inskrivna vid utgången av åren 1936 och 1937 samt antal mönstringar i genomsnitt per år under åren 1934—1936 och antal mönstringar under år 1937 ävensom antal utfärdade sjömansrullor vid nämnda sjömanshus under åren 1936 och 1937:

S j ö m a n s h u s	Antal inskrivet sjöfolk		Antal mönstringar		Antal utfärdade sjömansrullor	
	31/12 1936	31/12 1937	i genomsnitt per år under åren 1934—36	under år 1937	år 1936	år 1937
Falkenberg	286	289	161	221	14	24
Haparanda	419	513	44	61	3	4
Hudiksvall	355	403	319	538	5	7
Jönköping	438	460	93	65	4	5
Kungälv	214	214	84	71	8	4
Lidköping	1,003	1,042	334	322	17	9
Linköping	205	213	9	1	1	1
Piteå	177	169	198	183	2	—
Ronneby	451	467	228	266	3	2
Simrishamn	1,138	1,139	175	226	8	15
Skellefteå	208	255	170	304	1	6
Söderköping	371	365	10	2	1	—
Södertälje	273	209	168	252	1	2
Uppsala	143	146	5	4	—	—
Vadstena	223	229	35	61	3	2
Varberg	256	266	310	345	10	8
Västerås	586	643	377	467	2	2
Summa	6,746	7,102	2,720	3,394	83	91
I procent av samtliga sjömanshus	13.6	14.0	3.7	3.9	5.2	5.7

Kommerskollegium anmärker härtil, att i sammanställningen upptagits allenast de mönstringar, som verkställts vid och av ifrågavarande sjömanshus, och sålunda ej mönstringar ute i distrikten av andra mönstringsförrättare än sjömanshusombudsman. Det i sammanställningen uppgivna sammanlagda antalet mönstringar i genomsnitt per år under åren 1934—1936, nämligen 2,720, motsvarade sålunda det i de sakkunnigas promemoria angivna antalet 2,932 efter fråndragande av mönstringar verkställda ute i vederbörande sjömanshusdistrikt.

Kollegium anför härefter i huvudsak följande:

I vissa av de inkomna yttrandena hade givits uttryck för farhågor, att en indragning av nu ifrågavarande sjömanshus, särskilt några av dem, skulle bereda sjöfarten och näringslivet svårigheter och olägenheter genom ogynn- sam inverkan på möjligheterna att få mönstringarna av sjöfolket snabbt och effektivt verkställda. Dessa farhågor underströkes ytterligare genom påpe-

kanden om sjöfartens på respektive orter fortgående ökning samt väntade ytterligare tillväxt genom verkställda hamnförbättringar m. m.

Av promemorian och än ytterligare av den här återgivna sammanställningen framginge, att de till indragning föreslagna sjömanshusens tjänster endast i mycket blygsam omfattning toges i anspråk av trafiken. Antalet *mönstringar*, som utförts av ombudsmännen vid ifrågavarande sjömanshus, utgjorde i genomsnitt per år för åren 1934—1936 endast 3.7 procent och under år 1937 icke mera än 3.9 procent av motsvarande mönstringar i hela riket. Av vikt vore även att i detta sammanhang uppmärksamma, att antalet vid nämnda sjömanshus under åren 1936 och 1937 utfärdade sjömansrullor utgjorde allenast 5.2 respektive 5.7 procent av samtliga rullor i riket.

Den jämförelsevis ringa omfattningen av mönstringarna vid de sjömanshus, varom här vore fråga, framginge ytterligare av det förhållandet, att medan medelantalet mönstringar per sjömanshus under år 1937 för hela riket var 1,872 motsvarande medelantal för nämnda sjömanshus var allenast 200. Med beaktande av att de sakkunniga vid övervägandena angående vilka sjömanshus, som skulle kunna indragas, haft till utgångspunkt, att antalet mönstringar vid sådant mönstringsställe icke borde mera väsentligt överstiga 500, vore det förtjänt att uppmärksammas, att icke heller under år 1937, som väl med stor sannolikhet måste ur trafiksynpunkt betraktas såsom ett toppår, hade antalet mönstringar vid något av de till indragning föreslagna sjömanshusen överstigit den sålunda av de sakkunniga valda gränsen, en gräns som kollegium funne väl avvägd. Vad särskilt anginge erinringarna mot de jämförelsevis talrika indragningarna av norrländska sjömanshus, enkannerligen i Norrbottens län, ville kollegium framhålla, att antalet mönstringar vid de i Norrland till indragning föreslagna 4 sjömanshusen i Haparanda, Piteå, Skellefteå och Hudiksvall uppgått i genomsnitt per år under åren 1934—1936 och under år 1937 till allenast 1.0 respektive 1.24 procent av samtliga mönstringar i riket.

Med avseende å den särskilt på vissa orter förväntade ökningen av sjöfarten på grund av redan verkställda eller planerade hamnförbättringar borde i detta sammanhang framhållas, att även om en dylik ökning finge anses sannolik, därav för jämförelsevis mindre sjöfartsorter ingalunda följde en motsvarande ökning av antalet mönstringar. Av naturliga skäl hopade sig mönstringarna företrädesvis vid de större sjöfartscentra, där sjöfolkets förhyrningsmöjligheter vore störst. För åtskilliga av de orter, vilkas sjömanshus jämväl nu föreslagits till indragning, hade motsvarande skäl långt tidigare åberopats mot dylik indragning utan att den förutspådda sjöfartsökningen kunnat avläsas i mera framträdande ökning av antalet mönstringar. Påståendet att indragningen av sjömanshus skulle vara ägnad att hämma utvecklingsmöjligheterna för en hamn, varom här vore fråga, innebure enligt kollegii mening en påtaglig överdrift.

Betecknande för farhågorna i nu angivet hänseende eller överhuvud taget för ogynnsamma verkningar för trafiken och vederbörande hamnorter av de föreslagna indragningarna vore, att de icke härrörde från de av sjömanshusorganisationen närmast intresserade parterna, nämligen sjöfartens egna idkare och anställda. Tvärtom hade såväl sjöfartsföreningen som redareföreningen och fartygsbefälsföreningen reservationslöst tillstyrkt förslaget i denna del, och i yttrandena bland annat från maskinbefälsförbundet och sjöfolksförbundet framskymtade snarast sympatier för än längre gående centralisering av sjömanshusen än den förslaget avsåge. Kollegium kunde för sin del icke finna annat än att farhågorna för olägenheter i här åsyftade hänseenden av den föreslagna centraliseringen måste betraktas såsom ogrundade.

Beträffande det i vissa yttranden särskilt avhandlade spörsmålet angående på- och avmönstring av sjöfolk inom de av indragningarna berörda områdena anför kommerskollegium följande:

En given förutsättning för att befarade ogynnsamma verkningar av sjömanshusindragningar icke skulle behöva inställa sig vore, att effektiva anordningar träffades för att mönstringar alltjämt skulle vid behov kunna försiggå å de orter, där sådana hittills förekommit. Härutinnan borde uppmärksammas — vad som ock anmärkts i de sakkunnigas promemoria och även av kollegium tidigare nämnts — att redan nu i beaktansvärd omfattning, utan påvisbara olägenheter för vare sig sjöfarten eller vederbörande ortsintressen, förekomme, att mönstringar författningsenligt verkställdes av andra myndigheter än sjömanshusombudsmän, nämligen av magistratssekreterare och föreståndare för tullanstalt, och att dessa mönstringar visat sig kunna på en ort under ett år uppgå till 343 (år 1936) inför magistratssekreterare (Kristinehamn) respektive till 337 (år 1934) inför föreståndare för tullanstalt (Oxelösund). Jämfördes dessa antal mönstringar med mönstringsfrekvensen vid de till indragning föreslagna sjömanshusen framginge det, att vid icke mindre än 14 av nämnda 17 sjömanshus antalet mönstringar understege nämnda antal, och mönstringsfrekvensen vid de återstående 3 av ifrågavarande sjömanshus överstege icke avsevärt samma antal.

I anslutning härtill hade de sakkunniga räknat med att mönstringsbestyren å de orter, varom här vore fråga, skulle bära och kunna anförtros åt vederbörande magistratssekreterare eller, i frånvaro av sådan, föreståndaren för tullanstalt.

Med beaktande av det även i nu avgivna yttranden berörda förhållandet, att frågan om indragningen av magistraterna i åtskilliga städer och dessa städers förläggande under landsrätt fått och undan för undan finge ökad aktualitet, hade kollegium vid framläggande med skrivelse den 22 november 1933 till dåvarande chefen för handelsdepartementet av sitt senaste förslag till indragningar av vissa sjömanshus föreslagit erforderliga ändringar i § 34 sjömanshusförordningen i enlighet med följande formulering:

»§ 34.

Påmönstring av besättning å svenskt fartyg verkställles:

a) *inom Sverige:*

1. i hamn, där sjömanshus finnes, av sjömanshusombudsmannen;

2. i annan hamn:

därest hamnen ligger i stad, där magistrat finnes, av magistratssekreteraren,

därest hamnen ligger i stad, där magistrat icke finnes men tullanstalt är anordnad, av föreståndaren för tullanstalten och

eljest *antingen* av sjömanshusombudsman eller magistratssekreterare inom det sjömanshusdistrikt, dit hamnen hör, eller i den stad, som ligger hamnen närmast *eller ock*, därest i närmaste stad varken finnes sjömanshus eller magistrat men tullanstalt är anordnad, av föreståndaren för nämnda tullanstalt; samt

b) *utom Sverige:*

å ort, där svenskt konsulat finnes, av konsuln, och

eljest av den svenske konsul, som under resan först anträffas.

Om besättningen förhyres i Sverige för att därifrån utsändas till fartyget,

må dock påmönstring kunna före utresan verkställas av någon av de under a) omnämnda mönstringsförrättare.»

Detta förslag innebure i sak, att medan enligt gällande bestämmelser påmönstring av *hel* besättning och utfärdande av sjömansrulla i svensk hamn endast kunde verkställas av sjömanshusombudsman eller magistratssekreterare, sådan mönstring skulle efter den föreslagna ändringens genomförande kunna verkställas även av föreståndare för tullanstalt i stad.

Någon ändring av bestämmelserna i §§ 41 och 42 sjömanshusförordningen, avseende påmönstring av enstaka besättningsmän respektive besättnings eller besättningsmäns avmönstring, hade icke ansetts erforderlig, enär ifrågavarande bestämmelser redan förutsatte möjligheten av föreståndares för tullanstalt anlåtande för dylika mönstringar.

Att magistratssekreterarnas medverkan vid mönstringar tillsvidare alltjämt borde kunna, liksom nu, i viss utsträckning anlitas framginge av hit-tillsvarande erfarenhet och den nu föreliggande utredningen. Beaktas borde i detta sammanhang särskilt anförda uttalanden av magistraterna i Lidköping, Linköping, Söderköping, Uppsala och Vadstena. Med hänsyn till vad magistraten i Lidköping anført borde emellertid måhända föreskrifterna härom i sinom tid givas en något ändrad avfattning. Å andra sidan gäve utredningen vid handen, *dels* att ett antal av nu ifrågavarande städer, nämligen Falkenberg, Haparanda och Kungälv saknade magistrater, *dels* att åtskilliga av nämnda städer inom jämförelsevis kort tid komme att sakna magistrat, *dels ock* att beträffande en del av städerna mönstringsbestyren med hänsyn såväl till organisatoriska förhållanden som till trafikens krav icke lämpligen kunde anförtros åt magistraterna. I nu sist åsyftade fall hade det syntes kollegium som om vederbörande föreståndare för tullanstalt borde kunna anförtros ifrågavarande bestyr. I sin uppfattning härutinnan styrktes kollegium av det redan förut omnämnda förhållandet, att föreståndare för tullanstalt redan länge enligt gällande bestämmelser på vissa orter utan olägenhet handhaft hithörande uppgifter. Beaktas borde i detta sammanhang även, att vid icke mindre än 3 av nu ifrågavarande sjömanshus tulltjänstemän tjänstgjorde såsom ombudsmän, nämligen tullförvaltarna i Haparanda och Varberg samt kammarskrivaren vid tullkammaren i Jönköping.

Emellertid framginge av utredningen, att åtminstone i särskilda fall fråga kunde uppstå om lämpligheten ur synpunkten av trafikanternas intressen av den nu ifrågasatta anordningen. För dylik händelse eller om i något eller några fall ur tullverkets synpunkt hinder skulle resas däremot, finge det ifrågakomma att efter prövning från fall till fall förordna särskild mönstringsförrättare mot särskilt arvode som då lämpligen torde böra utmätas till visst belopp per mönstrad man, förslagsvis 2—3 kronor, att av vederbörande uppbäras jämte författningsenligt belöpande sportler. Några större kostnader för en dylik anordning i särskilda fall skulle uppenbarligen icke kunna uppkomma. Formellt skulle nu antydda anordning förutsätta, att åt ingressen till § 34 sjömanshusförordningen gäves ungefär följande ändrade lydelse: »Där ej Kungl. Maj:t för viss hamn annorledes förordnar, verkställs påmönstring av besättning å svenskt fartyg.»

Om organisatoriska föranstaltningar av nu angivet slag vidtoges, kunde den föreslagna indragningen av vissa sjömanshus icke föranleda några menliga verkningar, såvitt anginge mönstringarna av sjöfolk på här ifrågavarande orter. Då den missuppfattningen på vissa håll gjort sig gällande, att sjöman, som vid påmönstring skulle inskrivas vid sjömanshus och erhålla sjöfartsbok, efter indragning av sjömanshus i vissa fall skulle behöva företaga långa resor till närmaste sjömanshus för inskrivningens verkställande,

ansåge kollegium sig böra i detta sammanhang framhålla, att de sakkunnigas förslag, liksom tidigare förslag i ämnet av kollegium, förutsatt sådan ändring av gällande bestämmelser, att inskrivningen skulle, i motsats mot vad nu vore fallet, kunna verkställas i samband med påmönstring även inför annan mönstringsförrättare än sjömanshusombudsman.

Med anledning av övriga i yttrandena framkomna invändningar mot de föreslagna sjömanshusindragningarna anför kommerskollegium:

Vidkommande de från åtskilliga håll, särskilt från direktionen för sjömanshuset i Simrishamn och företrädare för de norrländska sjömanshusen, framställda farhågorna för ogynnsamma verkningar av sjömanshusens indragning i avseende å den genom sjömanshusen förmedlade upplysningsverksamheten för och beträffande inskrivet sjöfolk ville kollegium understryka, att antalet vid de till indragning föreslagna 17 sjömanshusen inskrivna vid slutet av åren 1936 och 1937 utgjorde allenast 13.6 respektive 14.0 procent av de vid *samtliga* sjömanshus i riket inskrivna. Vad särskilt anginge de 4 norrländska sjömanshus, varom här vore fråga, borde uppmärksammas, att antalet vid dessa sjömanshus inskrivna vid senaste årsskiftet uppgått till *sammanlagt* 1,340 eller allenast 2.6 procent av samtliga i riket sjömanshusinskrivna. Vid sjömanshuset i Skellefteå, beträffande vars indragning gensagorna tagit sig särskilt starka uttryck, var antalet inskrivna vid nämnda tidpunkt icke högre än 255, d. v. s. näst minst av ifrågavarande sjömanshus (Piteå 169). De sakkunniga hade — enligt kollegii mening med rätta — tillerkänt de med upplysningsverksamheten vid sjömanshusen förbundna intressesynpunkterna en framträdande vikt vid sitt bedömande av indragningsspörsmålet. Det sade sig emellertid självt, att det icke lämpligen låte sig göra att låta dessa synpunkter helt bliva utslagsgivande. En avvägning måste här ske, och kollegium kunde icke finna annat än att de sakkunnigas överväganden på denna punkt träffat det rimliga. Större betänkligheter skulle då med hänsyn till det jämförelsevis höga antalet inskrivna vid sjömanshuset i Simrishamn göra sig gällande beträffande detta sjömanshus. Avgörande hade emellertid härvid varit dels det jämförelsevis ringa antalet mönstringar därstädes, dels närbelägenheten till Ystad. Den av direktionen påpekade omständigheten, att större delen av allt verkligt sjöfolk inom Kristianstads län komme att efter indragningen av sjömanshuset tillhöra sjömanshus inom Malmöhus län, kunde ju härvid icke spela någon nämnvärd roll, så mycket mindre som redan nu vissa sjömanshusdistrikt omfattade delar av olika län och så alltjämt måste komma att bliva förhållandet även på andra håll.

Kollegium kunde sålunda för sin del icke finna, att de i sist berört avseende framställda erinringarna borde föranleda avvikelser från de sakkunnigas centraliseringsförslag.

Ej heller syntes de erinringar, som framstälts i fråga om befarade olägenheter av indragningarna beträffande understödsutdelningen vid sjömanshusen, böra medföra rubbning i de sakkunnigas förslag. Årsunderstöden vid de till indragning föreslagna 17 sjömanshusen hade år 1936 utgjort allenast 61,352 kronor av de till 677,352 kronor uppgående årsunderstöden i hela riket, eller sålunda endast 9 procent. Frändroges årsunderstöden vid sjömanshuset i Simrishamn, uppginge understöden vid de återstående 16 sjömanshusen till allenast 3.5 procent av samtliga årsunderstöd i riket. Vad anginge sjömanshuset i Simrishamn, så komme även efter en sammanslagning av distriktet för nämnda sjömanshus med distriktet för sjömanshuset

i Ystad sistnämnda sjömanshus att få ett distrikt, som till omfattningen vida understege åtskilliga av övriga sjömanshusdistrikt i riket. Härtill komme att, ehuru — såsom i promemorian med rätta framhölles — den allttjämt bibehållna behovsprövningen beträffande understöd till änkor motiverade en viss decentralisering av de härför avsedda organen, denna behovsprövning dock genom realiserandet av den föreslagna omläggningen av pensions- och understödsväsendet för sjöfolk komme att för samtliga sjömanshus få en i förhållande till vad nu vore fallet minskad räckvidd.

Ett i de inkomna yttrandena ofta framfört skäl mot indragning av de sjömanshus, varom här vore fråga, vore att den därigenom vunna kostnadsbesparingen vore ringa. Ibland gjordes det rent av gällande, att indragning skulle medföra ökad kostnad. Med hänsyn till flera faktorer, bland annat den samtidigt föreslagna löne regleringen samt hänsynen till det något ökade personalbehov, som på vissa håll föranleddes av kortsystemets införande, läte sig en exakt beräkning av den genom indragningarna vunna kostnadsbesparingen icke verkställas. Så långt möjligt vore densamma emellertid belyst i de sakkunnigas promemoria. Att en viss icke oväsentlig direkt kostnadsbesparing vunnes vore där klarlagt. Därtill komme, att om flera eller färre av nu ifrågavarande sjömanshus skulle bibehållas, krav uppenbarligen skulle med fog kunna framställas på reglering av lönerna jämväl vid dessa. Ett påfallande bevis för riktigheten härav hade kollegium nyligen erhållit, i det att kollegium ungefär samtidigt med mottagandet av yttrande i detta ärende från direktionen för sjömanshuset i Jönköping, som livligt avstyrkte sjömanshusets indragning och därvid åberopade sjömanshusets låga omkostnader, mottagit framställning om i det närmaste fördubbling av arvodet till därvarande ombudsman. I detta sammanhang ansåge sig kollegium för övrigt höra understryka, att de medelstillgångar, som komme att stå till buds för det föreslagna reformerade pensions- och understödsväsendet vore i och för sig så jämförelsevis begränsade, att varje om än relativt ringa tillskott, som kunde vinnas genom besparingar på annat håll, måste anses vara av värde.

Att, såsom direktionen för sjömanshuset i Skellefteå gjort, framföra såsom skäl för bibehållande av sjömanshuset, att dettas ekonomi vore synnerligen god och bättre än vid andra sjömanshus, syntes kollegium så mycket mindre befogat, som det tvärtom i enlighet med av riksdagen på sin tid uttalad önskan under en följd av år utgjort en angelägen strävan hos kollegium att, till gagn för understödsverksamhetens jämna bestridande, söka utjämna den ekonomiska ställningen de olika sjömanshusen emellan; en strävan som i hög grad försvårats just genom förefintligheten av så många som 47 förmögenhetsenheter med sedan äldre tider på grund av ett flertal faktorer mycket skiftande ekonomisk struktur.

Uttalandet av direktionen för sjömanshuset i Ronneby om att tidigare gjorda anmärkningar mot skötseln av en del mindre sjömanshus icke skulle kunna anföras såsom ett bland motiven för en så genomgripande reform som den nu föreslagna, föranledde kollegium att såsom exempel på hur de ekonomiska angelägenheterna vid ett mindre sjömanshus kunde handläggas, erinra om — vad kollegium redan tidigare i annat sammanhang haft anledning att för Kungl. Maj:t anmäla — att direktionen just vid sjömanshuset i Ronneby genom kontrakt med sjömanshusets egen ombudsman såsom tillika ägare av fastighet i Ronneby bundit sjömanshuset vid förhyrning av lokal för sjömanshuset i ombudsmannens fastighet för så lång tid som till år 1941 (årlig hyra = 500 kronor). Det anmärkningsvärda i detta förfarande framträdde med ökad styrka vid beaktande av att det varit för såväl direktionen som ombudsmannen känt, att sjömanshuset i Ronneby vid upprepade tillfällen föreslagits till indragning; ombudsmannen vore, på grund av Kungl.

Maj:ts beslut den 24 februari 1927, allenast förordnad att »tillsvidare och intill dess frågan om sjömanshusens omorganisation blivit slutligt avgjord uppehålla befattningen såsom ombudsman vid sjömanshuset i Ronneby». För fullständighetens skull funne kollegium angeläget att tillägga, att mot den administrativa skötseln i övrigt av sjömanshuset i Ronneby under den nuvarande ombudsmannens tid icke finnes något att anmärka, utan förtjänade denna skötsel, såvitt kollegium kunnat finna, ett gott vitsord.

Med anledning av vad i yttrandena från maskinbefälsförbundet och sjöfolksförbundet anförts därom, att de sakkunniga icke syntes hava undersökt de möjligheter, som kunde finnas för att i samband med ordnande av *centralregister* med mönstringskontor verkställa inbesparingar genom att sammanföra mönstringskontorens verksamhet med den offentliga arbetsförmedlingen för sjöfolk, framhåller kommerskollegium följande:

Kollegium ville upplysa, att det nu berörda spörsmålet varit föremål för ingående dryftande av de sakkunniga. Då enighet förelegat därom, att i varje fall med den organisation av sjömanshusen, som på angivna grunder befanns för närvarande och tillsvidare böra förordas, någon författningsstadgad sammankoppling av arbetsförmedlingen för sjöfolk med sjömanshusens verksamhet icke borde ifrågakomma, hade de sakkunniga emellertid icke funnit tillräckliga skäl föreligga att i sin promemoria närmare dryfta ifrågavarande spörsmål.

Med den utveckling av organisationen för arbetsförmedlingen av sjöfolk, som jämförelsevis nyligen försiggått, nämligen *från* sjömanshusen *till* från dessa institutioner helt fristående och numera till den offentliga arbetsförmedlingsorganisationen anslutna organ, ville det också synas kollegium, som om det icke finnes anledning att i samband med sjömanshusorganisationen upptaga detta specialspörsmål till ett mera ingående dryftande. Då emellertid tanken att åter organisatoriskt sammanföra den maritima arbetsförmedlingen med sjömanshusen på senaste tid varit diskuterad, hade kollegium ansett lämpligt att här något beröra ifrågavarande spörsmål.

Ett av de skäl för ett förnyat sammanförande av nu ifrågavarande arbetsuppgifter till ett och samma organ, som vid diskussionen av frågan skjutits i förgrunden, vore en förväntan, att därigenom skulle kunna vinnas väsentliga besparingar i förvaltningskostnader. En närmare undersökning av förhållandena utvisade emellertid ganska oförtydligt, att starkare fog för ett dylikt antagande saknades. Enligt inhämtade upplysningar hade samtliga löner och arvoden, som under år 1936 utbetalats till tjänstemän och ombud vid sjömansförmedlingen i riket, uppgått till sammanlagt 74,223 kronor. Av ifrågavarande upplysningar framginge, att av nämnda belopp icke mindre än 56,208 kronor belöpt på specialkontoren i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg eller sålunda mer än två tredjedelar av totala kostnaden. Omfattningen av verksamheten vid ifrågavarande specialkontor respektive vid sjömanshusen i motsvarande städer vore uppenbarligen så stor, att ett sammanförande av verksamhetsgrenarna till en gemensam institution icke skulle kunna, genom ett bättre utnyttjande av personalen och därigenom i sin tur möjliggjord personalbegränsning eller eljest, medföra någon mera avsevärd minskning av de med uppgifternas behöriga bestående förbundna kostnaderna. Och vad anginge kostnaderna för sjömansförmedlingen å andra orter än de sistnämnda, torde det få anses ligga i sakens natur, att med den omfattning, arbetsförmedlingen hade åtminstone vid vissa av dessa orter, det icke lämpligen låte sig göra att utan särskild fyllnadsersättning anförtro dithörande uppgifter åt befattningshavare, vilka

för fullgörande av andra funktioner fått för sig utmätt viss i relation till dessa uppgifter beräknad ersättning. Några besparingar av större betydelse syntes på grund härav icke heller vara att förvänta beträffande dessa senare orter.

Betraktade man förevarande organisationsfråga enbart ur kostnadssynpunkt, torde sålunda tillräckliga skäl icke föreligga för en organisationsändring i avsedd riktning.

Om frågan såges ur historisk synvinkel, måste, i belysning av utvecklingen mot mera direkt anknytande av sjömansförmedlingen till den offentliga arbetsförmedlingen, en återgång till tidigare tillämpad organisationsform förutsätta, att alldeles särskilda skäl på senare tid tillkommit, vilka talade för åtgärder med sådant syfte. Några bärande skäl av detta slag kunde knappast anses hava förebragts. Tvärtom torde vissa skäl direkt tala däremot.

Ett medverkande skäl till den utveckling på förevarande område, vilken nu nämnts, måste antagas hava varit, att förhållandena på arbetsmarknaden gestaltat sig på sådant sätt, att sjömanshusen faktiskt icke lämpade sig för ifrågavarande verksamhetsgren. Ej minst i tider med knapp tillgång på arbetsökande inom sjömansyrket torde en tillfredsställande skötsel av förmedlingsverksamheten ställa sådana krav på förmedlaren i avseende å snabbhet och eljest, att dessa krav, därest hithörande uppgifter mera allmänt anförtroddes åt sjömanshusens tjänstemän, ibland icke skulle kunna behörigen fyllas utan eftersättande av sjömanshusens funktioner i övrigt. Därtill komme, att sjömansförmedlingen med hänsyn till speciella förhållanden på hithörande arbetsmarknad torde vara en verksamhet av i viss mån ömtåligare karaktär än arbetsförmedling i allmänhet och att det därför icke syntes vara lämpligt att regelmässigt och organisatoriskt förena den med sjömanshusen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts syntes i varje fall ett författningsstadgat sammanförande av sjömansförmedlingen och sjömanshusen icke böra förordas.

Även om så vore fallet, torde detta emellertid icke böra hindra, att såsom hittills i viss omfattning skett — i 10 fall — sjömansförmedling förändrades med tjänster vid sjömanshusen i sådana fall, där olägenheter därav prövades icke behöva befaras. Därest en sådan förening icke grundade sig på generella bestämmelser en gång för alla utan på prövning från fall till fall, vunnes större smidighet i systemet och alltså större möjligheter att skänka beaktande åt olika omständigheter i de särskilda fallen.

Det nära samband mellan förevarande verksamhetsgrenar, vilket otvivelaktigt rådde, krävde emellertid ett intimt samarbete mellan de utövande myndigheterna och funktionärerna, som ock hittills vederligen förlöpt på ett fullt tillfredsställande sätt. Med hänsyn härtill torde icke heller anledning föreligga att genomföra någon ändring i den förut omnämnda, år 1922 tillkomna nya lydelsen av § 11 mom. 1 sjömanshusförordningen, vilket stadgande för sjömanshusombudsmännen direkt anvisade dylikt samarbete. Av naturliga skäl torde kunna förutsättas, att sjömansförmedlingen i sin tur stode och komme att stå till tjänst för sjömanshusen vid behov därifrån av upplysningar om sjöfolk.

Kommerskollegium framhåller härefter, att i intimt sammanhang med frågan om sjömanshusorganisationen stode de sakkunnigas av kollegium redan tidigare omnämnda förslag om övergång från liggare till *kortsystem* beträffande inskrivningsregistren vid sjömanshusen. Kollegium anför i detta ämne vidare följande:

Införande av kortsystem för inskrivningsregistren vid sjömanshusen funne kollegium innebära en välmotiverad modernisering av den nuvarande registerföringen, och skulle det därjämte väsentligt underlätta en längre gående centralisering av sjömanshusinstitutionen, därest en sådan efter ytterligare erfarenhet skulle befinnas önskvärd. Någon större engångskostnad för kortregistrets uppläggning torde icke behöva befaras, då systemet borde så till vida införas successivt, att beträffande redan inskrivet sjöfolk icke borde ifrågakomma att i större utsträckning än tiden medgäve och praktiska skäl oeftergivligt påkallade å korten införa uppgifter om tidigare intjänt sjötid. Vid de största sjömanshusen komme förändret av korten att kräva något ökad arbetskraft, men de sakkunniga hade vid uppgörandet av normallönestaten tagit hänsyn till detta förhållande. Så vore bland annat fallet beträffande sjömanshuset i Göteborg.

Vid utformandet av bestämmelserna om kortregistrets upprättande och förande avsåge kollegium att anlita biträde av särskild expertis. Skulle det vid de fortsatta undersökningar, som kollegium hade att underkasta denna fråga, mot förmodan visa sig, att skäl förelåge att beträffande det största sjömanshuset, nämligen sjömanshuset i Göteborg, ifrågasätta undantagsbestämmelser i förevarande avseende, torde något hinder att genomföra dylika icke komma att föreligga.

På grund av vad sålunda anförts har kommerskollegium tillstyrkt genomförande av den av de sakkunniga förordade centraliseringen av sjömanshusinstitutionen.

Med avseende å de sakkunnigas förslag till *ny distriktsindelning för sjömanshusen* har kommerskollegium förklarat sig anse, att något avgörande i denna fråga icke behövde träffas i förevarande sammanhang, utan förutsatte kollegium, att det finge ankomma på kollegium att i sinom tid efter samråd med chefen för marinen avgiva slutligt, närmare utformat förslag till nu ifrågavarande distriktsindelning, därvid även de jämkningsförslag, som i vissa yttranden berörts, skulle komma under omprövning. I samband härmed borde få avgivas förslag till ny fördelning av sjömanshusen mellan de olika sjörullföringsområdena.

Kollegium har i detta sammanhang framhållit, att om det skulle efter ytterligare utredning befinnas lämpligt att i anledning av de framförda erinringarna i något mera väsentligt avseende jämkas på den av de sakkunniga föreslagna distriktsindelningen, en dylik jämkning kunde komma att på enstaka punkter inverka på det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till normallönestat för sjömanshusen. En sådan jämkning kunde emellertid i och för sig icke få medföra någon total ökning av lönestatens slutsumma.

Beträffande *sjömanshustjänstemännens vid indragna sjömanhus ställning* förordar kommerskollegium de sakkunnigas förslag till pension åt ombudsmannen vid sjömanhuset i Simrishamn.

Vad angår övriga till indragning föreslagna sjömanshus har kollegium ansett att, med hänsyn till de ifrågavarande ombudsmanstjänsternas utpräglade karaktär av bisysslor, årlig pension till de avträdande ombudsmännen icke borde ifrågakomma, och detta så mycket mindre som ombudsmännen vid samtliga nu ifrågavarande sjömanhus, med undantag av sjömanshusen i Simrishamn, Varberg och Västerås, på grund av uttryckligt bemyndigande av

Kungl. Maj:t och med särskilt sikte på ett sådant läge, som nu föreläge, förordnats allenast tillsvidare i avbidan på lösningen av frågan om sjömanshusens omorganisation. Kollegium har emellertid därvid förutsatt, att det skulle vara kollegium alltjämt obetaget att, därest i något enstaka fall en närmare undersökning skulle ådagalägga särskilt framträdande billighets-skäl för någon mindre ersättning åt avgående ombudsman, med tillämpning av stadgandet i § 8 mom. 5 sjömanhusförordningen taga under övervägande att tilldela vederbörande någon gratifikation från sjömanshuskassan.

Vidkommande härefter *förfarandet med kapitaltillgångarna m. m.* vid de indragna sjömanshusen har kommerskollegium till en början — i anledning av chefens för marinen förslag att organisationsförändringarna borde träda i kraft först den 1 juli 1939 — förklarat sig så mycket mindre vilja motsätta sig en dylik framskjutning av tidpunkten för de förevarande reformernas ikraftträdande, som deras utformande i detalj komme att kräva ett ganska omfattande och tidsödande engångsarbete. Kollegium anför vidare följande:

Denna jämkning i de sakkunnigas organisationsplan påkallade emellertid en del jämkningar i de av dem föreslagna tiderna för redovisningen av de indragna sjömanshusens tillgångar m. m. Sålunda borde tidpunkten för redovisningen till kollegium av nämnda tillgångar — de s. k. *sjömanshuskassorna* uppgingo vid 1937 års utgång till sammanlagt 1,444,759 kronor — framskjutas från den av sakkunniga föreslagna dagen, senast den 1 juni 1939, till förslagsvis senast den 1 oktober 1939. Ändringen av dagen för ikraftträdandet krävde ock, att vid de indragna sjömanshusen särskilt bokslut gjordes för och särskild revision anordnades beträffande förvaltningen under första halvåret 1939, varom särskild föreskrift torde böra meddelas. Tidpunkten för kollegii avlämnande till Kungl. Maj:t av utredning och förslag rörande fördelning mellan de bibehållna sjömanshusen av nyssnämnda tillgångar torde böra framskjutas till förslagsvis senast den 1 mars 1944. Någon ändring av den tidpunkt, den 1 juni 1939, då sjömanshusets i Skellefteå fastighet om möjligt borde vara försäld, syntes däremot icke vara erforderlig.

Valen av direktorer och revisorer för sjömanshusen i Skellefteå, Södertälje och Vadstena borde före utgången av år 1938 äga rum i vanlig ordning och avse tiden intill den 1 oktober 1939 i stället för den av de sakkunniga föreslagna dagen, den 1 juli 1939.

I övrigt hade kollegium ej erinran att framställa mot den av de sakkunniga i nu ifrågavarande avseenden föreslagna avvecklingsordningen, dock att särskilt beslut icke erfordrades beträffande revision av 1938 års räkenskaper.

Beträffande särskilt det av de sakkunniga föreslagna förfaringssättet i fråga om det av sjömanshuset i Ronneby uppehållna sjömanshemmet biträdde kollegium det av de sakkunniga härom framlagda förslaget, att ordnandet av denna fråga måtte få bliva beroende på närmare åtgärder av kollegium, efter det beslut fattats om sjömanshusets indragning, och eventuellt särskild prövning av Kungl. Maj:t. I detta sammanhang ansåge sig kollegium böra fästa uppmärksamheten på att direktionen för sjömanshuset i Ronneby i sitt nu avgivna yttrande upprepade ett tidigare framfört yrkande att för förevarande ändamål måtte avsättas ett kapitalbelopp av 25,000 kronor i stället för förut föreslaget belopp av allenast 15,000 kronor.

De sakkunnigas förslag, att vissa mindre *donationsfonder* vid sjömanshusen i Hudiksvall och Varberg skulle överlämnas till de sjömanshus, med vilkas distrikt nämnda sjömanshus införlivades, i och för förvaltning i enlighet med donationsföreskrifterna biträdades av kollegium.

Slutligen har kommerskollegium beträffande ytterligare vissa av de sakkunniga berörda spörsmål i sammanhang med de föreslagna indragningarna anfört:

Kollegium biträdde de sakkunnigas förslag i fråga om ordningen för redovisningen av de indragna sjömanshusens *arkivalier*, dock att de av de sakkunniga angivna tidpunkterna, utgången av år 1938 och den 1 juni 1939, i anledning av vad collegium förordat i fråga om ikraftträdandet av beslut om indragningar borde ändras till utgången av juni månad 1939 respektive den 1 oktober 1939.

Ej heller hade collegium erinran att framställa mot de sakkunnigas förslag rörande vissa *övergångsanordningar i fråga om understödstagare* vid sjömanshus, som indragits, eller sjöman eller anhörig till sjöman, som enligt gällande bestämmelser i avseende å understöd haft att hänvända sig till sådant sjömanshus, därest detta funnits kvar.

I anslutning till de sakkunnigas förslag och chefens för marinen däröver nu avgivna yttrande föresloge även collegium, att det måtte få ankomma på denne att i sinom tid avgiva förslag till lämpliga åtgärder för förhindrandet av att de *värnpliktiga* i de nya och i territoriellt avseende förstörade sjömanshusdistrikten skulle nödgas företaga alltför långa resor från hemorten (vistelseorten) till platsen för inskrivning.

Slutligen har kommerskollegium upptagit till behandling två till collegium remitterade framställningar från Ronneby stad och direktionen för därvarande sjömanshus. Den av Ronneby stad gjorda framställningen avser en fordran å 12,500 kronor, som staden förklarat sig i händelse av sjömanshusets indragning ämna göra gällande gentemot sjömanshuset. Denna fordran avser dels återbetalning av vissa bidrag till sjömanshusets förvaltningskostnader, som staden under åren 1883—1904 lämnat jämte ränta efter 5 procent, dels ock ett belopp av 500 kronor utgörande värdet av den för ett sjömanshem till sjömanshuset upplåtna tomtplatsen. I framställningen från direktionen för sjömanshuset i Ronneby uttalar direktionen en önskan om ett uttalande från Kungl. Maj:ts sida beträffande ifrågavarande fordran från stadens sida.

Kollegium har beträffande dessa framställningar anfört följande:

Kollegium hade för sin del redan tidigare uttalat sig i förevarande fråga. I utlåtande den 10 oktober 1928 rörande då ifrågasatt omorganisation av sjömanshusen hade collegium i anledning av då föreliggande liknande framställning av stadsfullmäktige i Ronneby anfört, att av utredningen i ärendet oförtydligt framginge, att de bidrag, varom här vore fråga, eller den medverkan, som från stadens sida lämnats i fråga om sjömanshemmets upprättande, icke vore av beskaffenhet att grunda någon fordringsrätt från stadens sida. Collegium hemställde därför, att stadsfullmäktiges hemställan icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Då staden Ronneby på sin tid beviljades stapelstadsrätt förbands därmed det villkoret, att staden skulle vara underkastad de skyldigheter, som åläge rikets övriga stapelstäder och däribland förbindelsen att inrätta behörigt sjömanshus. Dyligt eller liknande villkor för stads stapelstadsrätt hade ansetts principiellt innebära ekonomiska förpliktelser från vederbörande stads sida i avseende å sjömanshusets upprätthållande. De bidrag, som Ronneby stad tidigare lämnat till sjömanshuset torde sålunda i själva verket få betraktas såsom ett fullgörande av dylika förpliktelser. Den omständigheten,

att staden genom sjömanshusets indragning sedermera befriades från nu åsyftade skyldigheter, kunde icke gärna skapa rättsgrund för fordran på återbekommande av tidigare i enlighet med förpliktelse erlagda belopp.

Kollegium, som icke anser något hava förekommit, som gåve kollegium anledning att frångå den mening, varåt kollegium tidigare i denna angelägenhet givit uttryck, hemställer, att varken Ronneby stads drätselkammars eller direktionens för sjömanshuset framställning i förevarande ämne måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

*Departements-
chefen.*

Frågan om en omorganisation av sjömanshusen har sedan avsevärd tid stått på dagordningen och varit föremål för ett flertal utredningar, vilka dock hittills icke lett till något positivt resultat. Tidigare invändningar från riksdagens sida mot förslag i ämnet hava närmast bottnat i den uppfattningen, att med frågans avgörande borde anstå tills den kunde i ett sammanhang upptagas i hela dess vidd. Förutsättningar för en allsidig behandling av ärendet äro genom den inom kommerskollegium nu verkställda utredningen för handen. Vissa detaljspörsmål torde visserligen behöva ytterligare beredas, men i de grundläggande punkterna föreligger tillräckligt material för definitiva beslut. Med hänsyn bland annat till den av riksdagen uttalade och för övrigt inom intresserade kretsar allmänt närda önskan att snarast möjligt få statens ställning i ekonomiskt hänseende till sjömanshusens verksamhet slutligt fastställd, framstår det såsom angeläget, att ärendet nu bringas till ett avgörande.

Det av kommerskollegium tillstyrkta förslaget till en viss centralisering av sjömanshusorganisationen har i det stora flertalet yttranden ansetts väl motiverat. För egen del ansluter jag mig till denna ståndpunkt. Under utredningen har diskuterats lämpligheten av att, i stället för allenast indragning av vissa sjömanshus, verkställa en genomgripande förändring av hela sjömanshusinstitutionen genom de lokala registrens och sjömanshusens slopande samt inrättande av ett centralregister i förening med lokala mönstringsför rättare. Resultatet av undersökningarna rörande verkningarna av en dylik långtgående centralisering beträffande de värnpliktigas inskrivning och redovisning, den civila inskrivningen och registreringen av sjöfolket samt sjömanshusens ekonomiska förvaltning m. m. synes emellertid visa, att de fördelar, som på detta sätt skulle kunna uppnås, icke uppväga de olägenheter, vilka, åtminstone för närvarande, skulle bliva förbundna därmed. Att även en centralisation i den begränsade omfattning, som förslaget innebär, medför vissa olägenheter är uppenbart. Emellertid torde dessa icke kunna tillmätas någon väsentlig betydelse för den verksamhet, som genom sjömanshusorganisationen utövas; de synas i främsta rummet beröra intressen av rent personlig eller lokal karaktär. I varje fall torde nackdelarna vara förhållandevis små, jämfört med fördelarna av den koncentration av verksamheten, som genom indragningarna vinnes. Av de invändningar, vilka riktats mot förslaget, lära ur allmänhetens synpunkt särskilt få beaktas de, vilka härleda sig från farhågor att indragningarna skulle bereda sjöfarten och näringslivet svårig-

heter genom ogynnsam inverkan på möjligheterna att få mönstringarna av sjöfolket snabbt och effektivt verkställda. Genom ändringar i sjömanshusförordningens mönstringsbestämmelser av i huvudsak den innebörd, kommerskollegium angivit, torde emellertid de sålunda befarade menliga inverkingarna kunna i allt väsentligt undvikas. I detta sammanhang må med anledning av de erinringar, som av magistraten i åtskilliga städer framställts mot övertagande av sjömanshusombudsmännens mönstringsbestyr, framhållas, att förslaget i denna del icke innebär annat än utsträckt tillämpning av en redan nu gällande princip. Nämnas må emellertid också, att enligt kollegii förslag, mot vilket ej synes vara något att erinra, det skall ankomma på Kungl. Maj:t att om omständigheterna finnas därtill föranleda föranstalta om förordnande av särskild mönstringsförrättare.

Jämväl övriga invändningar, som riktats mot de föreslagna indragningarna, torde genom vad kommerskollegium anfört hava blivit övertygande bemötta. De till indragning föreslagna sjömanshusen äro, såsom tidigare nämnts, följande, nämligen sjömanshusen i Simrishamn, Lidköping, Västerås, Ronneby, Hudiksvall, Jönköping, Haparanda, Varberg, Falkenberg, Södertälje, Söderköping, Skellefteå, Piteå, Kungälv, Vadstena, Linköping och Uppsala. I enlighet med chefens för marinen, av kommerskollegium biträdda förslag torde organisationsändringarna böra träda i kraft först den 1 juli 1939. Förordnande härom torde, därest erinran från riksdagens sida ej möter, få i sinom tid meddelas av Kungl. Maj:t. I samband därmed torde till slutlig prövning få upptagas vissa med förevarande organisationsspörsmål sammanhängande detaljfrågor, såsom förfarandet med kapitaltillgångarna, redovisningen av arkivalierna samt vidtagandet av övergångsanordningar beträffande understödstagare vid indragna sjömanshus ävensom kommerskollegii förenämnda förslag till ändring i sjömanshusförordningen. Redan nu vill jag såsom min mening framhålla, att lösningen av berörda frågor lämpligen synes kunna ske enligt de av kollegium angivna riktlinjer, för vilka redogörelse i det föregående lämnats.

Med avseende å frågan om ny distriktsindelning för de bibehållna sjömanshusen ävensom om ny fördelning av sjömanshusen mellan de olika sjörullföringsområdena lärer, på sätt kommerskollegium ifrågasatt, det få ankomma på kollegium att i sinom tid, efter samråd med chefen för marinen, avgiva slutligt, närmare utformat förslag.

Vad angår sjömanshustjänstemännen vid de till indragning föreslagna sjömanshusen torde, såsom kommerskollegium ansett, beträffande flertalet, med hänsyn till befattningarnas karaktär av bisysslor, någon pension icke kunna ifrågakomma. Ett undantag utgör ombudsmannen vid sjömanshuset i Simrishamn. Till frågan om pension åt denne befattningshavare återkommer jag senare. Emellertid må här framhållas att det jämlikt § 8 mom. 5 sjömanshusförordningen är kommerskollegium obetaget att, om i visst fall särskilda billighetsskäl skulle kunna påvisas för någon mindre ersättning åt avgående ombudsman, taga under övervägande att tilldela vederbörande gratifikation från sjömanshuskassan.

2. *Avlöningar och omkostnader.*

Sakkunniga. De sakkunniga hava framlagt förslag till *normallönestat* för de bibehållna sjömanshusen. Ifrågakarande förslag torde få såsom *bilaga A* fogas till dagens protokoll.

Beträffande detta förslag hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Ombudsman vid sjömanshus tillsattes genom förordnande av kommerskollegium efter förslag av vederbörandes sjömanshusdirektion. Övriga tjänstemän vid sjömanshusen tillsattes av direktionerna. Fastställandet av avlöningsförmånerna till sjömanshusens tjänstemän vore beroende på beslut av kommerskollegium.

Bestämmelserna om kollegii prövning av avlöningsstaterna för sjömanshusen hade av naturliga skäl sin grund närmast i det förhållandet, att statsbidrag utginge till deras förvaltningskostnader. Om emellertid, som i det följande komme att föreslås, staten hädanefter komme att i högre proportion än hittills och med beaktansvärt högt belopp lämna bidrag till dessa förvaltningskostnaders bestridande, finge det icke anses annat än naturligt och riktigt att kontrollen i nu ifrågakarande avseende skärptes. Det syntes därför ändamålsenligt, att den kontroll, som hittills i huvudsak gällt allenast avlöningsstaterna, utsträcktes att gälla även sjömanshusens omkostnader i allmänhet. I anslutning härtill borde alltså bestämmelserna i förevarande avseende ändras därhän, att avlönings- och omkostnadsstater för sjömanshusen skulle fastställas av kollegium efter direktionernas hörande. Staterna syntes böra fastställas att gälla tills vidare och ändringar däri borde lämpligen icke förekomma under löpande räkenskapsår.

Den av de sakkunniga uppgjorda normalstaten vore beräknad på grundval av i juni 1937 rådande förhållanden. I avlöningsstaten, vilken slutade å ett belopp av 376,308 kronor, avseende avlöningen i näst högsta löneklassen i vederbörande lönegrader, hade upptagits samtliga vid sjömanshusen, såvitt nu kunde bedömas, erforderliga befattningshavare, dock att vid ett fåtal av sjömanshusen, därvid tanke särskilt varit på sjömanshusen i Göteborg, Karlshamn, Oskarshamn och Gävle, måhända kunde, åtminstone tidvis, bli- va erforderligt med någon förstärkning av personalen. Med hänsyn till sistnämnda förhållande och i betraktande därav att vid sjömanshusen i Stockholm och Göteborg alltså likt hittills torde bli erforderligt med ett mindre arvode till särskild sekreterare åt direktionen, borde till staten fogas en avlöningspost, avsedd för extra biträden vid behov jämte vikariatsersättningar vid sjukdom m. m. å förslagsvis tillhoppa 30,000 kronor. Då personalen vidare borde tillerkännas rätt till semester i huvudsak enligt de för personal vid statens verk gällande grunder, borde för härav föranledda kostnader beräknas visst årligt belopp, förslagsvis 22,000 kronor.

Uppmärksammas borde, att avlöningen till samtliga i staten specificerade befattningshavare upptagits med belopp svarande mot för ordinarie befattningshavare i respektive lönegrader och löneklasser utgående avlöning. Det borde emellertid härvid beaktas, att detta förfaringssätt avsåge allenast kostnadsberäkningarna och icke innebure något avgörande beträffande respektive befattningshavares slutliga ställning såsom ordinarie eller icke-ordinarie. Vid nyrekrytering förutsattes vederbörande i regel böra börja sin tjänstgöring såsom extra befattningshavare och först efter viss tids väl vitsordad tjänst-

göring efter närmare bestämmelser, som torde böra meddelas av kommerskollegium, beredas fastare anställning.

Vad anginge kostnadsberäkningarna, såvitt dessa låge till grund för beräkningen i det följande av statsbidraget till sjömanshusen, borde beaktas, att då det gällde beräkningen av anslag för avlöningsstaterna för statens verk och inrättningar, utmätningen av anslagens belopp, d. v. s. anslagens antagna belastning, numera grundade sig på respektive befattningshavares slutavlöning, d. v. s. avlöning i högsta löneklassen av respektive lönegrader, medan för beräkningen i förevarande fall avsåges att lägga till grund avlöningen i näst högsta löneklassen i vederbörande lönegrader, vilken endast för kvinnliga tjänstemän sammanföle med slutavlöningen. Detta senare beräkningssätt hade, då näst högsta löneklassen i en viss lönegrad för en manlig ordinarie tjänsteman motsvarade slutavlöningen i samma lönegrad för en manlig extra ordinarie tjänsteman, i förevarande fall anlåtats för att förekomma att till grund för statsbidragets beräkning lades ett högre belopp än som vederborde.

För ombudsmansbefattningarna förekomme i normalstaten tre olika lönegrader, nämligen B24, B21 och B16, varjämte för tjänsten såsom ombudsman vid sjömanshuset i Göteborg, med hänsyn till den, vid jämförelse med samtliga övriga sjömanshus, så avsevärt större omfattningen av verksamheten därstädes, avsetts ett särskilt tilläggsarvode å 2,000 kronor i ett för allt.

Vad anginge *kvalifikationerna för sjömanshusombudsmännen* hade 1917 års sjömanshuskommitté föreslagit, att bland sökande till ombudsmansbefattning skulle vid befattningens tillsättande av i övrigt lika kompetenta den äga företrädare, som med gott vitsord innehåft tjänstebefattning vid sjömanshus eller bestritt annan administrativ befattning av beskaffenhet att kunna anses vara till erhållande av ombudsmansbefattning meriterande ävensom efter erhållet sjökaptensbrev tjänstgjort såsom befälhavare å handelsfartyg i östersjö- eller vidsträcktare fart.

Det vore förtjänt att uppmärksammas, att vid 27 av de 30 sjömanshus, som föreslagits skola tillsvidare bibehållas, ombudsmanstjänsten bestredes av person, som avlagt sjökaptensexamen, och att vid ett av de övriga ombudsmannen avlagt styrmansexamen, medan endast vid de två återstående sjömanshusen ombudsmanstjänsten besatts med person utan erfarenhet från sjön.

Göteborgs fartygsbefälhavareförening hade i en till Kungl. Maj:t ställd, den 5 april 1933 dagtecknad skrivelse, vilken överlämnats till kommerskollegium för att tagas i övervägande vid fullgörande av uppdraget att verkställa utredning rörande sjömanshusens omorganisation, på anförda skäl hemställt om åtgärder i syfte att föreskrifter måtte utfärdas därom, att allenast den, som avlagt sjökaptensexamen, skulle kunna förordnas till ombudsman vid rikets sjömanshus.

Att gå så långt som nyssnämnda förening föreslagit syntes icke böra ifrågakomma. Däremot syntes 1917 års sjömanshuskommittédes förslag giva uttryck för en riktig tankegång. Den bakom nämnda förslag liggande principiella inställningen överensstämde också i stort sett med de grunder, som i regel tillämpats eller varit vägledande vid tillsättandet av ombudsmanstjänster vid sjömanshusen. Det torde icke heller kunna råda något tvivel om att för de funktioner, som tillkomme en sjömanshusombudsman, särskilt i fråga om att medla förlikning vid uppkommande tvister mellan fartygsbefälhavare och besättning eller mellan besättningsmän inbördes, vid avdömandet av avräkningstvister eller disciplinära mål eller vid bedömandet av bemanningsfrågor, grundlig erfarenhet från sjön vore av stor betydelse. Beaktas borde härvid, att vid prövningen av den enes eller den andres kompetens och

lämplighet för ombudsmanstjänst alltför stor vikt icke torde böra fästas vid längden av vederbörandes tjänstgöring såsom befälhavare. Av betydelse vore emellertid, att vederbörande under sin föregående tjänstgöring till sjöss nått fram till befälhavarepost och haft tillfälle att i egenskap av befälhavare åtminstone under någon tid visa sin lämplighet för och duglighet i självständig befälsföring. Det låge slutligen i sakens natur, att föregående tjänstgöring inom sjöfartens olika grenar, och sålunda i såväl linje- som trampfart, måste såsom merit för ombudsmanstjänst värdesättas högre än en mera specialiserad tjänstgöring.

Redan de krav på grundlig erfarenhet och fristående ställning, som sålunda måste ställas på en sjömanshusombudsman, samt den bundenhet, som karakteriserade befattningen i fråga, gjorde den löneställning, som enligt normallönestaten avsåges för ombudsmännen, fullt påkallad. Lämpligheten av denna löneställning underströkes ytterligare vid beaktande av arten av de arbetsuppgifter och det allmänna ansvar, som åvilade en sjömanshusombudsman. Tilläggas borde, att den avlöning, som med den åsyftade löneställningen skulle tillkomma en ombudsman även i den högsta lönegraden, icke oväsentligt understeg de inkomster, en befälhavare inom handelsflottan å mera ansvarsfulla poster kunde påräkna. På senaste tiden genomförd pensionering för befälet i svenska handelsflottan måste ock i sin mån verka försvårande i avseende å möjligheterna att utan tillräcklig kompensation i den erbjudna avlöningen och däremot svarande pensionsförmåner för nu ifrågakvarande poster förvärva dugliga aspiranter.

Då vid vissa mindre sjömanshus ombudsmannens arbetskraft icke kunde beräknas bliva helt tagen i anspråk, hade i viss utsträckning avlöningen måst reduceras till två tredjedelar respektive hälften av full avlöning i den lönegrad, varom fråga vore.

Anmärkas borde att vid sjömanshus, som ägde fastighet, i några fall till ombudsmannen vid sidan av den ordinarie avlöningen utgått särskilt arvode för dennes bestyr såsom vicevärd för sjömanshusets fastighet. Detta vicevärdsarvode hade i dylika fall plägat bokföras å särskilt konto för fastigheten. Dylika särskilda arvoden hade ansetts böra bortfalla, då i normalstaten upptagna avlöningar avsetts skola täcka även ombudsmännens arbete i nyssnämnda egenskap. Dock hade undantag i ett fall gjorts i förevarande avseende, nämligen såvitt anginge den av sjömanshuset i Umeå ägda fastigheten. Då denna fastighet tagits i anspråk för hotellrörelse och på grund därav ombudsmannens bestyr med fastighetsförvaltningen hade större omfattning än eljest skulle behövt vara fallet, hade ansetts skäligt, att han vid sidan av sin ordinarie lön finge uppbära ett särskilt arvode såsom vicevärd av 1,500 kronor i ett för allt.

Då avsikten vore att successivt övergå till inskrivningsregistrens förande på kort och erfarenheten visat, att kvinnlig personal vore särskilt lämplig för handhavandet av kortregister, byggde normalstaten på användningen i största möjliga utsträckning av sådan personal för biträdesbefattningar. I detta sammanhang torde böra anmärkas, att det torde vara lämpligt att i stället för de till lönegraden 2 hänfödda biträdestjänsterna i viss utsträckning använda kvinnliga extra ordinarie tjänster i 4:e lönegraden, en skillnad som emellertid icke nämnvärt inverkade på kostnadsberäkningen.

Det torde vara av intresse att i vissa avseenden jämföra de beräknade avlöningskostnaderna enligt förevarande normalstat med avlöningarna vid motsvarande sjömanshus enligt nu gällande avlöningsförhållanden. Medan normalstatens avlöningskostnader, avseende avlöningen i näst högsta löneklassen i respektive avlöningsgrader, slutade på en summa av 376,308 kronor, uppginge avlöningen till befattningshavarna vid motsvarande sjömanshus

enligt nu gällande stat till sammanlagt 362,391 kronor. Avlöningarna vid samtliga sjömanshus hade under år 1936 uppgått till sammanlagt 392,176 kronor. I sistnämnda två belopp inginge några mindre bidrag till f. d. befattningshavares pensionering.

Beträffande övergången från nu gällande avlöningar för de olika befattningshavarna till normallönestaten syntes böra gälla, att *i regel* icke någon befattningshavare borde, — frånsatt av erläggande av pensionsavgifter eventuellt föranledd reduktion — genom de nya bestämmelserna erhålla lägre avlöning än vederbörande hittills åtnjutit. Från denna regel borde emellertid göras undantag för sådana fall, då befattningshavare uppenbarligen måste anses innehava sin tjänst vid sjömanshus såsom bisyssla vid sidan av jämförelsevis väl avlönad huvudtjänst inom annan förvaltning m. m. och vars avlöningsförmåner vid den nu verkställda utredningen befunnits mera väsentligt överstiga vad som vid jämförelse med förhållandena vid andra sjömanshus kunde anses såsom skäligt. Avgörandet i dylika fall syntes böra få ankomma på kollegium efter vederbörande sjömanshusdirektions hörande.

Vad angår sjömanshusens *övriga omkostnader*, d. v. s. verkliga driftkostnader utöver avlöningar, hava de sakkunniga, under hänvisning till en vid deras betänkande fogad bilaga angående sjömanshusens utgifter och kapitaltillgångar m. m. under år 1936 — vilken torde få såsom *bilaga B* fogas vid dagens protokoll — i detta ämne vidare anfört följande:

Enligt ifrågavarande bilaga hade omkostnaderna uppgått för samtliga sjömanshus under år 1936 till 129,095 kronor, varav vid de till bibehållande föreslagna sjömanshusen 116,177 kronor. Uppmärksammas borde emellertid, att vissa sjömanshus, som ägde fastighet, vari sjömanshusets lokaler vore inrymda, icke bland utgifterna redovisat visst belopp i beräknad hyra för dessa lokaler. De verkliga driftkostnaderna för dessa sjömanshus vore därför i häremot svarande grad högre än de uppgivna. Fastighetsägande sjömanshus hade i regel fört inkomster av och utgifter för fastigheten å särskilt konto och tillgodofört sjömanshuskassan allenast nettobehållningen av fastigheten. Då sjömanshusets innehav av fastighet för sjömanshuset såsom sådan icke tjänade annat intresse än såsom en form för kapitalplacering, vore nämnda förfaringsätt av naturliga skäl i princip riktigt. Följden härav vore emellertid, att om en beräknad hyra för sjömanshusets egna lokaler tillgodoförts fastighetskontot såsom inkomst och sålunda bidragit att öka det beräknade netto, som tillfördes sjömanshuskassan, borde också kassans utgifter, om dessa skulle utvisa sjömanshusets verkliga driftkostnader, påföras ett mot den beräknade hyran svarande belopp. Den exceptionellt höga posten för »verkliga driftkostnader i övrigt» för sjömanshuset i Söderhamn, nämligen 15,567 kronor, berodde på att detta sjömanshus icke förfarit på nyss angivna, principiellt riktiga sätt utan fört med fastighetsförvaltningen förbundna såväl inkomster som utgifter direkt på sjömanshuskassan. För att erhålla med övriga sjömanshus jämförligt belopp för »driftkostnader i övrigt» för sjömanshuset i Söderhamn borde sålunda från nyssnämnda belopp dragas ett mot de på fastigheten belöpande utgifterna svarande belopp. Verkställda beräkningar hade visat, att det belopp, som sålunda skulle avgå från driftskostnaderna för sjömanshuset i Söderhamu i det närmaste svarade mot summan av de belopp, som för vissa andra sjömanshus enligt vad förut nämnts skulle tillkomma såsom beräknade hyror för lokaler i egna hus. Driftskostnaderna kunde sålunda för nu ifrågavarande 30 sjömanshus beräknas rätteligen hava under år 1936 uppgått till ett belopp, som nära

överensstämde med det i bilagan upptagna, eller sålunda till omkring 116,000 kronor. Därav utgjordes, enligt vad som framgått av särskild undersökning, omkring 36,000 kronor av för sjömanshusens lokaler erlagda eller beräknade hyror, däri inräknade kostnader för uppvärmning, i den mån särskild ersättning härför utgått eller beräknats. Beträffande de sjömanshus, varom här vore fråga, borde i detta sammanhang beaktas, att vid de till bibehållande föreslagna sjömanshusen lokaler för närvarande upplätes kostnadsfritt av vederbörande städer i Gävle, Karlstad, Kristianstad, Malmö, Trelleborg och Ystad, i samtliga fall dock mot viss ersättning för uppvärmningen, varjämte i Karlshamn utginge ett hyresbidrag å 200 kronor från staden.

Då indragning av ett antal sjömanshus och överflyttning delvis av dessas verksamhet på kvarvarande sjömanshus knappast kunde beräknas medföra nämnvärt ökade driftutgifter för dessa senare sjömanshus, torde dessa utgifter för ifrågasvarande sjömanshus alltså kunna beräknas till omkring 116,000 kronor.

I detta sammanhang finge framhållas, att med hänsyn till de särskilda förhållanden, som föranlett vissa sjömanshus att placera kapital i egen fastighet, och det härvid tillämpade bokföringssättet, varigenom med fastighetsförvaltningen förbundna utgifter icke direkt påförts sjömanshuskassan utan ingått i den nämnda kassa tillgodoförda nettobehållningen vid fastigheten, i normallönestaten icke upptagits sådana befattningshavare, vilka vore direkt anställda för fastighetens förvaltning och vilkas ersättning utginge av fastighetens bruttoinkomster. Emellertid syntes jämväl avlöningsförmånerna för dylik personal böra underställas kollegii prövning, varjämte pensionering, på sätt i det följande komme att ifrågasättas för övrig personal vid sjömanshusen, borde ifrågakomma för sådan nu avsedd personal, som hade mera fast anställning. Uppmärksammas borde sålunda, att vid sjömanshuset i Göteborg funnes uteslutande för fastigheten, i vilken för närvarande jämväl arbetsförmedlingen för sjöfolk mot viss årlig hyra vore inrymd, anställd särskild vaktmästare (tillsyningsman och ordningsman med polismans skydd), vilken för närvarande åtnjöte en månatlig avlöning, inklusive dyrtidstillägg och ersättning för renhållning (60 kronor i månaden i ett för allt), av omkring 375 kronor eller sålunda för år räknat omkring 4,500 kronor jämte förmånen av fri uniform. Avlöningen till denne vaktmästare, som vore född den 21 oktober 1881 och varit anställd vid fastigheten sedan den 1 januari 1916, syntes böra beräknas enligt samma lönegrad, som föreslagits för den i normallönestaten upptagna expeditionsvakten vid sjömanshuset, nämligen lönegrad B 5 med en begynnelseavlöning inklusive dyrtidstillägg (12 %) av 2,822 kronor och en slutavlöning av 3,520 kronor (näst högsta löneklassen 3,345 kronor) allt för år räknat. Härutöver syntes böra få utgå en månatlig ersättning för renhållning av gård, gata och trädgård av i ett för allt 60 kronor i månaden.

Enligt de sakkunnigas sålunda verkställda beräkningar skulle kostnaderna för de till bibehållande föreslagna 30 sjömanshusen komma att gestalta sig på följande sätt:

Avlöningar, inkl. dyrtidstillägg efter 12 %	kronor	376,308
Vikariatsersättningar under semester, inkl. dyrtidstillägg ..	»	22,000
Extra biträden vid behov, vikariatsersättningar vid sjukdom		
m. m., inkl. dyrtidstillägg.....	»	30,000
Omkostnader i övrigt	»	116,000

Summa kronor 544,308.

Härtill hava de sakkunniga anför, att ifrågavarande beräkningar grundade sig på ett dyrtidstillägg av allenast 12 % mot nu utgående 14 %, vartill komme, att i desamma icke inginge några mot provisorisk avlöningsförstärkning svarande belopp, vilka enligt verkställd beräkning uppginge till sammanlagt omkring 12,000 kronor. Med hänsyn härtill borde tillkomma ett belopp av tillhoppa 16- à 17,000 kronor, varigenom hela kostnaden för sjömanshusen, fränsett kostnad för personalens pensionering, skulle komma att uppgå till i runt tal 561,000 kronor.

Yttranden. *Statskontoret* framhåller, att ämbetsverket på den begränsade tid, som stått ämbetsverket till buds, icke kunnat underkasta det av de sakkunniga framlagda förslaget till normallönestat för sjömanshusen någon närmare granskning i fråga om skäligheten och behovet av de däri angivna kostnadsbeloppen. Ämbetsverket hade emellertid icke kunnat undgå att få ett allmänt intryck av att de beräknade kostnaderna vore väl högt tilltagna och att det borde vara möjligt att åstadkomma för sjömanshusens arbetsuppgifter erforderlig organisation inom en mindre kostnadsram än de sakkunniga räknat med. I detta sammanhang finge framhållas, att de av de sakkunniga använda grunderna för beräkning av lönekostnaderna (avlöning enligt näst högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad) plögade anses inkludera även kostnaderna för vikariatsersättningar under semester och vid sjukledighet, vadan särskilda anslagsposter för dessa ändamål icke syntes böra beräknas. Med hänsyn härtill syntes det belopp, vartill de sakkunniga upptagit förvaltningskostnaderna, kunna nedsättas från 561,000 kronor till 525,000 kronor.

Åtskilliga sjömanshusdirektioner hava framställt erinringar mot de föreslagna avlöningsbeloppen och lönegradsplaceringarna enligt lönestaten. I några fall hava ock framställts yrkanden på personalökning. I ej ringa utsträckning har kritik riktats mot kravet på att i större utsträckning använda kvinnlig arbetskraft. Från åtskilliga håll har därvid framhållits, att det vore olämpligt med kvinnligt biträde i de fall, då jämte ombudsmannen endast ett biträde funnes anställt. Vidare framhålles i en del fall, att kvinnlig arbetskraft vore mindre lämplig med hänsyn till vad som ibland kunde förekomma vid mönstringsförrättningar. I ett fall åberopas därjämte hinder eller olägenheter med hänsyn till expeditionslokalens beskaffenhet m. m. Mot indragningen av vicevärdsarvodet inläggas i flera fall gensagor. I ett fall (direktionen för sjömanshuset i Gävle) göres med styrka gällande, att direktionen med hänsyn till sin stora kapitalförvaltning icke kunde avvara juridiskt skolad sekreterare, till vilken för närvarande utginge ett årligt arvode av 500 kronor.

Kommerskollegium. Kommerskollegium, som i allt väsentligt anslutit sig till de sakkunnigas kostnadsförslag, anför härutinnan:

I anledning av vad statskontoret anför i ämnet ville kollegium icke bestrida, att den nuvarande organisationen av sjömanshusen, även efter den centra-

lisering, vilken nu föreslagits men som i så anmärkningsvärd utsträckning mött gensagor från representanter för de lokala intressesynpunkterna, tedde sig såsom jämförelsevis kostsam. Kollegium funne det även för sin del önskvärt, att kostnaderna kunde ytterligare nedbringas, och ansåge, att denna sida av det föreliggande spörsmålet även för framtiden borde ägnas allvarlig uppmärksamhet. Detta gällde icke blott personalkostnaderna utan jämväl driftskostnaderna i övrigt. Vad särskilt anginge dessa senare, beräkningsvis upptagna till ett årligt belopp av 116,000 kronor, ville kollegium erinra om att kollegium redan tidigare i annat sammanhang haft anledning att för Kungl. Maj:t anmäla sin avsikt vara att vid företagna inspektioner undersöka möjligheterna för dessa kostnaders nedbringande. Denna avsikt ämnade kollegium av naturliga skäl fullfölja.

Vad personalbehovet och kostnaderna för dess tillgodoseende anginge hade kollegium granskat den av de sakkunniga uppgjorda s. k. normallönestaten och därvid funnit densamma i huvudsak godtagbar. Med hänsyn till de av de sakkunniga angivna kvalifikationskraven beträffande ombudsmansbefattningarna — vilka krav kollegium, i överensstämmelse med vad som i de avgivna yttrandena kommit till uttryck, funnit väl avvägda — syntes kollegium de föreslagna lönegradsplaceringarna för dessa icke giva rum för berättigade erinringar. Ej heller hade kollegium funnit sig beträffande lönestaten i övrigt för närvarande kunna föreslå något avsteg från vad de sakkunniga föreslagit i annan mån än att ombudsmanstjänsten i Örnköldsvik syntes kollegium icke böra inplaceras i lönegrad utan göras till ren arvodestjänst, en förändring, som emellertid icke vore av beskaffenhet att märkbart påverka kostnadsberäkningarna. I förbigående ville kollegium anmärka, att i lönestaten förekomme benämningen kontorsskrivare för befattningar i lönegraden 11. Denna benämning borde i enlighet med gängse beteckningssätt ändras till kansliskrivare.

Kollegium hade sålunda icke funnit de från vissa direktioner framställda kraven på förbättrad löneställning för vissa befattningshavare eller på utökning av personalen förtjäna avseende.

I mån som erfarenheten skulle i enstaka fall framvisa behov av personalförstärkning, torde sådant behov få tillgodoses inom ramen för anslagsposten till extra biträden. Det från direktionen för sjömanshuset i Gävle framförda yrkandet om bibehållande av ett arvode till särskild sekreterare, vilket yrkande kollegium funne motiverat, torde likaledes få tillgodoses från nämnda anslagspost.

De sakkunnigas uppfattning om lämpligheten av att kvinnlig arbetskraft i större utsträckning komme till användning vid sjömanshusen biträdades av kollegium. I anledning av framförda erinringar härutinnan ville kollegium framhålla, att den omständigheten, att i förslaget till normallönestat i viss utsträckning räknats med kvinnlig arbetskraft, ju icke kunde få anses bindande på det sättet, att i varje särskilt fall, där staten upptog avlöning till kvinnligt biträde, sådan arbetskraft också skulle anlitas, utan finge vid tillståndet av här avsedda befattningar avgörande bliva tillgången på kvalificerade manliga respektive kvinnliga sökande.

Likaledes biträdde kollegium de sakkunnigas uppfattning beträffande sloppet såsom regel av särskilda arvoden till sjömanshustjänstemän för bestridande av funktionen som vicevärd för sjömanhus tillhörig fastighet, en funktion, som sålunda i allmänhet borde åvila vederbörande i tjänsten och täckas av den för denna utmäta avlöningen såsom sådan.

Den omständigheten, att lönerna till sjömanshuspersonalen avsåges skola i regel utgå enligt de för reglerade verk fastställda löneplanerna, innebure icke, att motsvarande lönebestämmelser i övrigt skulle göras på denna per-

sonal tillämpliga, utan hade kollegium tänkt sig, att det skulle få ankomma på kollegium att fastställa de villkor och bestämmelser rörande avlöningsförmånernas åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga. Härvid utginge kollegium från lämpligheten av att utforma dessa efter mera summariska och enkla normer än de eljest gängse. Nu avsedda bestämmelser avsåges skola jämväl innefatta erforderliga villkor beträffande tjänste- och expeditionstider, flyttningsskyldighet för vederbörande befattningshavare m. m.

Enligt kollegii åsikt borde sjömanshuspersonalen i största möjliga utsträckning beredas fastare anställningsformer än för närvarande på sådant sätt, att den komme i åtnjutande av viss uppsägningstid. Endast beträffande sålunda mera fast anställd personal borde ifrågakomma lönesättning i direkt anslutning till den statliga löneplanen.

Vad statskontoret anfört i fråga om sättet för förvaltningskostnadernas beräkning föranledde kollegium till följande erinringar.

Det vore riktigt, att beräkningen av avlöningsanslag för ordinarie tjänstemän vid statens verk och inrättningar tidigare grundats på avlöningen enligt näst högsta löneklassen inom vederbörande lönegrader och att från de sålunda framräknade posterna jämväl utgifterna för befattningarnas uppehållande under semester eller vid sjukledighet för innehavaren bestritts. Erfarenheten ådagalade emellertid, att på detta sätt beräknade avlöningsanslag i stor omfattning överskredes och att således i verkligheten kostnaderna för vikariatsersättningarna icke kunde täckas inom ramen för de på grundval av näst högsta löneklassen beräknade avlöningsanslagen. Med hänsyn härtill hade beräkningssättet numera omlagts så, att avlöningsanslagen nu i allmänhet beräknades på grundval av avlöningen enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrader, därvid nyssnämnda särskilda utgifter — som alljämt avfördes från dessa poster — ansetts bliva täckta.

En förutsättning för det sätt att beräkna medel för vikariatskostnader, som sålunda tillämpades inom vissa delar av statsförvaltningen, vore emellertid tydligen, att vikarie funnes att tillgå inom det egna verket och på tjänstgöringsorten. Vikariatsersättning bleve då begränsad till den merersättning i form av s. k. vikariatsersättning, som vid statliga verk jämte den egna lönen utginge till tjänsteman, som uppehölle högre tjänst inom samma verk och å samma tjänstgöringsort.

Angivna förutsättning föreläge i själva verket i stor utsträckning icke vid sjömanshusen, i det att där mycket ofta måste räknas med att kompetent vikarie icke stode att få utan anlitan av utanför sjömanshusens personal stående personer. Detta komme att bli fallet beträffande flertalet av de sjömanshus, där endast en ombudsman och ett biträde vore anställda.

Nu anförda förhållanden utgjorde tydligen grunden för det av de sakkunniga tillämpade beräkningssättet. Även om man skulle — något som kollegium ansåge böra ifrågakomma — utgå ifrån lämpligheten av att träffa sådana anordningar, att vikariatsersättning icke alltid skulle behöva utgå vid fullgörande av andra arbetsuppgifter än en tjänstemans egna, föreföile det kollegium, med hänsyn till de speciella förhållandena vid sjömanshusen, som om den rimligaste beräkningsgrunden här vore att — såsom de sakkunniga gjort — beräkna avlöningsposten efter näst högsta löneklassen och därutöver upptaga visst belopp för vikarier och andra tillfälliga arbetskrafter.

Skulle det av statskontoret ifrågasatta beräkningssättet bliva utslagsgivande, skulle för extra biträden vid behov stå till förfogande ett belopp av allenast 16.000 kronor (30.000 + 22.000 — 36.000) i ett för allt. Kollegium hade icke kunnat undgå att finna den post å 30.000 kronor, som av de sakkunniga avsetts till extra biträden, förutom vikariatsersättningar, väl lågt beräknad vid det förhållandet, att arbetsbelastningen särskilt vid de större

sjömanshusen starkt skiftade såväl med hänsyn till trafikfrekvensen såsom sådan som till följd av ej sällan inträffande mer eller mindre tillfälliga förskjutningar av trafiken de olika orterna emellan. En ytterligare omständighet, som härvid borde tagas i betraktande, vore, att sjömanshusen ofta måste inom området för sin verksamhet av det allmänna anlitas för tids- och arbetskrävande specialutredningar, vid vilka extra arbetskraft måste förutsättas behöva rent tillfälligt tagas i anspråk.

Sammanfattningsvis uttalar kollegium, att nu anförda omständigheter gjorde, att kollegium icke ansåge sig kunna räkna med mindre kostnader för de ändamål, varom här vore fråga, än dem, varmed de sakkunniga kalkylerat. Kollegium funne alltså det av de sakkunniga i dessa delar tillämpade beräknings sättet fullt försvarligt.

Departements-
chefen.

På sätt den vid dagens protokoll fogade bilagan A utvisar, sluta de i juni 1937 utgående avlöningarna — inklusive dyrtidstillägg enligt de för oreglerade verk fastställda grunder — till befattningshavarna vid de efter indragningen bibehållna sjömanshusen å ett sammanlagt belopp av i runt tal 362,400 kronor samt den föreslagna normallönestatens avlöningskostnader — inklusive dyrtidstillägg efter 12 procent — vid motsvarande sjömanshus, avseende avlöningen i näst högsta löneklassen i respektive lönegrader, å en summa av i avrundat tal 376,300 kronor. Utöver sistnämnda summa hava ytterligare beräknats dels för vikariatsersättningar under semester — inklusive dyrtidstillägg — ett belopp å 22,000 kronor, dels för extra biträden vid behov, vikariatsersättningar vid sjukdom m. m. — inklusive dyrtidstillägg — ett belopp å 30,000 kronor, dels ock för provisorisk avlöningsförstärkning samt för uppräkning — enligt nu gällande procentsats — av dyrtidstillägg ett belopp av 17,000 kronor. Enär övriga årliga driftkostnader i båda fallen uppskattats till i avrundat tal 116,000 kronor, utvisar en jämförelse mellan i juni 1937 utgående kostnader, $(362,400 + 116,000 =)$ 478,400 kronor, och de efter organisationens genomförande beräknade kostnaderna, $(376,300 + 22,000 + 30,000 + 17,000 + 116,000 =)$ 561,300 kronor, en ökning av 82,900 kronor. Emellertid är att märka, att de i förenämnda summa å 362,400 kronor ingående dyrtidstillägg utgått i enlighet med den för juni 1937 gällande procentsatsen. För en riktig jämförelse med de efter omorganisationen beräknade avlöningskostnaderna läser sistnämnda summa böra uppräknas med ett belopp av omkring 5,000 kronor, varvid ökningen skulle stanna vid i runt tal 78,000 kronor.

De beräkningar, vilka ligga till grund för förslaget till normallönestat, synas i stort sett kunna godtagas. Vad statskontoret erinrat beträffande vissa delar av förslaget finner jag sålunda, med hänsyn till de upplysningar, som av kommerskollegium därutinnan lämnats, icke böra föranleda ett frångående av det resultat, vartill de sakkunniga kommit. Ej heller i fråga om övriga kostnadsberäkningar har jag funnit anledning till erinran. Jag förutsätter emellertid att möjligheterna för kostnadernas nedbringande, i enlighet med kommerskollegii uttalande i ämnet, bliva föremål för ämbetsverkets uppmärksamhet. Det torde få ankomma på kollegium att fastställa avlönings-

och omkostnadsstat för sjömanshusen ävensom de villkor och bestämmelser rörande avlöningsförmånernas åtnjutande, som kunna befinnas erforderliga.

3. Statsbidrag till sjömanshusen.

Sakkunniga. De sakkunniga hava härefter till behandling upptagit spørsmålet om storleken av det statsbidrag, som skäligen borde utgå till sjömanshusen. Efter att bland annat hava framhållit att enligt de utredningar, som tidigare verkstälts i denna fråga, sjömanshusens arbete för statsverkets räkning ansetts motsvara 75 procent av deras hela arbetsbörda men att de anslag, som under årens lopp utgått till sjömanshusen, icke utgjort nöjaktig ersättning för de bestyr, vilka staten sålunda pålagt dem, anföra de sakkunniga vidare i huvudsak följande:

Under diskussionen om förevarande fråga hade den meningen med viss skärpa gjorts gällande, att det enskilda intresset i sjömanshusen i själva verket vore mindre än föregående utredningar givit vid handen samt att statens andel i sjömanshusens arbetsutgifter därför strängt taget borde föranleda, att staten till större anpart än förenämnda 75 procent deltoge i förvaltningskostnadernas bestridande. Med utgångspunkt från denna syn på frågan hade det ansetts böra understrykas, att den till 75 procent beräknade andelen finge anses såsom ett minimum.

Angelägenheten av att staten nu utan ytterligare uppskov bidrage till sjömanshusens förvaltningskostnader i angiven utsträckning torde särskilt klart framstå, om det beaktades, hurusom 1915 års riksdag uttalat, att, när en undersökning rörande sjömanshusens förvaltningskostnader blivit verkställd, borde staten omedelbart till sjömanshusen erlægga det årliga belopp, som kunde befinnas utgöra skälig ersättning för sjömanshusens arbete för statens räkning. Riksdagen hade sedermera än ytterligare understrukit detta sitt uttalande, i det att riksdagen, i anledning av ett motionsvis framfört förslag att på sjömanshusens understödsverksamhet skulle uppbyggas en effektiv sjömanspensionering, funnit sig böra uttala, att förverkligandet av de önskemål, som av riksdagen framhållits, nämligen ökat statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader samt utjämning och förbättring av sjömanshusens understödsverksamhet, icke finge fördröjas av en utredning av pensionsfrågan och densammias slutliga lösning.

Förevarande spørsmål hade jämväl varit föremål för riksdagens revisorers uppmärksamhet, i det att dessa i sin år 1936 avgivna berättelse (sid. 193—197) framhållit, att de vid besök å ett antal sjömanshus erhållit vissa upplysningar, gående ut på den uppfattningen, att den på senare tid företagna minskningen av statsbidraget till sjömanshusens förvaltningskostnader i själva verket innebure, att kostnaderna för vissa offentliga förvaltningsuppgifter, vilka ålagts sjömanshusen i högre grad än från början varit avsett, överfördes på sjöfolkets och redarnas avgifter eller inkomsterna av de fonder, som bildats väsentligen på dessa. Revisorerna, som funnit det önskvärt, att frågan om sjömanshusinstitutionens definitiva organisation snarast möjligt avgjordes, hade velat fästa riksdagens uppmärksamhet på vad vid besöken förekommit.

De sakkunniga framhålla, att med utgångspunkt från förutnämnda belopp av 561,000 kronor, vartill sjömanshusens årliga förvaltningskostnader kunde beräknas uppgå, skulle statens bidrag, beräknat efter 75 %, utgöra

420,750 kronor. Emellertid uppginge den sjömanshusen tillkommande inkomsten av sportler årligen i genomsnitt till omkring 60,000 kronor, varjämte kostnaderna för de olika sjömanshusen jämlikt sjömanshusförordningen genom kommerskollegii försorg tillhandahållna blanketter årligen utgjorde i genomsnitt omkring 4,600 kronor. Det syntes skäligt, att vid beräkning av statens anslag till sjömanshusen sistnämnda två belopp ginge i avräkning. På grund härav borde ifrågakvarande anslag fastställas att tillsvidare årligen utgå med ett från 146,000 kronor till (420,750 — 64,600 med viss avrundning =) 356,000 kronor förhöjt belopp, vilket överensstämde med det av kollegium i skrivelse den 21 augusti 1937 för förevarande anslagsbehov preliminärt anmälda beloppet.

Yttranden. Frågan om statens bidrag till sjömanshusen har i yttrandena närmare berörts allenast av *statskontoret*, som härutinnan anfört, att såsom villkor för statsanslagets åtnjutande borde gälla, att avlönings- och omkostnadsstaterna för de olika sjömanshusen fastställdes av kommerskollegium samt att skyldighet skulle föreligga för sjömanshusdirektionerna att underkasta sig revision från statens — däri inbegripet statsrevisorernas — sida av samtliga räkenskaper. Statskontoret har vidare uttalat att, därest det i fortsättningen skulle visa sig möjligt att nedbringa sjömanshusens förvaltningskostnader, en häremot svarande nedsättning av statsanslaget borde komma till stånd.

Kommerskollegium. I överensstämmelse med kommerskollegii uttalanden rörande sjömanshusens avlöningar och omkostnader har kollegium tillstyrkt, att statsanslaget till sjömanshusens förvaltningskostnader för närvarande fastställdes till det av de sakkunniga föreslagna beloppet, 356,000 kronor. Kollegium anför i detta ämne vidare följande:

Kollegium ville framhålla, att i mån som det förslag till nytt civilt avlöningsreglemente, som framlagts av 1936 års lönekommitté, skulle bliva realiserat, kollegium förutsatte, att där föreslagna lönesatser skulle läggas till grund jämväl för avlöningarna till sjömanshusens personal. Härav skulle föranledas viss kostnadsökning. En dylik kostnadsökning borde föranleda motsvarande jämkning av statsanslaget. Å andra sidan funne kollegium lika med statskontoret riktigt att, därest det i fortsättningen skulle visa sig möjligt att nedbringa sjömanshusens förvaltningskostnader, häremot svarande nedsättning av statsanslaget borde komma till stånd.

Visserligen utginge kollegium, som förut nämnts, från att omorganisationen såsom sådan icke skulle träda i kraft förrän den 1 juli 1939, varför det måhända kunde anses oegentligt att redan för instundande budgetår grunda beräkningarna av statsanslaget på förhållanden, som beräknats inträffa först i och med omorganisationens ikraftträdande. Om emellertid till grund för statsanslagets beräkning lades förvaltningskostnaderna sådana dessa med ledning av kostnaderna under år 1937 kunde antagas komma att faktiskt ställa sig under budgetåret 1938/1939 — ifrågakvarande kostnader hade under år 1937 uppgått till i runt tal 552,300 kronor — skulle statsanslaget med utgångspunkt från i övrigt tillämpade beräkningsgrunder komma att exakt uppgå till i runt tal 350,000 kronor. Skillnaden mellan detta belopp och det

för tiden efter omorganisationens ikraftträdande förordade beloppet å 356,000 kronor hade syntts kollegium icke vara större än att sistnämnda belopp borde kunna få anvisas redan från början, helst som kollegium ansett sig kunna utgå ifrån att för framtiden en prövning av anslagsbeloppet icke skulle ifrågakomma varje år utan allenast då särskilda omständigheter av större betydelse därtill föranledde.

Såsom villkor för statsanslagets åtnjutande borde, i överensstämmelse med vad statskontoret förutsatt, gälla, att avlönings- och omkostnadsstaterna för de olika sjömanshusen fastställdes av kollegium samt att skyldighet skulle förefinnas för sjömanshusdirektionerna att underkasta sig revision från statens — däri inbegripet statsrevisorernas — sida av samtliga räkenskaper.

Beträffande ytterligare villkor för statsanslaget återkomme kollegium i samband med frågan om ordnandet av sjömanshuspersonalens pensionering.

Enligt hittills gällande ordning hade fördelningen av statsanslaget till sjömanshusen varit beroende på prövning av Kungl. Maj:t. Då det vore avsett, att kollegium skulle utöva ingående kontroll i avseende å sjömanshusens förvaltningskostnader samt fastställa såväl avlönings- som omkostnadsstaterna för sjömanshusen och då i enlighet med den för en reform av pensions- och understödsväsendet för sjöfolk föreslagna planen sjömanshusens inkomster av annat slag än hyresavgifter — vilka senare skulle i sin helhet överlämnas till handelsflottans pensionsanstalt för förvaltning och fondering — skulle i första hand användas till bestridande av sjömanshusens förvaltningskostnader och där bibehållen understödsverksamhet (understöd till ånkor samt tillfälliga understöd) och hela återstoden, större delen av tonavgifterna, skulle efter grunder, vilka torde böra bli föremål för närmare reglering, överlämnas till nyssnämnda pensionsanstalt för att användas till utgifter för pensioneringen, syntes det vara mest ändamålsenligt, att dispositionen och fördelningen av statsanslaget för framtiden tillsvidare helt anförtroddes åt kollegium.

De sakkunnigas av kommerskollegium tillstyrkta förslag om ökning till 356,000 kronor av det nu såsom ersättning till sjömanshusen för dem åvilande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt andra arbeten för statsverkets räkning utgående anslaget å 146,000 kronor, ansluter sig till den ståndpunkt, statsmakterna tidigare intagit, eller att sjömanshusens arbete för staten motsvarar ungefär 75 procent av hela deras arbetsbörda. Då jag i det föregående godtagit de sakkunnigas beräkningar av sjömanshusens förvaltningskostnader efter omorganisationen, biträder jag jämväl nu förevarande förslag. Jag utgår härvid i likhet med kommerskollegium från att anslaget storlek icke skall behöva undergå årliga förändringar, alltefter förvaltningskostnadernas växlingar, utan att det tillsvidare bibehålles vid nu beräknade belopp, därest ej omständigheter av större betydelse påkalla en ändring. På de av kollegium anförda skäl förordar jag, att det sålunda förhöjda anslaget må utgå redan under nästinstundande budgetår, liksom även att dispositionen och fördelningen av anslaget anförtros kollegium.

Såsom villkor för statsanslagets åtnjutande torde, i enlighet med vad statskontoret framhållit, böra gälla — utöver att avlönings- och omkostnadsstaterna för sjömanshusen skola fastställas av kommerskollegium — skyldighet för sjömanshusdirektionerna att underkasta sig revision från statens sida av

*Departements-
chefen.*

samtliga räkenskaper. Härjämte torde böra uppställas fordran på anslutning till statens pensionsanstalt. Till denna fråga återkommer jag under närmast följande avdelning.

4. *Sjömanshuspersonalens pensionering.*

Sakkunniga. I anslutning till omorganisationsspörsmålen hava de sakkunniga upptagit till behandling frågan om pensionering av sjömanshusens personal. De hava i detta ämne anfört bland annat följande:

Enligt § 8 mom. 5 sjömanshusförordningen kunde såväl ombudsmannen som andra biträden vid sjömanshus, när anledning därtill förefunnes, entledigas från sina befattningar vid sjömanshuset, den förre av kommerskollegium, de senare av direktionen. I särskilda fall finge därvid, då omständigheterna ansåges betinga sådant, ankomma på direktionen att göra framställning hos kollegium om tilldelande åt den, som entledigades, av någon gratifikation från sjömanshuskassan eller pension. Ansåge kollegium pension från sjömanshuskassan eller eljest böra ifrågakomma, skulle ärendet av kollegium underställas Konungens avgörande.

I anslutning till dessa bestämmelser hade i ett antal fall, där vederbörande tjänsteman kunnat antagas vid avgång utan pension komma i ekonomiskt trångmål, kommerskollegium gjort framställning till Kungl. Maj:t om tillerkännande åt vederbörande av viss pension. I ett flertal fall hade fråga härom föranlett framställning till riksdagen, som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag tillerkänt vederbörande pension till visst belopp, under villkor att pension till samma belopp utbetalades från vederbörande sjömanshuskassa. Till följd härav hade pensionerna i nu ifrågavarande fall kommit att utgå med ena hälften av statsmedel och andra hälften av sjömanshusmedel. I samband med pensionens beviljande hade föreskrivits, att å den sammanlagda pensionen finge utgå dyrtidstillägg enligt de grunder, som vore eller kunde vara fastställda för f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande att dyrtidstillägget skulle bestridas till hälften av statsmedel och till hälften av sjömanshuskassans medel.

Vid bestämmande av beloppet av pension i förevarande fall hade i fråga om ombudsman senast till grund för beräkningarna lagts fordran å en tjänstetid av 25 år för full pension, beräknad till två tredjedelar av senast åtnjuten grundavlöning, inklusive ålderstillägg, med någon avrundning nedåt med hänsyn till att några pensionsavgifter icke erlagts. För annan befattningshavare hade motsvarande fordran avsett längre tjänstetid än den nämnda. Därest antalet för pension tillgodoräknade tjänstår understigit den angivna, hade pensionen reducerats i förhållande härtill.

En omorganisation av sjömanshusen, sådan som den nu föreslagna, borde av naturliga skäl jämväl omfatta åtgärder för ordnande av den vid sjömanshusen anställda personalens pensionering.

Pensioneringen av sjömanshusens personal innefattade i sig två särskilda spørsmål, det ena avseende huvudfrågan, d. v. s. pensioneringen av personalen i stort, samt det andra den omedelbara pensioneringen av sådan vid omorganisationens ikraftträdande befintlig personal, som då redan nått sådan ålder, att den icke ens kunde genom särskilda övergångsbestämmelser inrymmas inom den ordinarie pensioneringens ram.

Vad angår frågan om pensionering av *sjömanshuspersonalen i allmänhet* framhålla de sakkunniga, att kommerskollegium på sin tid uppdragit åt för-

ste aktuarien F. B. Kjellén i statens pensionsanstalt att verkställa en närmare utredning av frågan. Kjellén hade den 21 december 1931 avgivit den begärda utredningen, varöver vederbörande sjömanshusdirektioner beretts tillfälle yttra sig.

Grunddragen av pensionsvillkoren för sjömanshuspersonalen enligt *Kjelléns utredning* vore följande:

Rätt till pension tillförsäkrades såväl befattningshavaren själv (tjänstepension) som den vid befattningshavarens frånfälle efterlämnade familjen (familjepension).

Befattnings tjänstepensionsunderlag (= beloppet av hel tjänstepension) bestämdes i allmänhet till $\frac{2}{3}$ av den vid godkänd tjänstereglering fastställda minimiårsavlöningen i högsta lönegraden (eventuellt tillkommande ålders-tillägg således inräknade) och härvid toges hänsyn jämväl till naturaförmåner (värdet av bostad och bränsle skulle jämlikt bestämmelse i pensionsreglementet upptagas till $\frac{1}{8}$ av avlöningen i övrigt). I fall, där det sålunda bestämda tjänstepensionsunderlaget prövades icke stå i skäligt förhållande till pensionsunderlaget för jämförlig befattning i statens tjänst eller annan jämförlig befattning med pensionsrätt i statens pensionsanstalt eller i annan av staten understödd pensionsinrättning, minskades emellertid underlaget i erforderlig mån.

Pensionsåldern hade i enlighet med erhållna anvisningar antagits böra sättas till 67 år för manliga och 62 år för kvinnliga befattningshavare. Då sjömanshusombudsmännen i allmänhet anställdes vid relativt hög ålder, vore en tämligen hög pensionsålder önskvärd, dels för att sjömanshusen under något längre tid skulle få tillgodogöra sig ombudsmännens samlade erfarenhet, dels för att underlätta intjänandet av det antal tjänstår, som föreskrevs för erhållande av hel pension; jämväl för övriga manliga befattningshavare syntes det vara motiverat att föreskriva samma pensionsålder som den för manliga statstjänare med kontors- eller expeditjonsarbete vanligen gällande (67 år).

Befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, kunde, om medgivande därtill lämnades av kommerskollegium, tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövades kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år.

Genast börjande pension (till större eller mindre belopp) kunde under vissa villkor vid fall av sjukdom, försvagad hälsa m. m. erhållas före pensionsålderns uppnående.

Även befattningshavare, som avginge utan att rätt till genast börjande pension föreläge, bevarade viss pensionsrätt; han finge nämligen i sådant fall vid uppnådd pensionsålder eller vid dessförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete uppbära en avkortad s. k. uppskjuten tjänstepension.

För att hel tjänstepension vid befattningshavarens avgång efter uppnådd pensionsålder skulle kunna utgå, förutsattes komma att fordras 25 tjänstår av ombudsman och 30 tjänstår av övriga befattningshavare; vore antalet intjänade tjänstår vid avgången mindre än nu sagts, beräknades pensionen försäkringstekniskt, vilket innebure en avkortning av pensionen, som i allmänhet bleve något starkare, än om avkortningen skedde proportionellt mot antalet felande tjänstår. Om befattningshavarna vid sjömanshusen i framtiden komme att fördela sig efter anställningsålder på ungefär samma sätt som nuvarande befattningshavare, komme med nämnda krav på tjänstår ungefär 60 % av antalet befattningshavare att erhålla hel pension vid avgång efter uppnådd pensionsålder (genom att befattningshavare tillätes kvar-

stå i tjänst efter pensionsåldern kunde nyssnämnda procenttal komma att ökas till 75 %).

Familjepensionsunderlaget (= beloppet av hel pension till efterlevande änka) skulle utgöra 300 kronor + 20 % av befattningens tjänstepensionsunderlag. Pensionens belopp vore beroende av den efterlämnade familjens sammansättning.

Om befattningshavaren varit i tjänst från så unga år, att han till pensionsåldern kunnat intjäna det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår, utginge vid hans frånfälle hel familjepension (detta oberoende av hans ålder vid frånfället). Hade han däremot inträtt i tjänst så sent, att det för erhållande av hel tjänstepension föreskrivna antalet tjänstår ej till pensionsåldern kunnat intjänas, erhöle de efterlevande avkortad familjepension, som efter försäkringstekniska grunder bestämdes i förhållande till det antal tjänstår, som till pensionsåldern kunnat intjänas.

Även i fråga om familjepension gällde, att viss pensionsrätt bibehölls för en befattningshavare, som före pensionsåldern avginge utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension; de efterlevande till en sådan f. d. befattningshavare, som avlidit, hade rätt till avkortad familjepension, svarande mot erlagda avgifter.

Från och med tidpunkten för befattnings förenande med pensionsrätt i statsanstalten erlades årliga pensionsavgifter.

De totala årliga pensionsavgifter, som efter gällande lönevillkor och vid tillämpning av ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabeller samt en räntefot av 4 % beräknades vara erforderliga för de av utredningen omfattade befattningarnas dåvarande innehavare, utgjorde i ungefärliga tal

för tjänstepensioner	kronor 26,400
» familjepensioner	» 13,600.

Fördelades dessa avgifter mellan befattningshavare, huvudmän (sjömans husen) och staten, skulle årsavgifterna bli följande:

Huvudmännens årsavgifter	kronor 7,900
Befattningshavarnas årsavgifter:		
a) för tjänstepensioner	» 7,900
b) för familjepensioner	» 13,600
Statens årsavgifter	» 10,600.

Den på staten belöpande delen av kostnaderna för tjänstepensioner vore, som syntes, något större än $\frac{1}{3}$ av totalkostnaden. Allt efter som nuvarande befattningshavare avginge och ersattes med befattningshavare, för vilka årsavgifter erlades alltifrån första anställning i pensionsdelaktig befattning vid sjömanshus, beräknades emellertid statens årsavgifter komma att nedgå och förutsattes så småningom nå ned till det belopp, till vilket huvudmännens årsavgifter upptagits.

De engångsavgifter, som vore erforderliga för att här ifrågavarande befattningshavare av föregående tjänstgöring skulle få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna sig så mycket, som vore behöfligt för tillförsäkrande av största möjliga pensioner, kunde beräknas till följande belopp:

Engångsavgifter för tjänstepensioner	426,000 kronor och
» » familjepensioner	68,000 » .

Engångsavgifterna hade beräknats under antagande att delaktighet i pensionsanstalten beviljades från den 1 juli 1932 och avgifter hade upptagits jämväl för befattningshavare, som då uppnått pensionsåldern, blott de icke med mer än 5 år överskridit densamma.

Av det för tjänstepensioner angivna beloppet beräknades 124,000 kronor motsvara de årliga tjänstepensionsavgifter, som av befattningshavarna själva skulle hava erlagts under retroaktivtiden, om de då varit delägare i pensionsanstalten. Detta senare belopp (liksom hela engångsavgiften för familjepension) förutsattes jämlikt pensionsreglementets bestämmelser kunna uttagas av befattningshavarna genom löneavdrag, som av pensionsanstalten brukade beräknas att löpa under respektive befattningshavares återstående tjänstetid intill pensionsåldern. På huvudmännens del skulle under sådana förhållanden komma ett belopp å 302,000 kronor, såvida icke staten, såsom i liknande fall tidigare skett, påtoge sig större eller mindre del därav. Det syntes böra här framhållas, att staten vid inordnandet av nya delägargrupper i pensionsanstalten vanligtvis ej inbetalt de andelar i engångsavgifter, som den åtagit sig att svara för, utan anstalten hade i allmänhet blott erhållit ränta å engångsbeloppen, så att den brist, som genom medgiven lindring i engångsavgifterna uppstått i anstaltens försäkringsfond, ej skulle komma att ökas.

De beräkningar av pensionsavgifter (såväl engångs- som årliga), för vilka i det föregående redogjorts, hade vilat på bland annat det antagandet, att pensionsanstalten å sin försäkringsfond komme att hava en årlig räntevkastning av 4 %. Emellertid hade vid bestämmandet av de statsanslag, som anstalten för det dåvarande åtnjöte för pensioneringen, i allmänhet räknats med att räntevkastningen komme att hålla sig vid 5 %. Om jämväl för sjömanshuspersonalens vidkommande statsbidragen till pensioneringen beräknades med tillämpning av denna högre räntefot, bleve givetvis ifrågasvarande anslagsposter något lägre än som av de här refererade kostnadsberäkningarna framginge.

Utöver de nu beräknade kostnaderna kunde för statsverkets del väntas utgifter för dyrtidstillägg å blivande pensioner.

De sakkunniga anföra i anslutning härtill, att i de över Kjelléns utredning avgivna yttrandena av naturliga skäl allmänt givits uttryck åt en önskan, att förevarande pensionsfråga måtte bliva snarast möjligt definitivt ordnad. Emellertid hade åtskilliga direktioner uttalat betänkligheter beträffande storleken av de engångsavgifter, som skulle falla på huvudmännen, varjämte i fråga om ett flertal äldre befattningshavare framhållits svårigheterna eller, i vissa fall, omöjligheten för dessa att erlægga på dem fallande engångsavgifter. Olika åsikter hade hos direktionerna kommit till synes rörande frågorna, huruvida beträffande de olika befattningarna vid sjömanshusen skulle föreskrivas obligatorisk pensionsrätt eller pensionsrättens inträdande göras beroende av initiativ från huvudmannen respektive huruvida föreskrift borde meddelas om obligatorisk rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning eller erläggandet av med sådan tjänstårsberäkning förbunden engångsavgift göras beroende av beslut av huvudmannen och sålunda göras valfri för denne.

För egen del framhålla de sakkunniga, att det måste anses påtagligt såväl att en regelrätt pensionering av sjömanshuspersonalen nu borde komma till stånd som att den bästa för att icke säga enda utvägen härvid vore, att ifrågasvarande personal inordnades under statens pensionsanstalt och då lämpligen, såsom Kjellén ifrågasatt, i nära anslutning till de särskilda bestämmelser, som meddelats rörande vissa läkare m. fl. i kap. VI av anstaltens reglemente.

De sakkunniga anföra vidare i ämnet följande: ♥

Vidkommande frågan om pensionsrätten för befattningshavarna skulle göras obligatorisk eller icke hade Kjellén framhållit, att det syntes åtminstone för det dåvarande ej vara anledning att föreskriva obligatorisk pensionsrätt utan att delaktigheten i pensionsanstalten syntes böra göras beroende av initiativ från huvudmannen. Utgångspunkten för detta förslag torde hava varit nu gällande bestämmelser, varigenom initiativet rörande avlöningarna till sjömanshusens tjänstemän lagts hos vederbörande sjömanshusdirektioner, medan kollegium så till vida tillagts allenast en kontroll över avlöningsbeloppens storlek, att direktionernas hithörande beslut skulle underställas kollegii prövning. Enligt sakkunnigas förslag vore det, såsom av vad tidigare anförts framginge, meningen att giva fastare form åt ordningen för avlöningarnas fastställande och en form, som skapade större garantier för en mera väl avvägd avlöningsskala för sjömanshusen. Beträffande personal, vars avlöning fastställts i författning, vore det brukligt att föreskriva obligatorisk pensionsrätt. Visserligen bleve icke ett motsvarande förhållande gällande beträffande sjömanshusen, men formerna för lönesättningen komme dock enligt förevarande förslag att i icke oväsentlig grad närma sig det nyssnämnda. Härtill komme, att — ehuru det vore avsett att alltjämt ankomma på Kungl. Maj:t att fördela statsanslaget, därest icke denna fördelning kunde anförtros åt kollegium, och härvid självfallet måste tillses, att de olika sjömanshusen tillfördes de inkomster, som erfordrades för det behöriga drifandet av deras skilda verksamhetsgrenar — det torde kunna befaras, att om bedömandet av frågan, huruvida pensionsrätt skulle tillerkännas befattningshavarna eller icke, anförtröddes åt sjömanshusdirektionerna, olika synpunkter bleve för olika direktioner utslagsgivande. På grund härav och då det måste anses ej blott billigt utan även eljest angeläget, att sjömanshusens personal nu definitivt bereddes tryggheten av ordnad pensionering, hade det synts som om övertvägande skäl talade för att pensionsrätten för dem gjordes i princip obligatorisk. Ett fåtal nuvarande befattningshavare vid sjömanshusen innehade sina tjänster såsom bisyssla till andra befattningar, varmed vore förenad i och för sig beaktansvärd avlöning, respektive pensionsrätt. Dessa befattningshavare borde lämpligen, så länge de kvarstode i sjömanshusens tjänst, undantagas från den eljest obligatoriska pensionsrätten vid sjömanshusen. Det torde böra få ankomma på kollegium att i samråd med pensionsanstalten förordna om de undantag från ifrågavarande pensionsrätt, som tills vidare kunde vara betingade av förhanden varande förhållanden.

Vad härefter anginge frågan om obligatorisk rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning framginge av vad nyss anförts, att föreskrift härom borde meddelas, och borde den därvid inflyta bland övergångsbestämmelserna till det kapitel, i vilket befattningshavarna vid sjömanshusen komme att upptagas. Skulle pensioneringen för flertalet nuvarande befattningshavare vid sjömanshusen erhålla önskvärd effektivitet, vore en dylik föreskrift påtagligen av förhållandena påkallad. Vid fördelningen av vissa sjömanshusens inkomster komme av naturliga skäl hänsyn jämväl att tagas till de på respektive huvudmän, sjömanshusen, fallande engångsavgifter, som bleve förbundna med dylik retroaktivberäkning. I samband med den slutliga utformningen av hithörande bestämmelser torde för övrigt böra tagas i övertvägande, huruvida icke för enkelhetens skull det kunde lämnas ett bemyndigande för kollegium att från de till kollegii förvaltning tills vidare överlämnade kapitaltillgångarna utanordna de på grund av pensioneringens genomförande på huvudmännen belöpande *engångsavgifterna* för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepensionen.

Beträffande de betänkligheter, som från vissa direktioners sida samt sär-

skilt av vissa äldre befattningshavare framförts i fråga om svårigheten för dessa senare att erlägga på dem belöpande engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning, torde böra fästas uppmärksamheten på den pensionsanstalten tillkommande befogenheten att, på ansökan från sådan befattningshavare, helt eller delvis befria denne från att bidra till engångsavgiften såväl för tjänstepensionen som för familjepensionen. En befrielse från befattningshavarens engångsavgift medförde emellertid pensionsrättens minskning med vad som försäkringstekniskt svarade mot den bortfallna delen av nämnda avgift. Då omkring två tredjedelar av engångsavgiften för tjänstepensionen avsåges skola, med större eller mindre bidrag från statens sida, falla på huvudmannen, kunde emellertid befrielse helt från befattningshavarens engångsavgift icke medföra större reduktion av den blivande tjänstepensionen än med omkring en tredjedel av den pension, som eljest skulle tillkomma vederbörande. I mån som befrielsen avsåge endast en del av engångsavgiften, komme reduktionen av egenpensionen att i motsvarande mån minskas. En befrielse helt från engångsavgift för retroaktiv tjänstårsberäkning för familjepension medförde däremot — då ju denna engångsavgift uteslutande belastade befattningshavaren — att familjepension icke komme att utgå med större belopp än som försäkringstekniskt svarade mot de årsavgifter, som från inträdet i pensionsanstalten beräknades komma att erläggas.

Den i Kjelléns utredning omnämnda lindringen i på huvudman fallande engångsavgift för befattningshavarens tjänstepension syntes — med hänsyn till sjömanshusens speciella karaktär, vilken föranlett förslaget om att staten skulle bidra med 75 % av sjömanshusens förvaltningskostnader — böra såvitt anginge sjömanshusen genomföras på sådant sätt, att staten bidroge med 75 % av huvudmannens avgift. En dylik anordning skulle medföra, att av *hela* engångsavgiften för retroaktiv tjänstårsberäkning för befattningshavarnas vid sjömanshusen tjänstepension staten bidroge med omkring hälften ($= \frac{75}{100} \times \frac{2}{3}$), huvudmännen-sjömanshusen med omkring en sjättedel ($= \frac{2}{3} - \frac{1}{2}$) samt befattningshavarna, därest befrielse icke helt eller delvis medgaves, med återstående en tredjedel. Enligt Kjelléns kostnadsberäkningar skulle engångsavgifterna i sin helhet komma att uppgå till 426,000 kronor, varav beräknades belöpa på befattningshavarna, därest befrielse ej medgaves, 124,000 kronor eller något mindre än en tredjedel samt på huvudmännen återstoden, 302,000 kronor, eller något mera än två tredjedelar av hela engångsavgiften. Om staten i enlighet med vad som hade förordats påtog sig 75 % av huvudmannens andel i engångsavgiften, 302,000 kronor, eller sålunda 227,000 kronor, skulle på huvudmännen-sjömanshusen falla 75,000 kronor eller i själva verket obetydligt över en sjättedel av den totala avgiften för tjänstepensioner, 426,000 kronor.

Kjellén hade framhållit, att staten vid inordnandet av nya delägargrupper i pensionsanstalten vanligtvis ej inbetalt de andelar i engångsavgifter, som staten åtagit sig att svara för, utan anstalten hade i allmänhet blott erhållit ränta å engångsbeloppen, så att den brist, som genom medgiven lindring i engångsavgifterna uppstått i anstaltens försäkringsfond, ej skulle komma att ökas. Det torde förtjäna i detta sammanhang erinras om att, enligt vad under hand upplysts, staten på senare tid även underlåtit att erlägga dylik ränta å ifrågavarande engångsbelopp, därigenom uppskjutande staten åvilande betalningar tills de blivit genom aktuella pensionsfall direkt påkallade.

Kjelléns kostnadsberäkningar grundade sig, såsom framginge av den lämnade redogörelsen, på den honom från kommerskollegium lämnade anvisningen, att pensionsåldern borde sättas till 67 år för manliga och 62 år för kvinnliga befattningshavare, och hade Kjellén vid nämnda beräkningar till-

lika utgått från befogenhet för kollegium att efter närmare prövning tillåta befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, att kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövades kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år.

Sedan nyssnämnda anvisningar lämnats, hade pensionsåldern för manliga och kvinnliga statstjänstemän i betydande omfattning sänkts, så att den numera i allmänhet vore för manliga tjänstemän 65 år och för med kvinnliga tjänstemän vid sjömanshusen jämförliga kvinnliga befattningshavare 60 år. Visserligen torde de förut anförda, av Kjellén omnämnda skälen för en pensionsålder för manliga tjänstemän vid sjömanshusen av 67 år kunna anses, åtminstone såvitt anginge sjömanshusombudsmännen, motiverad. Med hänsyn till numera rådande uppfattning på förevarande område torde emellertid icke tillräckliga skäl föreligga att sätta pensionsåldern för sjömanshusens tjänstemän högre än för motsvarande tjänstemän inom andra förvaltningsgrenar. Pensionsåldern torde alltså böra fastställas till 65 år för manliga och 60 år för kvinnliga befattningshavare. Någon anledning föreläge vidare icke att för sjömanshusens befattningshavare meddela annan föreskrift rörande möjligheten att efter uppnådd pensionsålder kvarstå i tjänst än som i § 18 mom. 2 reglementet för statens pensionsanstalt stadgats, nämligen att befattningshavare, som uppnått pensionsåldern, kunde, där ej annorlunda stadgades i de för befattningen gällande särskilda bestämmelserna, på i nämnda bestämmelser angivna villkor av huvudmannen tillåtas kvarstå i befattningen, därest och så länge han prövades på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år. Dock borde huvudmannens ifrågavarande prövningsrätt i förevarande fall, på sätt Kjellén föreslagit, ankomma på kollegium, som torde böra hava att före avgörandet höra huvudmannen-sjömanshusdirektionen. Genom att en bestämmelse av nu avsedd innebörd bleve gällande även för sjömanshusen underlättades ock pensioneringens genomförande på ett tillräckligt smidigt sätt.

Kjelléns i överensstämmelse med sjömanshuskommitterades uppfattning förordade förslag om fordran å 25 tjänstår för ombudsman och 30 tjänstår för annan befattningshavare för erhållande av full pension torde få anses väl avvägt.

Det vore tydligt, att den sålunda i förhållande till den ursprungliga avsikten något sänkta pensionsåldern påverkade kostnadsberäkningarna i höjande riktning, i samband varmed borde uppmärksammas de förskjutningar i avseende å personalbeståndet och avlöningarna, som ägt rum och avsåges skola ytterligare komma till stånd, sedan beräkningarna verkställdes. Sistnämnda förskjutningar verkade emellertid i båda riktningarna eller sålunda en del i höjande och en del i kostnadsminskande riktning. Vidare borde beaktas, att de tidigare beräkningarna grundade sig på en tillämpning av ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabeller och en räntefot av 4 %. Vid pensionering på senaste tid av nya grupper i pensionsanstalten hade för beräkningarna tillämpats något strängare grunder, och numera rådande förhållanden kunde sålunda möjligen motivera något annorlunda beskaffade beräkningsgrunder än de tidigare tillämpade. I betraktande av samtliga nu anförda omständigheter i förening med det något högre pensionsunderlag, som måste komma att uppstå på grund av den föreslagna regleringen av tjänstemännens löner, torde man hava att i stort sett påräkna något högre kostnader för den här avsedda pensioneringen, men nämnda omständigheter kunde dock icke så väsentligt förändra kostnadsläget, att kostnadernas storleksordning bleve en annan än den beräknade, detta så mycket mindre som vid beräkandet av huvudmans och befattningshavares tjänstepensionsavgifter, såsom framginge av Kjelléns utredning, räknats med ett mindre säkerhets-

tillägg utgörande skillnaden mellan 4.5 % och 4.1 % av tjänstepensionsunderlaget.

I detta sammanhang finge erinras om att till pensionering kunde beräknas tillkomma en eller annan befattningshavare, som vore mera fast anställd vid sjömanshusfastighets förvaltning; ett förhållande, som emellertid icke nämnvärt påverkade kostnadsberäkningarna för pensioneringen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrka de sakkunniga, att åtgärder vidtagas i syfte att sjömanshusens personal måtte, i samband med sjömanshusens omorganisation, i huvudsaklig överensstämmelse med av de sakkunniga förordade grunder bliva ansluten till statens pensionsanstalt och att personalens framtida pensionering därmed säkerställdes.

De sakkunniga framhålla härefter, att vid pensioneringens genomförande i enlighet med de sålunda föreslagna grunderna borde uppmärksammas behovet av särskilda åtgärder för *omedelbar pensionering av viss personal*, nämligen sådan vid omorganisationens ikraftträdande befintlig personal, som då redan nått sådan ålder — d. v. s. en ålder, som med mer än fem år överstege för vederbörande befattningshavare enligt de förordade allmänna reglerna föreskriven pensionsålder — att den icke ens kunde genom särskilda övergångsbestämmelser inrymmas inom den ordinarie pensioneringens ram.

Enligt ett av de sakkunniga i anslutning härtill framlagt förslag skulle inalles sex vid olika sjömanshus anställda befattningshavare vid omorganisationens ikraftträdande erhålla pensioner till ett sammanlagt belopp av 13,100 kronor. I överensstämmelse med hittills tillämpad praxis borde hälften av denna summa utgå från anslaget till diverse pensioner och understöd och hälften utbetalas av vederbörande sjömanshuskassor. Å pensionerna i deras helhet borde få utgå dyrtidstillägg enligt de grunder, som vore eller kunde varda fastställda för f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande att dyrtidstillägget skulle bestridas till hälften av statsmedel och till hälften av vederbörande sjömanshuskassas medel. De sakkunniga anföra närmare härom följande:

I anslutning till det sagda torde åtgärder böra vidtagas för pensionering av följande personal.

Vid *Stockholms* sjömanshus: Ombudsmannen, sjökaptenen Carl Leonard Schollin vore född den 14 september 1866 och tillträdde sin nuvarande befattning den 1 december 1912. Schollin borde med hänsyn till redan nu uppnådd ålder av något över 71 år, beredas pension från och med den 1 juli 1938. Hans nuvarande årslön utgjorde, inklusive 2 ålderstillägg å vardera 500 kronor, 8,500 kronor, varå utginge dyrtidstillägg enligt för icke reglerade verk gällande grunder. Vid sidan av de vid ombudsmanstjänsten utgående avlöningsförmånerna åtnjöte Schollin årlig pension såsom f. d. reservofficer i marinen, inberäknat dyrtidstillägg uppgående till omkring 700 kronor, samt pension från handelsflottans pensionsanstalt å 240 kronor för år. Schollin torde böra beredas en årlig pension med förslagsvis 5,000 kronor ($= \frac{2}{3} \times 8,500$ med viss reduktion för icke erlagda pensionsavgifter).

Vid sjömanshuset i *Norrköping*: Ombudsmannen, sjökaptenen Alfred Johansson vore född den 10 april 1859 och tillträdde, utan föregående tjänst-

göring vid sjömanshus, sin nuvarande befattning såsom tillförordnad den 1 mars 1916 och av kollegium slutligt förordnad den 18 maj 1916. Johansson borde med hänsyn till sin höga ålder beredas pension från och med 1 juli 1938, då han kunde tillgodoräkna en tjänstetid av 22 år 4 månader. Hans nuvarande årslön utgjorde, inklusive 2 ålderstillägg å vardera 500 kronor, 7,000 kronor jämte dyrtidstillägg.

Johanssons pension syntes böra utgå med ett belopp av 3,600 kronor ($= \frac{22\frac{1}{3}}{25} \times \frac{2}{3} \times 7,000$ med viss reduktion för icke erlagda pensionsavgifter).

Vid sjömanshuset i *Sölvesborg*: Biträdet Elin Wilhelmina Herms vore född den 26 oktober 1871 och tillträdde, utan föregående tjänstgöring vid sjömanshus, sin nuvarande befattning den 1 mars 1923. Herms borde beredas pension från och med den 1 november 1938, då hon vid en uppnådd ålder av 67 år kunde tillgodoräkna en tjänstetid av 15 år 8 månader. Hennes nuvarande årslön utgjorde, inberäknat ett ålderstillägg å 300 kronor, 1,800 kronor jämte dyrtidstillägg. Herms pension torde skäligen böra fastställas till 600 kronor ($= \frac{15\frac{2}{3}}{30} \times \frac{2}{3} \times 1,800$ med viss reduktion för icke erlagda pensionsavgifter).

Vid sjömanshuset i *Härnösand*: Biträdet och vaktmästaren Per Johan Lidborg vore född den 7 september 1865 och tillträdde, utan föregående tjänstgöring vid sjömanshus, sin nuvarande befattning den 1 maj 1923. Lidborg borde med hänsyn till redan nu uppnådd ålder av över 72 år beredas pension från och med den 1 juli 1938, då han kunde tillgodoräkna en tjänstetid av drygt 15 år. Hans nuvarande årslön utgjorde 900 kronor jämte dyrtidstillägg. Lidborgs pension torde skäligen böra fastställas till 300 kronor ($= \frac{15}{30} \times \frac{2}{3} \times 900$).

Vid sjömanshuset i *Halmstad*: Ombudsmannen, sjökaptenen Carl Oscar Kihlberg vore född den 12 maj 1866 och tillträdde sin nuvarande befattning den 26 april 1910. Kihlberg borde beredas pension från och med den 1 juli 1938. Hans nuvarande årslön utgjorde, inklusive 2 ålderstillägg å vardera 500 kronor, 4,800 kronor jämte dyrtidstillägg. Kihlbergs pension torde böra fastställas till 2,800 kronor ($= \frac{2}{3} \times 4,800$ med viss reduktion för icke erlagda pensionsavgifter).

Till nu nämnda pensioner komme den i det föregående föreslagna pensionen å 800 kronor till ombudsmannen vid sjömanshuset i *Simrishamn*, sjökaptenen Emil Gram, att av denne uppbäras efter sjömanshusets indragning efter utgången av år 1938.

Utöver förutnämnda, i pensionshänseende överåriga befattningshavare, funnes ytterligare två sådana, nämligen ombudsmannen vid sjömanshuset i *Karlskrona*, vilken numera vore något över 84 år gammal och sedan den 18 februari 1911 varit anställd i nämnda egenskap, samt biträdet vid sjömanshuset i *Trelleborg*, vilket biträde nyss uppnått en ålder av 72 år och sedan den 1 januari 1915 åtnjutit avlöning från sjömanshuskassan därstädes efter att enligt uppgift tidigare från och med den 1 juli 1910 hava varit där anställd mot avlöning av ombudsmannen. Ifrågavarande ombudsman vid sjömanshuset i *Karlskrona*, vilken åtnjöte en årlig lön vid sjömanshuset, inklusive 2 ålderstillägg å vardera 500 kronor, av 3,800 kronor jämte oregerat dyrtidstillägg, uppbure emellertid samtidigt från *Karlskrona stad* pension å något över 4,200 kronor, däri inräknat dyrtidstillägg, såsom f. d. hamnkaptän därstädes. Biträdet vid sjömanshuset i *Trelleborg* åtnjöte, jämte en

avlöning från sjömanshuset av i ett för allt 1,300 kronor, från Trelleborgs stad pension å 3,220 kronor i ett för allt såsom f. d. hamnkamrer.

Båda nu ifrågakommande befattningshavare torde böra entledigas från sina befattningar förslagsvis från och med den 1 juli 1938. Med hänsyn till att de måste anses hava innehaft sina respektive befattningar väsentligen såsom bisyssla, syntes någon pension efter entledigandet icke lämpligen för dem kunna ifrågakomma.

Yttranden. De sakkunnigas förslag i fråga om pensionering av sjömanshuspersonalen genom dess inordnande under statens pensionsanstalt tillstyrkes i princip av såväl nämnda anstalt som statskontoret.

Statens pensionsanstalt framhåller emellertid, att de sakkunniga avsett, att samtliga i den av dem uppgjorda normallönestaten upptagna befattningar, beträffande vilka blivande slutavlöning angivits, skulle förenas med pensionsrätt i anstalten, dock att vissa nuvarande befattningshavare, vilka innehade sina befattningar såsom bisyssla, föresloges bliva undantagna enligt kommerskollegii i samråd med anstalten meddelade förordnande. Pensionsanstalten framhåller vidare, att det icke av promemorian framginge, huruvida pensionsrätt avsåges skola tillkomma ej endast ordinarie utan även icke-ordinarie befattningshavare och sålunda, bland annat, extraordinarie kvinnliga tjänstemän. Enligt anstaltens mening borde pensionsrätt i anstalten ej ifrågakomma för andra befattningshavare vid sjömanshusen än sådana, vilka vore fast anställda och därjämte fullt sysselsatta i sina befattningar. I anslutning härtill ansåge pensionsanstalten, att från den ifrågasatta pensionsrätten borde undantagas de befattningshavare, vilka förutsattes uppbära allenast $\frac{2}{3}$ eller $\frac{1}{2}$ normalavlöning, ävensom vid nyrekrytering anställda extra befattningshavare. För att extraordinarie kvinnliga tjänster skulle upptagas i pensionsanstalten borde enligt anstaltens mening fordras, att innehavarna av tjänsterna vore att anse som fast anställda. I anslutning till vad anstalten sålunda förutsatt har anstalten i ett dess yttrande bifogat reglementsutkast föreslagit uttrycklig bestämmelse, att pensionsrätten skulle avse befattningshavare »med full sysselsättning».

Beträffande förslaget att erforderliga tjänstår skulle fastställas till 25 år för ombudsmän och 30 år för övriga befattningshavare har pensionsanstalten ansett, att för begränsning av pensioneringskostnaderna antalet tjänstår borde bestämmas för framtida innehavare av ombudsmansbefattningarna till 30 år och för övriga befattningshavare till vad som normalt gällde för de till Kap. VII i anstaltens reglemente hänfödda befattningshavarna (andra manliga befattningshavare än ombudsmän 33 år och kvinnliga tjänstemän 30 år). Såsom en övergångsarrangemang för nuvarande innehavare av dessa befattningar har anstalten emellertid förordnat, att hel pension skulle kunna erhållas efter endast 25 år.

Med avseende å förslaget att staten skulle bidraga med 75 procent av huvudmännen-sjömanshusens engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension hava såväl *pensionsanstalten* som *statskontoret* ansett sig icke kunna tillstyrka detta förslag i vidare mån än som i allmän-

het tillämpades i dylika fall eller sålunda att huvudmännen befriades från hälften av dessa avgifter.

Förslaget att delaktigheten i pensionsanstalten skulle vara obligatorisk hava såväl pensionsanstalten som statskontoret jämväl motsatt sig, under hänvisning till att huvudregeln vore, att delaktigheten vore obligatorisk endast för innehavare av sådana befattningar, för vilka minimiavlöning blivit fastställd i författning.

Emellertid framhåller *statskontoret*, att ämbetsverket föreställde sig att syftet med den av de sakkunniga föreslagna obligatoriska pensionsrätten kunde vinnas på ett annat sätt, nämligen därigenom att som villkor för erhållande av statsbidrag föreskrevs, att sjömanshusdirektion genom anslutning till pensionsanstalten beredde pensionsrätt åt samtliga befattningshavare vid vederbörande sjömanshus, vilka med tillämpning av bestämmelserna i senare delen av § 5 i anstaltens reglemente kunde komma i åtnjutande av dylik rätt. Befattningarna skulle därvid regleras av huvudmannen på sätt i nämnda paragraf stadgades och denna reglering godkännas av statlig myndighet, i förevarande fall kommerskollegium. Då med en sådan anordning syntes kunna förutsättas, att de villkor, som i allmänhet gällde för pensionsrätt i statens pensionsanstalt, jämväl här bleve iakttagna, syntes särskild bestämmelse — såsom anstalten föreslagit — att pensionsrätten endast skulle avse befattningshavare med full sysselsättning, ej vara nödvändig.

De sakkunnigas förslag om pensionering av vissa överåriga befattningshavare vid sjömanshusen tillstyrkes av statskontoret.

Kommerskollegium. Ämbetsverket har i detta ämne anfört följande:

Enligt kollegii mening borde samtliga befattningshavare med fast anställning, vilken utgjorde vederbörandes huvudsakliga sysselsättning, beredas möjlighet att erhålla pensionsrätt i anstalten. Att förutsättning härför icke kunde anses föreligga beträffande nyrekryterad personal, som icke beretts en mot extra ordinarie befattning svarande anställning, låge i öppen dag, liksom att — i motsats mot vad de sakkunniga syntes hava tänkt sig — icke heller de befattningshavare, som enligt lönestaten avsåges skola uppbära allenast $\frac{1}{2}$ normalavlöning, kunde ifrågakomma för pensionsrätt. Annorlunda ställde det sig enligt kollegii mening för de ombudsmän, för vilka avlöningen av de sakkunniga angivits till $\frac{2}{3}$ av avlöningen enligt viss lönegrad. Denna reduktion av den enligt vederbörande utgående lönen innebure icke, att ifrågavarande befattningshavare icke skulle anses innehava sina tjänster såsom sin huvudsakliga sysselsättning. Befattningshavare, som här avsåges, måste tvärtom förutsättas komma att i stort sett få ägna sig åt sin tjänst under normal arbetstid, men den lägre lönen vore motiverad av det förhållandet, att hans arbetskraft icke under denna tid toges i anspråk med samma intensitet som vid sjömanshus, där lönen satts lika med hel avlöning enligt vederbörlig lönegrad. Därtill komme, att ombudsmanstjänstens innehavare på grund av arten av de med tjänsten förenade uppgifterna vore bunden att även utanför ordinarie tjänstetid vara tillgänglig för att lämna sina tjänster åt trafiken. När de sakkunniga angivit lönen till $\frac{2}{3}$ av avlöningen i viss lönegrad, finge detta endast betraktas såsom en form att rent lönetekniskt vinna en lämplig lönesättning, under hänsynstagande till arbets-

uppgifternas kvalitet och omfattning i de olika fallen. Motstycken härtill torde icke saknas inom statsförvaltningen; såsom exempel finge nämnas vissa lärartjänster vid undervisningsväsendet. Kollegium ansåge på grund härav, att jämväl nu ifrågavarande befattningshavare borde inordnas under pensionsrätten i anstalten. Kollegium förordade, att frågan på nu ifrågavarande punkt ordnades i huvudsaklig överensstämmelse med vad statskontoret föreslagit. För att ytterligare befordra syftet med de sakkunnigas förslag om obligatorisk delaktighet i pensionsanstalten för sjömanshusens befattningshavare förordade kollegium de sakkunnigas förslag om bemyndigande för kollegium att från de till kollegii förvaltning tillsvidare överlämnade kapitaltillgångarna utanordna de på grund av pensioneringens genomförande på huvudmännen belöpande *engångsavgifterna* för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension. De sakkunnigas beräkning av den sammanlagda kapitalbehållningen vid 1938 års utgång av sjömanshuskassorna, 11,500,000 kronor, hade haft till utgångspunkt en dylik anordning.

De sakkunniga hade föreslagit antalet erforderliga tjänstår till 25 år för ombudsmän och 30 år för övriga befattningshavare. Pensionsanstalten ansåge emellertid, att för begränsning av pensioneringskostnaderna antalet tjänstår borde bestämmas för framtida innehavare av ombudsmansbefattningarna till 30 år och för övriga befattningshavare till vad som normalt gällde för de till Kap. VII i anstaltens reglemente hänfödda befattningshavarna (andra manliga befattningshavare än ombudsmän 33 år och kvinnliga tjänstemän 30 år), medan anstalten såsom en övergångsanordning för nuvarande innehavare av dessa befattningar förordade medgivande, att hel pension skulle kunna erhållas efter endast 25 år.

Ehuru kollegium funnit det önskvärt, att fordringen å tjänstår för ombudsmännen med hänsyn till rekryteringsförhållandena kunnat sättas till 25 år, ville kollegium icke framföra någon erinran på denna punkt.

De sakkunniga hade föreslagit, att staten skulle bidra med 75 procent av huvudmännen-sjömanshusens engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning i fråga om tjänstepension. Då staten avsåges skola bidra till sjömanshusens förvaltningskostnader med 75 procent av dessa och staten i särskilda fall påtagit sig hela retroaktivavgiften även då staten i betydligt mindre omfattning än vad beträffande sjömanshusen avsåges skola bliva fallet bidragit till förvaltningskostnaderna såsom sådana, syntes det kollegium välmotiverat, att staten ock påtog sig motsvarande andel av nu ifrågavarande avgifter. Kollegium hemställde därför, att huvudmännen i förevarande fall i enlighet med de sakkunnigas förslag befriades åtminstone från 75 procent av nämnda avgifter.

Kollegium tillstyrker alltså, att sjömanshuspersonalens pensionsfråga i förevarande sammanhang slutligt ordnas i överensstämmelse med föreliggande förslag med de jämkningar, som kollegium angivit.

Kollegium tillstyrker jämväl de sakkunnigas förslag om pensionering av vissa överåriga befattningshavare vid sjömanshusen.

Lika med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, tillstyrker jag i princip de sakkunnigas förslag om pensionering av sjömanshusens befattningshavare genom beredande av delaktighet för dem i statens pensionsanstalt.

Frågan torde komma att upptagas till närmare behandling av chefen för finansdepartementet.

Departements-
chefen.

5. Pensions- och understödsväsendet.

Sakkunniga. Efter att vidare hava behandlat vissa detaljspörsmål såsom formerna för sjömanshusdirektions utseende, sjömanshuskonferens, mönstring ombord och mönstringsförrättning på övertid m. m., vilka spörsmål jag icke torde behöva här ingå på, ägna de sakkunniga återstoden av sitt betänkande åt det redan förut antydda förslaget till omorganisation av sjömanshusens understödsverksamhet och handelsflottans pensionsanstalts pensionsverksamhet.

De sakkunniga hänvisa till en början till vissa sammanställningar över utvecklingen av sjömanshusens understödsverksamhet. Av dessa sammanställningar må här återgivas följande uppgifter över lägsta utbetalade understöd åren 1916 och 1934 till olika kategorier av anställda.

	1916	1934
Till befälhavare	10 kronor	50 kronor
» styrman	25 »	50 »
» maskinist	40 »	75 »
» övrigt sjöfolk	5 »	25 » ¹
» änka efter befälhavare	20 »	60 »
» » » styrman	10 »	75 »
» » » maskinist	20 »	50 » ²
» » » övrigt sjöfolk	5 »	30 » ³
» barn efter sjöfolk	obekant	obekant, men sannolikt, med undantag för endast några enstaka fall, lägst 50 kronor.

De sakkunniga framhålla i detta sammanhang, att under tidigare skeden anmärkningar framställt mot sjömanshusen huvudsakligen i tre avseenden:

1. Till en början hade anmärkts, att vid understödsutdelningen befälhavarna oskäligt gynnades på övriga sjöfolkskategoriers bekostnad.

2. Vidare hade påpekats såsom en allvarlig brist i sjömanshusens understödsverksamhet, hurusom understödsbeloppen i allmänhet vore alltför ringa, och hade därvid även gjorts gällande, att verksamheten med hänsyn härtill vore av i det hela ringa betydelse.

3. Slutligen hade framhållits, att olikformighet med avseende å utdelningen rådde vid de olika sjömanshusen, beroende

a) dels på skiftande uppfattning hos sjömanshusdirektionerna om de grunder, som borde tillämpas vid utdelningen,

b) dels ock på olika medelstillgång.

De sakkunniga anföra härefter i huvudsak följande:

Även om understöden vid sjömanshusen under senare tid såväl överhuvud taget som genomsnittligt icke oväsentligt förbättrats liksom verksamheten blivit vid de skilda sjömanshusen mera likformigt skött, kvarstode dock alltför jämt foget för den anmärkningen, att understödsbeloppen vore förhållandevis väl små.

¹ Endast i 1 fall (i Oskarshamn), eljest lägsta 50 kronor.

² Endast i 1 fall (i Marstrand), » » 60 » .

³ Endast i 1 fall (i Marstrand), » » 50 » .

Enligt tidigare gällande bestämmelser rörande den allmänna folkpensioneringen förringades betydelsen av understöden i särskild ordning. Jämte den s. k. avgiftspension utginge till mera behövande pensionstagare, vilkens årsinkomst ej belöpte sig till för man 425 och för kvinna 400 kronor, ett tillägg av allmänna medel (pensionstillägg). Pensionstillägget utgjorde för år räknat för man 225 och för kvinna 210 kronor, därvid emellertid avdrag gjordes med $\frac{6}{10}$ av det belopp, varmed pensionstagares årsinkomst översteg 50 kronor. I den mån en person åtnjöt understöd från sjömanshus, som översteg 50 kronor, reducerades sålunda pensionstillägget i nyssnämnda proportion, en reduktion, som blev än mera framträdande, om vederbörande jämte understöd från sjömanshus åtnjöt pension från handelsflottans pensionsanstalt.

Genom 1935 års lag om folkpensionering hade förhållandena för understöds- och pensionstagare emellertid förbättrats. Enligt nämnda lag utginge jämte grundpension tilläggspension till pensionsberättigad, vilkens årsinkomst ej uppginge till 450 kronor, med ett belopp av 250 kronor minskat med $\frac{7}{10}$ av vad den pensionsberättigades årsinkomst kunde överstiga 100 kronor. Härvid borde emellertid uppmärksammas, att den nya lagen infört en privilegierad inkomst så till vida som såsom inkomst bland annat icke räknades pension eller understöd, som utan samband med olycksfall i arbetet utginge på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, i den mån beloppet sammanlagt icke överstege 300 kronor. Det sade sig självt, att värdet av understöd från sjömanshus respektive pension från handelsflottans pensionsanstalt härigenom icke oväsentligt ökats.

Den kritik, som med avseende å beloppens relativa ringhet riktats mot sjömanshusens understödsverksamhet, hade i den allmänna opinionen inom sjöfarts- och andra intresserade kretsar fått sin särskilda skärpa genom hänvisningen till det förhållandet, att staten under gångna år icke deltagit och alltså icke deltog i sjömanshusens förvaltningskostnader med på långt när den anpart, som svarade mot statens andel i sjömanshusens arbetsuppgifter, och detta i trots av att särskilda sakkunniga och myndigheter från tid till annan verkställt beräkningar, vilka kunnat sägas bestyrka detta förhållande. Härigenom hade sjömanshusens medelstillgångar undandragits understödsverksamheten, vilken säkerligen, om under tidigare år större statsbidrag utgått, skulle kunnat befinna sig på en helt annan nivå än som för närvarande vore fallet.

Den skärpta tillämpning av gällande sjömanshusförordnings bestämmelse om »torftiga omständigheter» såsom villkor i varje särskilt fall för understöd, vilken framtvings genom en kommerskollegii cirkulärskrivelse den 19 februari 1934, hade emellertid förlänat skarpare belysning åt en på senaste tid med allt större eftertryck framförd anmärkning mot understödsverksamheten vid sjömanshusen, nämligen att densamma såsom grundande sig på en behovsprövning vore, i varje fall såvitt anginge sjöfolket självt, befäl och manskap, varken tidsenlig eller eljest baserad på riktiga principer. Det hade sålunda beaktats, hurusom ett stort flertal av det hyresavgiftsbetalande sjöfolket, nämligen de, som vid slutad tjänstgöring till sjöss på grund av föregående sparsamhet eller eljest icke befunno sig i »torftiga omständigheter», icke för egen del finge någon som helst valuta för sina avgifter. Icke minst hade härvid uppmärksammas de avsevärda belopp, som i hyresavgifter under årens lopp betalades av befälhavare och övrigt befäl utan att de i annat än undantagsfall sedermera erhöles vederlag därför.

De i anledning av utredningsuppdraget verkställda undersökningarna hade på grund härav redan jämförelsevis tidigt inriktats på överväganden, huruvida icke nämnda verksamhet borde åtminstone delvis omläggas till en mera pensionsbetonad sådan. Väl hade i de för utredningen givna direktiven

angivits, att utredningen hade att i princip utgå från att någon vidare åtgärd i syfte att införa särskilda bestämmelser rörande sjöfolkets pensionering icke i nuvarande läge borde företagas. Vid utredningsarbetet hade i anslutning till dessa direktiv sistnämnda fråga såsom sådan icke heller varit föremål för någon som helst omprövning. Utredningens sålunda givna begränsning hade emellertid icke ansetts och syntes av naturliga skäl icke heller böra lägga hinder i vägen för en rationalisering i nyss angiven riktning av den nuvarande understödsverksamheten inom ramen för nuvarande anordningar — nu utgående ton- och hyresavgifter och i huvudsak nu förefintliga organisatoriska anordningar.

Den inriktning, utredningen sålunda redan tidigt fått, hade ytterligare befasts genom det nya läge, vari hela frågan kommit i och med det nyligen träffade avtal, varigenom stora grupper av den svenska befälskåren tillförsäkrats regelrätt pensionering, grundad på avgifter av såväl befälet självt som redarna, vid vilken pensionering det tagits i beräkning den valuta för erlagda hyresavgifter, befälet skulle kunna påräkna genom en omläggning av understödsväsendet till en delvis mera pensionsbetonad verksamhet.

Ett ytterligare stöd för att man i en dylik omläggning hade att finna det bästa resultatet av den förevarande utredningen hade vidare ansetts ligga däri, att den syntes stå i god samklang med de syften, som torde hava legat till grund för Kungl. Maj:ts förut omnämnda beslut den 31 maj 1929, varigenom avsågs att få utreda möjligheterna för en rationellare samverkan än för det dåvarande av de olika former av pensioner och understöd, som stode till buds för invalida eller åldersstigna sjömän och för sjömäns efterlevande.

I anslutning till sålunda anförda synpunkter och med hänsyn till olika på frågan inverkan omständigheter hava de sakkunniga föreslagit en omläggning av den nuvarande understödsverksamheten på sådant sätt, att densamma bibehålles i huvudsak oförändrad beträffande sjöfolks änkor men att den i övrigt, eller alltså såvitt anginge sjöfolket självt, befäl och manskap, förändrades till att bliva baserad på mera pensionsförsäkringstekniska grunder.

Emellertid framhålla de sakkunniga, att det planerade reformprogrammet icke med nuvarande tillgångar kunde tillfredsställande finansieras. De sakkunniga uttala härvid, att intet tvivel rådde om att det skulle varit väsentligt bättre ställt i ifrågavarande hänseende, om statsverket under tidigare år bidragit till sjömanshusens förvaltningskostnader med belopp, som stått i skäligare förhållande till statens andel i sjömanshusens arbetsuppgifter än som hittills varit fallet.

De sakkunniga hava verkställt beräkningar rörande vilka belopp, som under gångna tider borde hava utgått såsom bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader, därest vid skilda tider verksamma sakkunnigas och myndigheters bedömanden härutinnan lett till därmed åsyftade resultat. Enligt dessa beräkningar skulle, anförda de sakkunniga, om hänsyn toges till verkligen lämnade statsbidrag, sjömanshusen hava undandragits ett belopp, räntor oräknade, av approximativt åtminstone 5 miljoner kronor. Visserligen hade de statsbidrag, som ansetts böra lämnas sjömanshusen från tid till annan, varit i vederbörlig ordning prövade, varför det måhända kunde synas mindre lämpligt att nu underkasta dessa beslut en förnyad ompröv-

ning. Det syntes emellertid de sakkunniga oförnekligt, att förevarande spörsmål numera fått en allsidigare belysning än tillförne, vartill komme, att sedan 1915 års riksdag uppmärksammat den bristande överensstämmelsen mellan å ena sidan statens andel i sjömanshusens förvaltningsuppgifter och å andra sidan statens bidrag till deras förvaltningskostnader, det dock måste med hänsyn till sjömanshusens och sjöfolkets befogade intressen anses hava dröjt över hövan länge efter riksdagens utredningsinitiativ, tills dessa utredningar avsatt resultat, som kunnat leda till definitiv rättelse av det missförhållande, varom här vore fråga. Det visade sig också av de beräkningar, som gjorts, att den ojämförligt största delen av det kapitalbelopp, som de sakkunniga ansåge hava undandragits sjömanshusen, belöpte på tiden efter det provisoriska beslutet år 1920 om statsbidragets höjande. Starka billighetsskäl syntes därför tala för att den rättelse, som förevarande utredning avsåge att åvägabringa i hithörande förhållanden för framtiden, utsträcktes att på det sättet gälla jämväl vissa redan gångna år, att staten till underlättande av genomförandet av reformprogrammet beträffande understöds- och pensionsväsendet lämnade ett årligt bidrag till sjömanshusens ifrågavarande verksamhet med ett särskilt anslag, svarande mot ränta å nyssnämnda belopp efter förslagsvis 4 procent, eller således med ett belopp av 200,000 kronor. I förslaget till reformerat pensions- och understödsväsende för sjöfolk hava de sakkunniga alltså räknat med förefintligheten av ett dylikt bidrag från statens sida.

I detta sammanhang hava de sakkunniga yttrat sig över direktionens över handelsflottans pensionsanstalt förenämnda framställning den 30 augusti 1937 om åtgärder för *nedbringande av väntetiden för pensions erhållande* inom anstalten samt om viss revision av det för anstalten gällande reglementet. I detta ämne hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Vidkommande vilande ansökningar inom fjärde klassen, i augusti 1937 uppgående till sammanlagt 112, syntes dessa — även om det toges hänsyn till efter hand inkommande nya ansökningar — kunna inom en jämförelsevis kort tid upptagas till slutlig prövning och avgörande.

Vad åter anginge vilande ansökningar inom de tre första klasserna, i augusti 1937 uppgående till inom första klassen tillhoppa 257, inom andra klassen tillsammans 24 och inom tredje klassen sammanlagt 245, vore det tydligt, att genom av förut angivna skäl alltjämt tillsvidare beroende prövning av ansökningarna inom första och tredje klasserna väntetiden för vederbörande sökande komme att något förlängas, vartill komme tillloppet av nya ansökningar till icke ringa antal. Beaktas borde emellertid, att väntetiden först med 1937 års utgång för endast de äldre av sökandena komme att överstiga 5 år, vilken tidrymd vid tidigare prövning av ett motsvarande pensioneringsläge (år 1912) icke ansetts böra föranleda särskild åtgärd. Av större vikt vore emellertid att, enligt de sakkunnigas förslag, åldersgränsen för rätt till pension skulle för framtiden bliva — i stället för den nuvarande enligt pensionsanstaltens reglemente allmänt gällande åldern 55 år—60 år för befälhavare samt 57 år för styrmän och maskinister ävensom för övrig personal 55 år. Förutom att vid genomförandet av ett förslag i denna riktning en viss väntetid för nu föreliggande ansökningar tedde sig i åtminstone någon mån mindre obillig, borde uppmärksammas, att den för vissa kategorier

höjda åldersgränsen komme att för en icke oväsentlig tid framåt minska tilloppet av nya ansökningar och den därpå beroende påfrestningen på anstaltens möjligheter.

Ehuru ett flertal av dem, vilkas ansökningar nu låge oprövade, redan uppnått den ålder, som skulle göra dem berättigade till pension även enligt de föreslagna nya grunderna, syntes dock med vidare åtgärder i här ifrågasatt avseende böra anstå, tills förslaget till dessa nya grunder blivit slutligt prövat och någon tid tillämpat samt därigenom större överblick i ämnet överbud taget skapats.

Den föreslagna revisionen av pensionsanstaltens reglemente borde av naturliga skäl snarast möjligt komma till stånd. Om man bortsåge från de sakliga ändringar, som bleve en omedelbar följd av genomförandet av det föreslagna reformprogrammet på förevarande område, vilka ändringar i och för sig emellertid bleve nog så genomgripande, inskränkte sig emellertid denna revision väsentligen till en formell överarbetning av reglementet i fråga.

I två avseenden syntes emellertid sakliga ändringar böra omedelbart genomföras.

Av direktionen påtalad orättvisa, som bestode i att övermaskinister vore hänfödda till tredje pensionsklassen inom anstalten, torde sålunda böra med det snaraste undanröjas. Starka billighetsskäl talade för att övermaskinisterna, såväl de av dessa, vilka redan nu åtnjöte pensioner, som de, vilka framdeles tillkomme, tillerkändes pension enligt andra pensionsklassen. Det för genomförandet härav beräknade erforderliga beloppet, 10,000 kronor, som i själva verket syntes kunna sänkas till 7,000 kronor, torde kunna betraktas såsom en jämförelsevis ringa tillökning av de för förevarande ändamål från staten tillskjutna beloppen. Ett förslagsanslag till sist angivet belopp, avsett för bestridande av skillnaden mellan pensioner enligt tredje och andra klassen, torde alltså böra komma till stånd.

Även i ett annat, hittills icke berört hänseende, syntes en ändring i gällande grunder för pensioneringen böra ifrågakomma. Härmed åsyftades det förhållandet, att pension ibland erhöles medan vederbörande ännu utövade tjänst till sjöss. Då i ett reformerat pensions- och understödsväsende för sjöfolk, som byggde på grundprincipen att bringa de för närvarande förefintliga olika formerna av pensioner och understöd till sjöfolk till rationellare samverkan än hittills, ett dylikt förhållande icke lämpligen borde få förekomma, föresloges bestämmelse åsyftande ett framtida förhinder härav.

Då det, fortsätta de sakkunniga, nu gällde att upptaga till behandling frågan om *den framtida gestaltningen av pensions- och understödsväsendet* för sjöfolk och framlägga förslag rörande riktlinjerna för en reform på området, borde det av naturliga skäl tagas sikte på att grundragen för organisationen avpassades på sådant sätt, att därest i framtiden — helt på frivillighetens väg eller på annat sätt — en utvidgning av verksamheten utanför ramen för nuvarande anordningar skulle befinnas böra komma till stånd, en dylik skulle kunna med största möjliga lätthet äga rum i nära anslutning till redan befintliga former. De sakkunniga anföra vidare:

Det hade redan förut framhållits, hurusom det enligt givna direktiv icke fått komma i fråga att grunda det förslag, som i förevarande sammanhang kunde komma att framläggas, på tanken att någon åtgärd i syfte att införa särskilda bestämmelser rörande en pensionering i sistnämnda, mera vidsträckt bemärkelse i nuvarande läge borde företagas. I den mån som emellertid framdeles planer skulle uppstå på att söka — i eller utan samband

med en mera allmän arbetarpensionering — lösa frågan om åstadkommande av en verklig sjömanspensionering, måste det förslag, som här skulle till sina huvuddrag angivas, i större eller mindre grad betraktas såsom ett provisorium.

Med angivna utgångspunkter hade avsikten med ifrågavarande förslag i huvudsak varit att, i vad beträffade sjömännen själva, befäl såväl som manskap, söka ersätta de hittills från sjömanshusen utgående understöden, vilka som förutsättning haft torftiga levnadsomständigheter hos dem, som därav skulle kunna komma i åtnjutande, med av vederbörandes inkomstförhållanden oberoende förmåner, som endast stode i relation till deras hyresavgifter och seglationstid. Behovsprincipen skulle sålunda beträffande sjömännen själva avföras från tillämpning, med ett obetydligt undantag.

Den nuvarande understöds- och pensioneringsverksamheten till sjömännens förmån utövades, såsom redan framhållits, genom tvenne institutioner: sjömanshusen och handelsflottans pensionsanstalt. De från den sistnämnda institutionen utgående pensionerna vore icke förenade med något villkor om att pensionstagaren skulle befinna sig i behövande omständigheter. Då det nu förutsattes, att behovsprincipen, vad sjömännen själva beträffade, i huvudsak skulle frångås, syntes det vara naturligt, att pensionerna från handelsflottans pensionsanstalt inordnades i det nya pensionssystemet, varvid denna anstalt gjordes till bärare av sjömännens egen pensionering. Däremot syntes sjömanshusens understödsverksamhet till sjömans efterlevande böra fortsättas i ungefär samma omfattning som nu, dock att understöden till barn efter sjöman successivt avvecklades. Vad anginge barn under 16 år, till vilka understöd från sjömanshusen för övrigt endast i ringa omfattning utginge, syntes behovet av dylika understöd nämligen väsentligt hava bortfallit i och med genomförandet av den från 1938 års utgång gällande lagen om barnbidrag. Beträffande äldre, invalida barn till sjöman, i allmänhet relativt ålderstigna döttrar, syntes, med den numera genomförda förbättrade folkpensioneringen, icke på långt när samma understödsbehov föreligga som tidigare, varför jämväl till denna grupp av personer nya understöd från sjömanshusen knappast syntes böra beviljas.

Under erinran att utformningen av sjömanspensioneringen vore beroende av för ändamålet *tillgängliga medel*, anföra de sakkunniga härom vidare:

Då grundlinjerna för ett reformerat pensions- och understödsväsende byggde på den principen, att — med undantag allenast för dem, som lämnade sjötjänsten jämförelsevis mycket tidigt — de som tjänstgjort till sjöss i utrikes fart skulle erhålla en grundpension, vilken enligt försäkringsmässiga beräkningar svarade mot de erlagda hyresavgifterna, förutsattes härvid, att av nyssnämnda medel årligen fonderades ett mot hyresavgiftsuppbörden för året svarande belopp.

Inkomsterna vid *sjömanshusen* hade, bortsett från hyresavgifter, uppskattats på följande sätt. Tonavgifterna upptoges till medeltalet under den sista tioårsperioden, 520,000 kronor, och räntan uppskattades till 2,75 % å 11,500,000 kronor, till vilket belopp sjömanshuskassornas kapitaltillgång kunde beräknas uppgå vid 1938 års utgång, eller i runt tal till 316,000 kronor (nuvarande medelräntan å sjömanshuskassornas kapital vore omkring 3 %).

Statens bidrag till förvaltningskostnaderna hade föreslagits till 356,000 kronor; inkomsten av vissa sportler hade beräknats till i genomsnitt per år 60,000 kronor. Härtill komme vissa smärre inkomster (bötesandelar o. d.), till vilka hänsyn icke hade tagits.

Sjömanshusens årliga förvaltningskostnader hade i det föregående beräk-

nats till i runt tal 575,000 kronor (inklusive pensionsavgifter för sjömanshuspersonalen).

Kostnaderna för understödsverksamheten, i vad den avsåge sjömäns efterlevande samt tillfälliga understöd, hade år 1936 uppgått till 410,000 kronor. Till detta belopp syntes den också fortsättningsvis till en början böra beräknas. I den mån understödsverksamheten till förmån för sjömäns efterlämnade barn avvecklades, syntes emellertid kostnaden för nämnda understöd komma att i viss mån minskas och, sedan barnunderstöden helt bortfallit, syntes det kunna upptagas till omkring 375,000 kronor.

Inkomsterna, utöver hyresavgifterna, kunde alltså beräknas till (520,000 + 316,000 + 356,000 + 60,000 =) 1,252,000 kronor, och utgifterna, exklusive understöd åt sjömännen själva, till (575,000 + 410,000 =) 985,000 kronor, vilket belopp, sedan barnunderstöden bortfallit, skulle hava minskats till 950,000 kronor. För pensioner åt sjömännen själva skulle alltså för närvarande kunna disponeras 267,000 kronor (sedan barnunderstöden helt bortfallit 302,000 kronor).

De inkomster, vilka för närvarande tillkomme *handelsflottans pensionsanstalt*, utgjordes av statsbidrag, vilka utginge med ett sammanlagt belopp av omkring 325,000 kronor och förutsattes skola för framtiden bestå. Härtill komme ränteinkomster, vilka, efter samma räntefot som i det föregående antagits beträffande sjömanshusen, skulle uppgå till 38,000 kronor. Sammanlagt uppginge alltså inkomsterna till 363,000 kronor.

Till dessa inkomster hade dessutom beräknats komma ett ytterligare statsanslag till förbättrande av sjömännens pensionering av 200,000 kronor, vilket anslag i det föregående närmare hade motiverats.

Det sammanlagda belopp, vilket sålunda beräknats stå till förfogande för sjömännens egen pensionering utöver de pensioner, vilka framdeles skulle komma att utgå på grund av hyresavgifter, vilka erlagts efter den i det följande föreslagna pensioneringsordningens ikraftträdande, skulle alltså uppgå till (267,000 + 363,000 + 200,000 =) 830,000 kronor (sedan barnunderstöden från sjömanshusen bortfallit 865,000 kronor).

Sammanfattningsvis framginge de för omläggningen av pensions- och understödsväsendet för sjöfolket förutsatta årliga medelstillgångarna ur följande sammanställning:

<i>Inkomster:</i>	kronor	kronor
Hyresavgifter (den årliga uppbörden härav fonderades, varför de här icke upptoges)		
Tonavgifter	520,000	
Räntor å sjömanshuskassorna (2.75 % å kronor 11,500,000)	316,000	
Statsbidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader ..	356,000	
Sportler vid sjömanshusen	60,000	
Från handelsflottans pensionsanstalt här- rörande statsanslag	kr. 325,000	
Från d:o härrörande räntor	» 38,000	363,000
Särskilt ytterligare statsanslag (4 % å kronor 5,000,000)	<u>200,000</u>	1,815,000.
 <i>Utgifter:</i>		
Sjömanshusens förvaltningskostnader	575,000	
Understöd från sjömanshusen till sjöfolks efterlevande och tillfälliga understöd	<u>410,000</u>	985,000
Alltså tillgängligt för pensioner till sjömännen själva		<u>830,000</u>

kronor, vartill, sedan barnunderstöden från sjömanshusen (inräknade i förestående 410,000 kronor) bortfallit, skulle komma ytterligare omkring 35,000 kronor.

Under förmålan att de beräkningar, vilka låge till grund för den i det följande angivna omdaning av pensions- och understödsväsendet för sjöfolk, stödde sig på statistiska undersökningar, vilka för ändamålet verkställdes under ledning av förste aktuarien Lindh och vilka sammanfattats i en särskild promemoria, anföra de sakkunniga härefter beträffande *utgångsläget för den nya pensionsordningen* följande:

I pensionsordningens slutliga utformning förutsattes den de hittillsvarande understöden från sjömanshusen och pensionerna från handelsflottans pensionsanstalt ersättande pensioneringen av sjömännen skola *grundas* på de hyresavgifter, de under sin tjänstgöring erlagt. Dessa hyresavgiftspensioner skulle sedan av andra tillgängliga medel förstärkas med hänsyn tagen till vederbörandes seglationstid. Denna förstärkning skulle *dels* — med vissa inskränkningar — utgöra en med den sökandes seglationstid stigande procent av hyresavgiftspensionen, *dels* utgöra ett av hyresavgiftspensionen oberoende, endast av seglationstiden avhängigt ytterligare fast tillägg till den sålunda förhöjda hyresavgiftspensionen.

Den slutliga pensionsordningen kunde emellertid endast successivt förverkligas, nämligen i den mån sjömän, som under hela sin tjänstgöringstid erlagt hyresavgifter efter det att föreliggande förslag trätt i kraft, inträdde i pensionsåldern. Det förutsattes sålunda en relativt lång övergångstid, under vilken pensionsväsendet stegvis utvecklades från ett utgångsläge, som måste utformas i närmaste anknytning till nu rådande pensions- och understödsförhållanden.

Detta utgångsläge skulle, i anslutning till vad förut sagts om behovsprincipens frångående, innebära en utbyggnad av handelsflottans pensionsanstalt att omfatta även dem, vilkas seglationstid i svensk utrikes fart uppginge till lägst 120 månader. Systemet med ett visst antal pensionsrum skulle, som föråldrat, avskaffas och pension skulle utgå från vissa fixerade pensionsåldrar: för befälhavare med sjökaptens- eller styrmansexamen 60 år, för styrmän och maskinister 57 år och för övriga 55 år.

Liksom nu vore fallet i handelsflottans pensionsanstalt skulle i utgångsläget ett system med fyra pensionsklasser bibehållas, med samma pensionsbelopp efter intjänat 150 seglationsmånader som nu. För den, som intjänat 120 men ej 150 seglationsmånader i utrikes sjöfart å svenska handelsfartyg, skulle pensionen i varje klass, då seglationstiden vore 120 månader, utgå med förslagsvis $\frac{2}{3}$ härav för att sedan successivt stiga och vid 150 månaders seglationstid uppnå det nyssnämnda maximibeloppet. I samband härmed borde en viss lämplig omreglering ske beträffande klassernas omfattning. Förslagsvis borde övermaskinister, som skäligt vore, överföras från tredje klassen till den andra, en åtgärd, vars ekonomiska påföljder icke torde vara mera betydande.

De nuvarande pensions- respektive understödstagarnas förmåner torde till en början böra lämnas oförändrade. Dock syntes en successiv reglering böra bringa dem till överensstämmelse med normalreglerna, i den mån så prövades lämpligt och full översikt vunnes om de därmed förenade kostnaderna.

För närvarande utginge i ett ganska stort antal fall till samma person såväl pension från pensionsanstalten som understöd från sjömanshus. I de fall, då detta redan skedde, torde ändring icke böra vidtagas i de utgående be-

loppen, men efter en centralisering av hela pensionsväsendet kunde nya fall av dylik dubbelpensionering tydligen icke förekomma.

En undersökning av de kostnader, som vore förenade med ett genomförande av en sådan pensionsform som den nu antydda, hade givit följande resultat.

Enligt de i den statistiska utredningen meddelade siffrorna syntes vid 1935 års utgång antalet från sjömanshusen årsunderstödda sjömän kunna uppskattas till omkring 2,650 och antalet pensionstagare från pensionsanstalten till något över 2,300. Av dessa åtnjöte omkring 1,150 förmåner från både sjömanshusen och pensionsanstalten. Det totala antalet pensionärer uppginge följaktligen till omkring 3,800. Den föreslagna omläggningen skulle öka antalet pensionärer med omkring 900 à 1,000 och kostnadsökningen bli omkring 140,000 kronor. Då sjömanshusens kostnader för understöd åt sjömännen själva kunde beräknas till omkring 315,000 kronor per år och pensionsanstaltens årskostnader för pensioner till omkring 375,000 kronor, skulle den sammanlagda kostnaden följaktligen uppgå till omkring 830,000 kronor. Härav medförde det hitillsvarande, förut påpekade understödjan- det av ett betydande antal personer från såväl pensionsanstalten som sjömanshusen en kostnad av omkring 135,000 kronor pr år.

De beräkningar över kostnaderna i utgångsläge, för vilka sålunda redogjorts, omfattade även de personer, vilka för närvarande erhöle understöd på grund av invaliditet i tjänsten. För dylikt understöd gällde icke det krav på viss seglationstid, som för övriga fall vore uppställt. Av skäl, vilka i det följande skulle dryftas, torde det vara ogörligt att för närvarande frångå kravet på behovsprövning för invalida personer, vilka icke uppnått pensions- åldern. På denna enda punkt skulle sålunda behovsprincipen fortfarande komma att tillämpas.

De sakkunniga övergå härefter till en redogörelse för den *pensionsordning, vilken efter förslaget slutliga genomförande skulle gälla beträffande sjömännen själva*. I fråga härom hava de anfört följande:

Som redan framhållits, skulle *pensionen, härrörande av hyresavgifterna*, således av sjömannens egna bidrag, i huvudsak vara en individuell, försäkringstekniskt avvägd motsvarighet till dessa avgifter. Här finge dock framhållas, att då inom sjömansyrket avgången vid tidigare år vore synnerligen stor — redan vid trettio års ålder, då rekryteringen inom yrket finge anses avslutad, hade mer än 70 % av dem, som inträtt i detsamma, lämnat sjön — det särskilt av tekniska skäl ansetts lämpligt föreslå, att om en person avginge från yrket så tidigt som före förslagsvis fyllda 25 år, någon pensionsrätt på grund av erlagda hyresavgifter icke borde tillkomma honom. Dessa hyresavgiftsbelopp vore i regel mycket små, enär vederbörande oftast endast under ett fåtal månader varit till sjöss och då naturligtvis med låg avlöning. Beräkning och utbetalning av pensioner på grund av dessa personers avgifter skulle följaktligen medföra ett i förhållande till deras betydelse oproportionerligt stort arbete.

För att giva en föreställning om storleken av hyresavgiftspensionerna meddelades här nedan ett par till typiska fall hänförbara exempel.

Det första avsåge en *menig sjöman*.

Han hade i exemplet antagits hava tjänstgjort 6 månader årligen och härvid erlagt följande hyresavgifter per år:

från 15—22 år	3 kr.
från 23—27 år	6 kr.
från 28—54 år	9 kr.

Med användning av dödlighetstabellen R_{32} för män och en räntefot av 2.75 % kunde härur härledas en pension från fyllda 55 år av omkring 36 kronor pr år, eller något över 12 % på erlagda avgifter.

Det andra exemplet avsåge en person, som avlagt sjökaptensexamen, blivit styrman och slutligen *befälhavare*. Denne hade antagits hava erlagt följande årliga hyresavgifter:

från 15—22 år	3 kr.
från 23—24 år	6 kr.
från 25—37 år	25 kr.
från 38—59 år	50 kr.

Den efter samma grunder beräknade pensionen från fyllda 60 år skulle bli 201 kronor, eller 14.5 % av erlagda avgifter.

De av hyresavgifter härrörande pensionerna avsåges, som redan framhållits, sedermera skola förstärkas av medel, som av tonavgifter eller övriga inkomstskällor stode till den pensionsbeviljande institutionens disposition. Avvägningen av denna förstärkning av hyresavgiftspensionerna hade ansetts böra inriktas på att främst tillgodose dem, vilka längst kvarstode i sjötjänst. För dessa hade sålunda sjömansyrket icke endast varit en övergångssyssla i avvaktan på den slutliga livsuppgiften. Å andra sidan hade de sjömän, vilka relativt tidigt lämnade sin sjötjänst, icke ansetts böra lämnas helt lottlösa i åtnjutandet av detta, till en del från tonavgifterna härrörande bidrag. Hade en allmän pensionering av anställda varit åsyftad, torde det hava varit naturligt, att bidraget använts att proportionellt höja varje av den anställda erlagd avgift oberoende av om det yrke, han för tillfället tillhörde, vore hans definitiva eller icke. Då det här emellertid vore fråga om ett isolerat pensioneringsförfarande och då dessutom de medel, som stode till förfogande, vore knappa, hade annan utväg icke stått öppen än att begränsa bidraget till först och främst de inom yrket varaktigt anställda.

Det hade varit önskvärt att hela förstärkningen av hyresavgiftspensionerna kunnat genomföras efter enhetliga linjer. Som redan i det föregående framhållits, hade det emellertid varit nödvändigt att begränsa en del av förhöjningen till dem, vilka fullgjort minst 120 månaders seglation eller ådragit sig viss invaliditet i tjänsten, då annars en pensionsnivå, ungefärligen överensstämmande med den nuvarande, icke kunnat uppnås beträffande meniga sjömän. Man finge sålunda *dels* en procentuell förhöjning å hyresavgiftspensionen, där procenten ehuru med viss begränsning stode i proportion till seglationstiden, *dels* ett tillägg, som vore oberoende av hyresavgiftspensionens storlek och endast inom vissa gränser varierade med seglationstidens längd. Detta sistnämnda tillägg skulle utgå endast om seglationstiden utgjorde minst 120 månader.

De årliga kostnaderna för förhöjningen av hyresavgiftspensionerna hade för befäl och manskap, var för sig som särskild grupp betraktade, ansetts böra stå i ungefär samma proportion som dessa båda gruppers hyresavgifter.

Nyssnämnda *procentuella förhöjning av hyresavgiftspensionen* torde böra fastställas i proportion till antalet seglationsmånader i utrikes fart med svenska handelsfartyg under tiden mellan fyllda 25 år och fastställd pensionsålder. Härvid skulle emellertid ett sammanlagt högsta antal seglationsmånader av 180 få medräknas, varav högst 30 seglationsmånader under varje femårsperiod. För att åstadkomma den lämpliga proportionen i nyssnämnda kostnader mellan befäl och manskap torde böra så förfaras, att endast den del av hyresavgiftspensionen kunde bli föremål för förhöjning, som härrörde från avgifter upp till ett sammanlagt högsta belopp av 75 kronor för varje femårsperiod intill pensionsåldern. Att oaktat dessa begränsningar

kostnaderna för hyresavgiftspensionernas förhöjning bleve relativt stora för befälet som grupp betraktad hade sin grund i de väsentligt olika avgångsförhållanden, som rådde beträffande befäl och manskap. Under det att endast ett relativt litet antal meniga uppnådde långa seglationstider och i följd härav en större förhöjning av hyresavgiftspensionen, kvarstode ett proportionsvis mycket stort antal personer i befälsställning till högre åldrar och till pensionsåldern.

Avpassades nu denna procentuella förhöjning så, att en seglationstid av 180 månader, förvärvad mellan 25 års ålder och pensionsåldern, medförde en fördubbling av den förhöjningsbara hyresavgiftspensionen, en motsvarande seglationstid av 150 månader en ökning med $\frac{5}{6}$, en seglationstid av 120 månader en ökning med $\frac{2}{3}$ etc., skulle, med den begränsning av i och för förhöjning tillgodoräkningsbar årlig hyresavgift, som i det föregående föreslagits, den årliga kostnaden för förhöjningen i ett jämviktsläge kunna beräknas till mellan 400,000 och 450,000 kronor.

Härigenom skulle den menige sjöman, vars hyresavgiftspension enligt förut angivna exempel beräknats, erhålla en förhöjning av här behandlat slag av denna sin pension med 36 kronor. Hade han endast 5 seglationsmånader per år men samma hyresavgift per månad, skulle hans hyresavgiftspension bli 30 kronor och förhöjningen 25 kronor. Vore seglationstiden endast 4 månader per år, bleve hyresavgiftspensionen 24 kronor och förhöjningen 16 kronor. Den i det andra exemplet avsedde befälhavaren skulle, med den begränsning av den förhöjningsbara hyresavgiftspensionen, som i det föregående föreslagits, å sin från 60 års ålder utgående pension erhålla en förhöjning av 85 kronor.

För att den nuvarande understödsnivån skulle kunna uppnås måste, som förut framhållits, härtill läggas ett *ytterligare tillägg*, vilket av ekonomiska skäl måst inskränkas till personer med lägst 120 månaders seglationstid. Detta tillägg torde böra uppgå till 75 kronor per år vid 150 månaders seglationstid. Vid 120 månaders seglationstid torde det lämpligen böra sättas till 50 kronor per år, och vid mellanliggande seglationstider utmätas i proportion till de nyssnämnda beloppen.

I det första anförda exemplet, avseende en menig sjöman, skulle den fasta förhöjningen uppgå till 75 kronor, varigenom hans sammanlagda pension från fyllda 55 år skulle bli 147 kronor. Räknedes för honom endast med 5 respektive 4 seglationsmånader per år, skulle förhöjningen fortfarande uppgå till 75 kronor per år, emedan seglationstiden fortfarande komme att överstiga 150 månader. Den sammanlagda pensionen skulle då bli 130, respektive 110 kronor. Den nuvarande nivån skulle således ungefärligen bibehållas. Den i det andra exemplet avsedde befälhavaren skulle från fyllda 60 år erhålla en pension av 360 kronor.

Kostnaden för det tillägg av 50—75 kronor, vilket sålunda skulle utgå vid en seglation av minst 120 månader, skulle kunna beräknas till i genomsnitt 70 kronor per pensionstagare med denna sjötid. Antalet personer över pensionsåldern med minst 120 månaders seglationstid hade för närvarande i det föregående uppskattats till omkring 4,800. Med hänsyn till den minskade dödligheten och den något minskade avgången ur tjänst torde med det antal årligen rekryterade sjömän, som vid beräkningarna förutsatts, böra räknas med ett till inemot 6,000 förhöjt antal. Den årliga kostnaden för det här avsedda tillägget skulle alltså i jämviktsläge belöpa sig till omkring 400,000 kronor.

De sakkunniga sammanfatta sitt förslag på följande sätt:

Då det föreslagna pensionssystemet blivit helt genomfört, skulle en sjö-

folkspensionering föreligga, där pensionsbeloppen vore oberoende av vederbörandes ekonomiska ställning och sönderföлле i tre delar:

1. hyresavgiftspension;
2. en förhöjning av en viss del av denna pension med en i relation till pensionstagarens seglationstid stående procent;
3. ett ytterligare pensionstillägg, utgående till personer med minst 120 månaders seglationstid i svensk utrikes sjöfart.

Kostnaden i jämviktssläge skulle utöver hyresavgiftspensionerna, vilka helt skulle bestridas av de fonderade hyresavgifterna och kunde antagas uppgå till ett årligt belopp av omkring 800,000 kronor, belöpa sig till omkring 800,000—850,000 kronor eller således ungefär samma belopp som det, vilket enligt de sakkunnigas beräkningar borde kunna stå till förfogande för ändamålet.

De sakkunniga ingå härefter på frågan om *invalidernas pensionering*. I detta ämne hava de anfört följande:

Invaliderna vore enligt gällande sjömanshusförordning berättigade till understöd från sjömanshus utan hänsyn till den sjötjänst, som av dem fullgjorts. Det hade varit önskvärt att från början inordna dem i det pensionsystem, som här föreslagits, men detta torde för närvarande medföra svårigheter till följd av den ringa kännedom om sjöfolkets sjukdomsinvaliditet, som föreläge. Skulle invaliditeten tagas i beräkning vid pensionernas fastställande, skulle det därför måhända behöva räknas med en relativt stor säkerhetsmarginal, vilken mer än nödvändigt skulle reducera de redan förut små pensionsbeloppen för icke-invalidider. Denna fråga måste därför lämnas till framtida utredning. Beträffande dessa invalidider torde emellertid oberoende av invaliditetsorsak böra gälla, att vid tilldelandet av pension från fastställd pensionsålder villkoret om minst 120 månaders seglationstid borde bortfalla för åtnjutandet av det fasta tillägget (50—75 kronor).

Då kostnaden för denna ytterligare förhöjning beräknades, hade även de före pensionsåldern invalida personerna tagits i beräkning, även de som före denna ålder erhöle ett efter deras behövande omständigheter avpassat understöd. Emellertid skulle, särskilt om invaliditeten inträffade tidigt, deras förmåner efter pensionsordningens slutliga genomförande bliva sämre än i utgångsläget, då i utgångsläget en menig invalid sjöman vid pensionsåldern skulle komma i åtnjutande av 90 kronor per år mot, efter pensioneringens fullständiga genomförande, endast 50 kronor jämte den vid tidig invaliditet även efter procentuell förhöjning obetydliga hyresavgiftspensionen. För att kompensera detta förhållande syntes medel böra ställas till förfogande för att med tillämpande av behovsprincipen såväl före som efter pensionsåldern understödjda personer, som i tjänsten ådragit sig sjukdomsinvaliditet. Olycksfall i tjänsten torde icke härvid böra tagas i betraktande, då de därav träffade personerna erhöle livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen.

För bestridandet av denna form av understödsverksamhet måste de beräknade kostnadssiffrorna i viss mån höjas. Utöver att medel i viss omfattning kunde förväntas återstå disponibla inom den framlagda kostnadsramen, torde man böra taga i betraktande att vissa överskott med sannolikhet kunde frigöras ur den av hyresavgifter bildade fonden, med hänsyn särskilt till att hyresavgifter erlagda av personer, som före fyllda 25 år lämnade sjötjänsten, enligt det föregående förslaget icke skulle medföra rätt till pension. Dessutom torde ett icke ringa antal sjömän till följd av emigration eller av annat skäl icke komma att uttaga sina pensioner. Man torde där-

för kunna räkna med att tillräckliga medel skulle stå till disposition för här avsedda understöd, utan att ytterligare anslag skulle behöva ifrågasättas för ändamålet ifråga.

Vidare behandla de sakkunniga reglerna för pensionsordningens genomförande under en *övergångstid*, som anses kunna beräknas till 30 år. I avseende härå anföra de sakkunniga följande:

Först då så lång tid förflutit från den föreslagna pensionsordningens träddande i kraft, att de sjömän, som vid tidpunkten i fråga trädde i sjötjänst, närmade sig pensionsåldern, kunde pensionerna helt och hållet beräknas efter de definitiva regler, som i det föregående angivits. Under den mellanliggande tiden — som måhända kunde inskränkas till 30 år — skulle pensionerna beräknas efter regler, vilka till en början anknöte sig till utgångsläget för att slutligen närma sig till de definitiva beräkningsföreskrifterna. Det förefölle, som om beräkningen skulle kunna försiggå sålunda, att hyresavgiftspensionen såväl i sin helhet som den del därav, vilken kunde procentuellt förhöjas, beräknades efter fastställda försäkringstekniska grunder. Vad den procentuella förhöjningen beträffade, syntes för densamma särskilda övergångsbestämmelser böra fastställas, vilka till en början medförde en relativt starkare förhöjning av de beräknade hyresavgiftspensionerna, för att successivt övergå i den föreslagna definitiva regeln. Slutligen skulle härtill läggas den ytterligare förhöjningen av 50—75 kronor, beroende på seglationstidens längd.

Under de första fem åren av övergångstiden torde till den så beräknade pensionen böra läggas det för den sökande enligt bestämmelserna för utgångsläget stadgade pensionsbeloppet, dock minskat med den nyss nämnda förhöjningen av 50—75 kronor. Efter förloppet av dessa fem år torde till den förhöjda hyresavgiftspensionen endast böra läggas så många tjugufemtedelar av den på sätt här sagts minskade pensionen för utgångsläget, som svarade mot det antal år, som återstode till slutet av den till trettio år beräknade övergångstiden.

Kostnaderna torde på så sätt under övergångstiden kunna förväntas bliva relativt konstanta.

De sakkunniga beröra härefter frågan om *uppskjuten pension* i visst fall. Härom anföra de sakkunniga, att det syntes lämpligt, att pension icke utginge till den som fortfarande fullgjorde aktiv sjötjänst efter uppnådd pensionsålder. Det vore skäligt att, då i sådant fall pensionsåldern höjdes, den redan intjänta pensionen med hänsyn härtill efter försäkringstekniska grunder ökades och att ytterligare pension tilldelades vederbörande på grund av efter den ursprungliga pensionsåldern erlagda hyresavgifter. Dock borde dylika hyresavgifter icke få medräknas vid fastställandet av den hyresavgiftspension, som finge procentuellt förhöjas på sätt, som föreslagits.

De sakkunniga hava ytterligare anfört följande:

De föreslagna pensionerna hade förutsatts utgå under pensionstagarens hela livstid. Det syntes emellertid med styrka kunna ifrågasättas, huruvida icke för meniga sjömän ett annat förfaringssätt ur såväl enskild som social synpunkt skulle vara det mest önskvärda. Då en sjöman lämnade sin tjänst, icke sällan till följd av nedsatta krafter eller annan minskad lämplighet för sjön, hade han, särskilt om han närmade sig den föreslagna pensionsåldern, ofta svårt att anpassa sig efter sina nya levnadsbetingelser och att erhålla en mot hans färdighet passande sysselsättning. Det vore därför

önskvärt att han vid denna ålder erhöle ett så kraftigt understöd som möjligt, kraftigare än den relativt ringa pension, som enligt det föregående kunde komma att utgå. Detta skulle tilläventyrs kunna ske om man beaktade, att han från 67 års ålder bleve berättigad till folkpension, i regel omfattande tilläggs-pension. Man kunde därför låta den efter förenämnda förslag utgående pensionen bliva begränsad att utgå endast intill 67 års ålder, varigenom den naturligtvis skulle kunna i motsvarande mån ökas. I stället för en livstidspension av exempelvis 130 kronor från 55 år skulle sålunda kunna meddelas en *temporär pension* mellan 55 och 67 år av 214 kronor per år, innebärande en höjning av c:a 65 %.

Beträffande *handhavandet* av den föreslagna sjömanspensioneringen avser sakkunnigas förslag en centralisering till handelsflottans pensionsanstalt. De anföra i anslutning härtill:

De kostnader, vilka förvaltningen av den utvidgade pensioneringen komme att medföra för handelsflottans pensionsanstalt måste visserligen förutses bliva något större än anstaltens nuvarande förvaltningskostnader, men torde dock knappast stiga till mera avsevärda belopp, då det klientel, som skulle bliva föremål för anstaltens administration endast skulle omfatta pensions-tagarna och icke hela den kategori, som årligen erlade hyresavgifter, samt dessa avgifters insamling och redovisning. Denna redovisning krävde ju en avsevärd apparat, vilken framdeles som hittills torde böra påvåla sjömanshusen och kommerskollegium.

Den översikt över det försäkrade klientelet, som nödvändigt erfordrades för ett bedömande av de befintliga fondernas tillräcklighet, torde kunna vinnas genom en vid lämpliga tidsintervall återkommande statistisk undersökning av sjömanshusens material, vilket, då detta material inom en ej avlägsen framtid avsåges skola finnas upplagt å ett kortsystem, icke kunde väntas erbjuda de svårigheter och kräva den arbetsinsats, som för närvarande med nödvändighet vore förbundna med en dylik undersökning.

För utbetalning av de med tiden allt talrikare pensionerna för sjömän, vilka redan tidigt lämnat sjötjänsten, torde måhända ett samarbete kunna sökas med pensionsstyrelsen i syfte att åstadkomma dessa oftast mindre betydande pensionsbelopps utbetalning i samband med folkpensionerna. De skulle då, vederbörligen förhöjda, utgå först från fyllda 67 år eller från mellan 55 och 67 års ålder inträffad invaliditet.

Yttranden. Samtliga *sjöfartssammanslutningar*, inklusive samtliga anställdas organisationer, hava tillstyrkt det föreliggande förslaget beträffande pensions- och understödsväsendets ordnande, och även *direktionerna för sjömanshusen* i riket hava, med endast enstaka undantag, förordat detsamma. Några direktionser påtala den försämring, som genom förslagets antagande skulle uppstå i så måtto, att möjlighet ej längre skulle komma att förefinnas att erhålla pension från handelsflottans pensionsanstalt jämte understöd från sjömanshus eller på annat sätt motsvarande förmåner. Några direktionser ifrågasätta pensions- och understödsväsendets utvidgande till att gälla även sjöfolk, sysselsatt i inrikes sjöfart. I ett flertal fall gives uttryck för tillfredsställelse med att ett realiserbart förslag till samordnande och rationalisering av pensions- och understödsväsendet för sjöfolk nu äntligen kunde anses föreligga. *Svenska sjöfolksförbundet* förordar det angivna alternativförslaget med temporär pension till 67-årsåldern.

Försäkringsinspektionen uttalar, att då, såvitt inspektionen kunnat finna, de sakkunnigas förslag i stort sett åsyftade lämpligare former och rationellare grundval än nuvarande för pensioneringen av de sjömän, som mera stadigvarande ägnade sig åt yrket, utan att lägga hinder i vägen för ordnande efter andra linjer av en pensionering av här ifrågavarande klientel, därest en sådan skulle visa sig påkallad, syntes anledning till erinran mot detta förberedande förslag ej föreligga. *Försäkringsinspektionen* anför vidare:

De statistiska utredningar och på dem grundade kostnadsberäkningar, som åtföljde de sakkunnigas promemoria, vore, enligt lämnad uppgift, huvudsakligen av preliminär karaktär och avsedda att ge en uppfattning rörande storleksordningen av ifrågakommande belopp. Det syntes dock enligt inspektionens mening vara i stort sett tillfyllestgörande för belysande av förslagets ekonomiska konsekvenser. Med avseende på de kostnadsberäkningar, som av de sakkunniga framlagts i samband med dryftandet av frågan om ett rationellare ordnande av pensioneringen för sjömanshusens personal och vilka på grund av sin inverkan på sjömanshusens omkostnader bland annat sekundärt övade inflytande på beloppet av de medel, som kunde komma att stå till buds för understöds- och pensioneringsverksamheten, ville inspektionen framhålla, att numera rådande förhållanden motiverade annorlunda beskaffade beräkningsgrunder än de vid beräkningarnas utförande (1931) tillämpade och att sänkningen av de ursprungligen avsedda pensionsåldrarna ävenledes påverkade beräkningarna i fördyrande riktning.

Statskontoret förklarar sig i och för sig icke hava något att erinra mot att en pensioneringsordning för sjöfolket genomfördes i enlighet med de av de sakkunniga angivna riktlinjerna. Emellertid framhåller statskontoret, att förutsättningen härför syntes böra vara, att pensioneringen kunde genomföras inom ramen av de medel, som stode sjömanshusen till buds, utan att ytterligare anslag behövde för ändamålet anvisas. Ämbetsverket anför härutinnan ytterligare:

De sakkunniga hade räknat med ett särskilt statsanslag av 200,000 kronor. Detta anslagskrav funne statskontoret vara ägnat att ingiva starka betänkligheter, ej minst med hänsyn till den för detsamma anförda motiveringen. Såvida statsmakterna i detta fall skulle bevilja retroaktiv ersättning för de statsbidragsbelopp, som skulle hava utgått, för den händelse sedermera medgivna, förmånligare statsbidragsgrunder varit gällande under förfluten tid, skulle liknande krav kunna ställas på statsverket ifrån ett flertal kommunala och enskilda institutioner, som förmenade sig hava rätt till ytterligare statsbidrag för gångna år. Därest statsmakterna skulle anse sig böra anvisa medel för möjliggörande av den föreslagna pensioneringsordningen för sjöfolket — något som statskontoret icke kunde tillstyrka — torde detta fördenskull i varje fall böra ske utan att frågan sammanknöttes med de gångna årens statsbidragsgrunder.

Ämbetsverket ville för sin del förorda, att en undersökning komme till stånd angående möjligheterna att ordna förevarande pensionering inom ramen av de medel, som stode till buds utan höjning av utgående statsbidrag. I anslutning till vad föredragande departementschefen uttalat i sina direktiv för den av de sakkunniga verkställda utredningen, finge statskontoret härvid ifrågasätta, huruvida icke en behovsprövning i någon form borde bibehållas. Sålunda syntes böra övervägas att begränsa de tillägg, som skulle utgå utöver hyresavgiftspensionen, till sådana innehavare av hyres-

avgiftspension, som funnes vara i särskilt behov av dessa tilläggsförmåner. Prövningen av rätten till dylikt tillägg syntes liksom pensioneringsförfarandet i dess helhet kunna handhavas av handelsflottans pensionsanstalt i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit.

Slutligen ville statskontoret uttala, att ämbetsverket av principiella skäl icke kunde biträda den av de sakkunniga antydda utvägen att låta pensionerna utgå, icke — såsom i första hand föreslagits — intill vederbörandes frånfälle utan allenast under tiden efter uppnådd pensionsålder till 67-årsåldern, då rätten till folkpension, inbegripet i förekommande fall tilläggs-pension, inträdde.

I en till Kungl. Maj:t inkommen skrivelse den 23 februari 1938 har *direktionen för handelsflottans pensionsanstalt* förklarat sig i huvudsak kunna biträda de sakkunnigas förslag.

Kommerskollegium. Kollegium förklarar sig i likhet med försäkringsinspektionen finna de av de sakkunniga uppdragna riktlinjerna för ett reformerat pensions- och understödsväsende för sjöfolket innefatta lämpligare former och rationellare grundval för denna verksamhet än nu gällande ordning.

Kollegium anför i detta ämne vidare i huvudsak följande:

Frågan om den nuvarande behovsprövningen, såvitt anginge understöd från sjömanshusen, hade varit föremål för ingående överväganden av de sakkunniga. Dessa överväganden hade redan på ett ganska tidigt stadium av utredningen lett till enhällig mening om lämpligheten av behovsprövningens åtminstone partiella slopande.

En understödsutdelning helt grundad på behovsprövning hade ansetts vara varken tidsenlig eller rättvis. Det nuvarande understödsväsendet grundade sig på vissa avgifter från de anställda själva och deras arbetsgivare, redarna. Vissa kategorier av de förra — de mera välavlönade — erlade under sin seglationstid avsevärda avgiftsbelopp utan garanti för att de sedermera erhöles någon valuta härför, för såvitt de icke vid tiden för slutad sjö-tjänst prövades vara i torftiga omständigheter. Kravet på dylik behovsprövning medförde i själva verket att ett avsevärt antal personer av nu ifrågasvarande kategorier sjöfolk icke komme i åtnjutande av sådant vederlag för erlagda avgifter. Den nyligen för stora delar av den svenska handelsflottans befäl avtalsvägen ordnade pensioneringen, innefattande även änke- och barnpensionering, medförde, att olidsenligheten och orättvisan i det hittills gällande systemet ur nyss antydd synpunkt komme att framstå i än starkare dager. Härtill komme, att en behovsprövning alltid beredde särskilda vanskligheter i avseende å möjligheterna att åstadkomma en likformig tillämpning. Detta förhållande hade ansetts i sin mån tala för lämpligheten av att i varje fall vidtaga åtgärder för att i möjligaste mån begränsa behovsprövningens tillämpningsområde.

Av naturliga skäl hade det med hänsyn till nu anförda omständigheter varit önskvärt att kunna helt frångå behovsprövningen och sålunda i stället basera all understödsutdelning på strängt försäkringstekniska grunder. Den begränsade medelstillgången hade emellertid omöjliggjort en så långtgående reform, i det att de understödsbelopp, som med en dylik utgångspunkt skulle ifrågakommit, skulle blivit orimligt små, för såvitt icke särskilda medelstillskott av betydande storleksordning ställts till förfogande. På grund av de givna direktiven för den kollegium och de sakkunniga anbefallda utredningen hade anspråk härå icke ansetts böra eller kunna uppställas.

Det vore framför allt hänsynen till nu anförda förhållanden, som föranlett de av de sakkunniga föreslagna normerna för ett samordnande av nu förefintliga anordningar för pensionering av och understöd till sjöfolket och deras efterlevande. Behovsprövningen hade alltså i huvudsak begränsats till att avse endast änkor efter sjöfarande och såsom hittills förlagts till sjömanshusen, medan den hittillsvarande verksamheten i övrigt på förevarande område omvandlades till en på försäkringsmässiga grunder baserad pensionering, sammanförd i handelsflottans pensionsanstalt.

Att såsom statskontoret ifrågasatt delvis grunda även denna senare gren av förevarande verksamhet på en behovsprövning låte sig icke göra redan av den anledning, att man därigenom skulle åter framskapa den orättvisa, vilken man med den föreslagna omgestaltningen av understöds- och pensionsväsendet velat väsentligen komma ifrån. Följden av den av statskontoret föreslagna anordningen bleve nämligen, att praktiskt taget allt det befäl i svenska handelsflottan, som komme i åtnjutande av pension i enlighet med den avtalsvägen anordnade pensioneringen, väl finge försäkringsmässig valuta för sina erlagda hyresavgifter men icke ens i minsta mån andel i motsvarande, av vederbörande arbetsgivare erlagda avgifter, en andel, varmed vederbörande dock, enligt vad som upplysts, vid uppgörelsen om befäls pensioneringen räknat. I åtskilliga fall skulle ett realiserande av statskontorets tankegång få såsom följd, att personer i befälsställning efter den nya anordningens genomförande icke skulle bli tillförsäkrade ens samma pensioner, som nu utginge från handelsflottans pensionsanstalt. Den av statskontoret föreslagna utvägen torde sålunda icke kunna anses framkomlig.

Vad härefter anginge det för genomförandet av de sakkunnigas förslag på förevarande punkt erforderliga statsbidraget å 200,000 kronor, så ansåge kollegium avgörande för frågan om nämnda anslags beviljande böra vara en prövning, huruvida anvisandet av ett dylikt i föreliggande fall vore ur allmänna skälighetssynpunkter motiverat.

Vid bedömande av denna sida av föreliggande spörsmål borde beaktas, att det ju här icke vore fråga om att ordna en verklig pensionering för sjöfolket — en fråga, som för övrigt de för utredningen givna direktiven uttryckligen anvisat icke böra göras till föremål för närmare överväganden — utan endast att på ett rationellt och tidsenligt sätt samordna redan befintliga anordningar på förevarande område.

Om det gällt att för en viss yrkesgrupp åvägabringa en helt ny pensionering, vartill sålunda motsvarighet tidigare saknats, kunde utan tvivel betänkligheter göra sig gällande mot att staten lämnade detta sitt stöd genom årliga bidrag. Den genom sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten, vartill statsmakterna själva på sin tid tagit initiativet, vore emellertid av mycket gammalt datum och räknade nu en snart tvåhundraårig hävd. Det rådde intet tvivel om att en väsentlig anledning till att denna verksamhet icke utvecklats till den effektivitet, som säkerligen från början varit åsyftad, vore att hänföra till att det allmänna under gångna tider utan motsvarande vederlag utnyttjat sjömanshusen för sina förvaltningsmässiga uppgifter. Inom de grupper av företagare och anställda, som berördes av denna sak, hade känslan härav framkallat en mycket stark opinion, från vilken man vid frågans avgörande icke borde bortse. Även till den genom handelsflottans pensionsanstalt bedrivna verksamheten hade statsmakterna tagit initiativet, och denna verksamhet hade ägt bestånd i nu snart 75 år. Ifrågavarande verksamhet hade sitt historiska ursprung i och ansåges i viss mån utgöra vederlag för en sjöfolket tidigare sedan gammalt tillkommande men sedermera av statsmakterna indragen ekonomisk förmån. Bland annat med hänsyn till penningvärdets förändringar hade statsmakterna på senare tid fun-

nit sig böra genom särskilda anslag lämna bidrag till verksamheten i ökad omfattning.

Olika förslag till omdaning av förevarande anordningar hade tid efter annan framlagts, utan att det blivit möjligt att bringa de föreliggande frågorna till lösning. Anledningen härtill hade framför allt varit svårigheten att finna en linje, som kunde vinna anslutning från de skilda intressegrupperna. Det förslag, som nu föreläge, syntes däremot omfattas med gillande av en nära nog enstämmig mening inom därav berörda kretsar.

Då den föreliggande utredningen hade synts kollegium giva vid handen, att en omdaning på förevarande område, som länge framstått såsom angelägen, svårligen låte sig genomföra utan att det föreslagna ytterligare statsbidraget komme till stånd, hade kollegium funnit sig böra för sin del giva sin anslutning till förslaget i denna del. Om frågan såges i belysning av det antydda historiska sammanhanget, förefölle det kollegium som om ett bifall till förslaget på denna punkt icke kunde anses giva berättigande för de av statskontoret framförda farhågorna för icke önskvärda konsekvenser på annat håll.

Under åberopande av vad sålunda anförts tillstyrker kollegium för sin del nu föreliggande förslag till omläggning av handelsflottans pensionsanstalts verksamhet.

I detta sammanhang har kollegium i anledning av försäkringsinspektionens påpekande av den sekundära inverkan på den för förevarande verksamhet beräknade medelstillgången, som de drygare kostnaderna för sjömanshuspersonalens pensionering kunde väntas få, erinrat, att beräkningarna angående den sammanlagda kapitalbehållningen av sjömanshuskassorna vid 1938 års utgång, 11,500,000 kronor, haft till utgångspunkt en dylik kostnadsstegring i avseende å den på personalens huvudmän fallande *retroaktivavgiften* för tjänstepension. Vad anginge de på huvudmännen fallande *årliga* pensionsavgifterna kunde ökningen av beloppet härför icke få sådan storleksordning, att den nämnvärt påverkade kostnadsberäkningarna.

Med hänsyn till det av kollegium i anslutning till chefens för marinen förslag förordade framskjutandet av tidpunkten för ikraftträdandet av sjömanshusens omorganisation och då det närmare utformandet av bestämmelserna för det reformerade pensions- och understödsväsendet måste taga icke obetydlig tid i anspråk, förordar kollegium, att de nya anordningarna på nämnda område icke bringas till ikraftträdande förrän med ingången av budgetåret 1939/1940. För instundande budgetår, framhåller kollegium, skulle sålunda icke, i vidare mån än kollegium, delvis i anslutning till de sakkunnigas förslag, i det följande komme att föreslå, krävas andra anslag för förevarande ändamål än som för innevarande budgetår anvisats.

Kollegium anför härefter vidare följande:

Statskontoret hade på principiella skäl framställt erinran mot det alternativa förslaget om temporär pension för manskap från pensionsåldern till 67-årsåldern. Under hänvisning till Svenska sjöfolksförbundets oreserverade tillstyrkan till detta alternativ och till de sakkunnigas motivering för förslaget finge kollegium för sin del tillstyrka, att möjlighet för en anordning sådan som den nu nämnda lämnades öppen; dess genomförande skulle ju icke i någon mån påverka kostnadsramen för förevarande verksamhet.

Kollegium ville slutligen även framhålla, hurusom det enligt kollegii mening måste anses lämpligt, att Kungl. Maj:t tillförsäkrades befogethet att vid bestämmelsernas utformande vidtaga sådana mindre jämkningar i grunderna, som av ekonomiska eller andra skäl kunde befinnas påkallade. Såsom exempel härå finge nämnas, att förslaget förutsatte, att pension icke skulle kunna erhållas så länge vederbörande efter uppnådd pensionsålder fortfarande tjänstgjorde till sjöss. Förutsättning för pension torde därför böra vara, förutom uppnådd pensionsålder, att vederbörande blivit avförd ur sjömanshusets register såsom ej längre sjöfarande, vare sig nu detta avförande hade skett efter förloppet av fyra kalenderår efter senaste sjötjänst (§ 16 mom. 2 sjömanshusförordningen) eller på grund av vederbörandes egen anmälan jämlikt § 16 mom. 1 sjömanshusförordningen. Vederbörande torde emellertid icke böra förmenas att efter pensions erhållande rent tillfälligtvis taga anställning till sjöss, såsom för något eller några kortare vikariat eller dylikt. Skulle däremot pensionär mera kontinuerligt tjänstgöra till sjöss, hade givetvis förutsättningen för pensionen bortfallit och borde denna då följaktligen temporärt indragas, intill dess vederbörande åter kunde anses hava slutat sin sjötjänst. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att i nu antydda och liknande avseenden efter omprövning utforma närmare regulativ.

Med avseende å de sakkunnigas förslag — i anslutning till av direktionen för handelsflottans pensionsanstalt gjord framställning — att visst anslag måtte anvisas för möjliggörande av att *övermaskinister kunde överföras från tredje till andra klassen* i pensionsreglementet, anför kommerskollegium:

Med övermaskinister torde även böra avses sådana maskinister, som avlagt maskinistexamen av 1:a klass enligt äldre bestämmelser.

Enligt verkställd utredning vore 156 av pensionärerna i nuvarande tredje klassen övermaskinister. Då skillnaden mellan pension (inkl. tilläggs pension) enligt andra och tredje klasserna utgjorde 30 kronor, skulle för nu avsedd överföring erfordras ett belopp av 4,680 kronor. Enligt kollegii mening borde med övermaskinister likställas sådana förste styrmän, som avlagt sjökaptensexamen. Exakt uppgift om antalet dylika pensionärer föreläge visserligen icke, men av den utredning, som förebragts, kunde med säkerhet slutas, att antalet icke vore så stort, att överförandet nämnvärt påverkade anslagsbehovet. Då på skäl, som framginge av de sakkunnigas utredning, pensionsanstalten för en avsevärd tid framåt måste inrikta sig på pensionering allenast av pensionsberättigade sökande till fjärde klassen, torde något större antal *nya* pensioner för nyss nämnda befälskategorier icke ifrågakomma. Ett förslagsanslag å ett avrundat belopp av 5,000 kronor syntes därför vara för förevarande ändamål tillräckligt.

Kommerskollegium tillstyrker alltså, att Kungl. Maj:t måtte utverka *dels* riksdagens medgivande till att övermaskinister och med dem likställda samt förste styrmän med sjökaptensexamen från och med den 1 juli 1938 skulle tillhöra andra klassen i det för handelsflottans pensionsanstalt fastställda reglementet *dels ock* anvisande av ett förslagsanslag för detta ändamål å 5,000 kronor.

Vidkommande det nuvarande förslagsanslaget å 125,000 kronor för beredande av *tilläggs pensioner åt pensionstagarna* vid handelsflottans pensionsanstalt har kommerskollegium anfört följande:

I avseende å användningen av ifrågavarande anslag hade anstaltens direktion bemyndigats att till en var, som i enlighet med bestämmelserna i anstaltens reglemente och direktionens därå grundade beslut under respektive kalenderår eller någon del därav uppbure pension från anstalten, utbetala tilläggspension med vissa belopp. Då grundpensionerna, vilka i enlighet med § 11 i anstaltens reglemente utbetalades i efterskott för nästförflutna halvår, den 1 mars respektive den 1 september, liksom tilläggspensionerna å 30 kronor till pensionärer i fjärde klassen, grundade sig på anslag »för budgetår», hade nu angivna skiljaktigheter med avseende å de tidsperioder, till vilka de olika delarna av pensionerna hänförde sig, föranlett, att de budgetår avseende pensionsbeloppen i sin helhet utbetalades den 1 september för tiden mars—augusti (6 månader) och den 1 mars för tiden september—februari (6 månader), medan här avsedda tilläggspensioner utbetalades den 1 september för tiden januari—augusti (8 månader) och den 1 mars för tiden september—december (4 månader). Denna förskjutning vore ägnad att vålla expeditionella besvärligheter, vartill komme, att vid själva övergången till ett nytt pensioneringssystem, sådant som det förut förordade, det måste vara ägnat att bereda större reda i systemet, om de olika delarna av pensionerna löpte jämsides.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts förordar kommerskollegium, att anslaget till tilläggspensioner för budgetåret 1938/1939 uppräknas från 125,000 kronor med en sjättedel därav — eller i runt tal 21,000 kronor, avseende tilläggspensioner jämväl för månaderna januari och februari 1939 — till 146,000 kronor och samtidigt förklaras skola avse tilläggspensioner för tiden från och med januari 1938 till och med februari 1939.

I detta sammanhang må nämnas, att kommerskollegium förutsätter, att i samband med omläggningen av understöds- och pensionsväsendet för sjöfolk riksstatsanslagen till handelsflottans pensionsanstalt sammanföras till ett anslag.

Beträffande direktionens för handelsflottans pensionsanstalt framställning om vissa *tilläggsanslag för nedbringande av väntetiden för sökande av pension* från anstalten har kollegium anförut följande:

Kollegium hade låtit verkställa en närmare undersökning rörande de den 15 januari 1938 till ett antal av tillhoppa 610 uppgående ansökningar om pension från anstalten, vilka i brist på medel vore beroende på prövning. Av undersökningen hade framgått, att, om det föreslagna nya systemets pensionsåldrar tillämpades och det föreslagna nya villkoret för pension om slutad tjänstgöring till sjöss skulle tillämpas nu omedelbart, endast 121 av de på prövning beroende ansökningarna skulle kunna föranleda pensions beviljande. Om dessutom toges hänsyn till den för det nya systemet bärande förutsättningen, att dubbelpensionering, d. v. s. såväl understöd från sjömanshus som pension från anstalten, icke skulle få förekomma i fråga om nytillträdande, skulle antalet till pension berättigade ytterligare nedgå till 88. Visserligen finge av den sålunda verkställda utredningen icke dragas alltför vittgående slutsatser beträffande det framtida tilloppet av berättigade sökande av pension enligt den föreslagna nya ordningen, enär det föreliggande speciella utredningsresultatet kunde jämförelsevis tillfälligt hava påverkat av den nu rådande konjunkturen inom sjöfarten med relativt stark sysselsättning för handelsflottan och därav följande stark efterfrågan på arbetskraften, men utredningen syntes dock bekräfta riktigheten av de sak-

kunnigas åsikt, att med hänsyn till det nya läge, som uppstått genom framläggandet av förevarande omorganisationsförslag, med vidare åtgärd, utöver vad i det föregående förordats, i anledning av direktionens för anstalten förevarande framställning borde anstå. Tillräcklig anledning till säråtgärder för den jämförelsevis korta tid, som, därest det avgivna förslaget till ändrade grunder för pensions- och understödsväsendet bleve godkänt, skulle återstå till det nya systemets ikraftträdande, syntes kollegium sålunda icke föreligga.

Med avseende å de sakkunnigas förslag att *handhavandet av sjömanspensioneringen* skulle centraliseras till handelsflottans pensionsanstalt, har kollegium anfört i huvudsak följande:

De med handelsflottans pensionsanstalts nuvarande förvaltning förbundna kostnaderna hade under budgetåret 1936/1937 uppgått till 11,288 kronor 74 öre, varav 8,950 kronor i arvoden, 1,500 kronor i hyra för expeditiionslokal och 830 kronor 90 öre för expenser. Till bestridande av nu ifrågasvarande kostnader stode till anstaltens förfogande huvudsakligen räntor på anstaltens s. k. förvaltningskostnadsfond, vilken vid slutet av nyssnämnda budgetår uppgick till ett belopp av 240,703 kronor 42 öre, vissa bötesmedel samt ett årligt statsanslag å 1,500 kronor.

Då kollegium ansett det nödvändigt, att uppgift föreläge åtminstone om den antagliga storleksordningen av de med anstaltens utvidgade arbetsuppgifter förbundna kostnaderna, hade kollegium i samråd med den av de sakkunniga anlitade förste aktuarien Lindh verkställt vissa beräkningar härutinnan.

Kollegium utginge till en början från att någon förändring icke erfordrades beträffande vare sig direktionens för anstalten nuvarande sammansättning (3 ledamöter, varav en ordförande) eller de till ledamöterna årligen utgående arvoden (800 kronor till ordföranden och 600 kronor till vardera av de övriga ledamöterna). Förutsättningen härför finge emellertid anses vara, att anstalten försåges med kompetent och i övrigt lämplig personal för det löpande arbetet. Det närmaste ansvaret för och ledningen av anstaltens löpande uppgifter (föreståndare) syntes, med särskild hänsyn till att viss försäkringsteknisk insikt och erfarenhet torde vara oundgänglig för tjänstens vederbörliga fullgörande, icke kunna anförtros åt person, för vilken avlöning utginge efter lägre norm än som vore bestämd för tjänsteman i lönegraden B 26 enligt löneplanen för reglerade verk. Till biträde åt denne borde få avses en kvinnlig tjänsteman i kanslibiträdes tjänsteställning, varjämte borde beräknas visst belopp för erforderlig vaktmästarhjälp samt, för tillfällen av särskild arbetsanhopning såsom vid pensionsutbetalningsterminerna, extra skrivhjälp. I övrigt erfordrades vissa belopp för bestridande av utgifter för lokalhyra, städning, telefon samt för expenser i övrigt.

Kostnaderna syntes, därest för föreståndaren avsåges full tjänst, kunna antagas gestalta sig ungefärligen sålunda:

Avlöningskostnader:

Föreståndaren (löneklass 29)	kronor	10,020
Kanslibiträde (löneklass 10)	»	3,300
Vaktmästarhjälp (i ett för allt)	»	1,500
Extra skrivhjälp (i ett för allt)	»	500
			<hr/>
		Kronor	15,320.

Omkostnader i övrigt:

Hyra	kronor	2,000
Städning	»	360
Telefon	»	240
Expenser i övrigt	»	3,400
	Kronor	6,000.

Härtill skulle komma dyrtidstillägg m. m. å omkring 2,500 kronor.

Totalkostnaden skulle enligt nu anförda beräkningar årligen bliva i runt tal 23,800 kronor. För bestridande härav kunde, med utgångspunkt från en genomsnittsränta å 2.75 procent å förvaltningskostnadsfonden, beräknas stå till förfogande räntemedel och bötesandelar å årligen i genomsnitt i runt tal 7,000 kronor, varför det årliga statsbidraget till anstaltens förvaltningskostnader, med angivna utgångspunkt av erforderlig full tjänstetid för föreståndaren, skulle behöva ökas från nu utgående jämförelsevis ringa belopp av 1,500 kronor till 16,800 kronor.

Enligt vad för kollegium upplysts skulle emellertid, under förutsättning att det kvinnliga bitrådet, såsom avsetts, finge full tjänstgöring, föreståndarens arbetskraft icke behöva helt tagas i anspråk, varför undersökningar borde verkställas, huruvida icke till föreståndare skulle kunna förvärfvas person med sysselsättning även på annat håll, i vilket fall avlöningen till denne skulle kunna fastställas till lägre belopp än det här förutsatta och utgå i form av arvode. Härigenom skulle kostnaderna för anstaltens förvaltning liksom det erforderliga statsbidraget kunna icke oväsentligt nedbringas. Slutligt förslag i förevarande angelägenhet torde få framläggas inom sådan tid, att förslag i ämnet, i händelse den nu samlade riksdagen godkände förslaget till huvudgrunder för ett reformerat pensions- och understödsväsende för sjöfolket, kunda föreläggas nästkommande riksdag.

Den föreslagna omläggningen komme helt naturligt att föranleda vissa engångskostnader. Sålunda måste anstalten utrustas med vissa moderna hjälpmedel för verksamhetens administrering. Enligt upplysning erfordrades härutinnan anskaffande av, förutom kortregister, adressograf (med listförare) till en beräknad kostnad av omkring 3,000 kronor, 2 räknemaskiner (multiplikations-) betingande en kostnad av tillhoppa omkring 550 kronor, en additionsapparat till ett pris av omkring 900 kronor samt en skrivmaskin till en kostnad av omkring 390 kronor. Härtill skulle komma kostnaden för ett till adressografen hörande plåtskåp med 30 lådor för präglade plåtar till ett beräknat pris av omkring 500 kronor. Engångskostnaden för ett antal av 5,000 präglade plåtar beräknades till 1,150 kronor. Kostnad för den löpande präglingen av nya plåtar hade beräknats skola täckas inom ramen för den förutsatta anslagsposten till expenser.

Nu angivna engångskostnader skulle sålunda kunna beräknas till i runt tal 6,500 kronor jämte en mindre kostnad för kortregister. Kollegium förutsatte, att nu ifrågavarande engångskostnader skulle kunna få bestridas från handels- och sjöfartsfonden.

Slutligen borde beaktas, att anstaltens nuvarande kamrerare och sekreterare med hänsyn till sin ålder icke kunde förutsättas efter anstaltens omorganisation ifrågakomma för tjänstgöring vid anstalten. Denne, som vore född den 23 september 1860, hade, efter tjänstgöring vid anstalten som kanslist sedan maj månad 1883, alltsedan år 1895 bestritt befattningen som anstaltens kamrerare och sekreterare, i vilken egenskap han sedan åtskilliga år åtnjutit ett årligt arvode av i ett för allt 3,300 kronor. Det syntes kollegium skäligt, att denne vid entledigande från sitt av anstaltens direktions

meddelade förordnande bereddes årlig pension med lämpligt belopp. Frågan härom torde få prövas efter förslag i sinom tid i ämnet från anstaltens direktion.

Departement-
chefen.

Såsom förut framhållits har den nu slutförda utredningen bedrivits med utgångspunkt från att särskilda åtgärder, avseende en pensionering i verklig bemärkelse av handelsflottans folk icke borde ifrågakomma i detta sammanhang. Jag delar den uppfattning som ligger till grund för de direktiv, utredningen sålunda haft att följa. Däremot kan det icke anses annat än lämpligt, att, inom nuvarande anordningars ram, en rationalisering av det för sjöfolket gällande pensions- och understödsväsendet kommer till stånd. Det förslag, som i sådant hänseende nu föreligger, innebär i huvudsak, att behovsprövningen — vilken hittills varit utslagsgivande för rätten till understöd från sjömanshusen — i princip övergives samt att den vid de olika sjömanshusen bedrivna understödsverksamheten samordnas med verksamheten vid handelsflottans pensionsanstalt till en på försäkringstekniska grunder uppbyggd pensionering, i dess helhet handhavd av nämnda anstalt. Allenast beträffande sjömans efterlevande avses sjömanshusens understödsverksamhet, sedan den nya ordningen trätt i tillämpning, skola fortsätta, dock att understödet till barn efter sjöman förutsättes, med anledning av ikraftträdandet av lagen om barnbidrag, skola successivt avvecklas. Förslaget har, med enstaka undantag, tillstyrkts av dem som yttrat sig i ämnet. För egen del har jag funnit detsamma vara till sina huvudgrunder väl avvägt. Detaljspörsmålen torde det icke vara nödvändigt att i detta sammanhang taga ställning till. Vad angår de invändningar, som från statskontorets sida framkommit mot vissa principer i förslaget, kan jag inskränka mig till att hänvisa till vad i kommerskollegii utlåtande i dessa delar anförts. Att, såsom statskontoret ifrågasatt, bibehålla behovsprövningen i vidare utsträckning än förslaget innebär läser sålunda, på skäl som av collegium härutinnan framhållits, icke vara att förorda. Med hänsyn till den motivering, som förebärags av de sakkunniga och collegium, anser jag jämväl förslaget om temporär pension i vissa fall för manskap, gällande allenast till fyllda 67 år, böra godtagas, trots de principiella betänkligheter vilka, på sätt statskontoret erinrat, kunna riktas däremot.

I anslutning till vad jag i det föregående anført rörande ikraftträdandet av sjömanshusens omorganisation torde de föreslagna nya anordningarna beträffande pensions- och understödsväsendet böra trada i tillämpning först från och med den 1 juli 1939. De sakkunniga hava vid sina beräkningar utgått från, att för ändamålet skulle av statsmedel tillskjutas ett extra bidrag av 200,000 kronor årligen. Ehuru jag i likhet med statskontoret icke kan godtaga den motivering, som de sakkunniga till stöd för sitt yrkande i denna punkt anført, vill jag dock, med hänsyn till vad kommerskollegium erinrat i ämnet och då anslaget i fråga är nödvändigt för genomförande av en pensionering enligt de förordade riktlinjerna även med förhållandevis blygsamma belopp, icke ställa mig avvisande mot den föreslagna medelsanvisningen.

Beloppet torde, såsom kommerskollegium framhållit, icke behöva utanordnas förrän från och med budgetåret 1939/1940.

Av vad kommerskollegium anfört framgår, att de genom ifrågavarande omläggning utvidgade arbetsutgifterna för statens pensionsanstalt beräknas föranleda en icke oväsentlig ökning av förvaltningsbidraget till anstalten, för närvarande upptaget till allenast 1,500 kronor, ävensom vissa engångskostnader. Förslag i ämnet torde, sedan detsamma blivit föremål för närmare överbäganden, få i sinom tid framläggas. Utgifterna i fråga torde icke behöva påverka riksstaten för nästkommande budgetår.

I anledning av vad de sakkunniga och kommerskollegium anfört beträffande den av direktionen för handelsflottans pensionsanstalt gjorda framställningen om höjning av vissa till anstalten nu utgående anslag tillstyrker jag, dels att övermaskinister och med dem likställda samt förste styrmän med sjökaptensexamen vid utanordning av pensioner, som äger rum efter den 1 juli 1938, skola anses tillhöra andra klassen i det för anstalten fastställda reglementet, samt att för detta ändamål beräknas ett belopp av 5,000 kronor, dels ock att det å löpande års riksstat för tilläggspensioner avsedda förslagsanslaget å 125,000 kronor för nästa budgetår höjes till 146,000 kronor för beredande av tilläggspensioner åt pensionstagarna vid anstalten ej blott under 1938 utan jämväl under tiden januari—februari 1939. I övrigt synes anledning ej föreligga att för nästkommande budgetår frångå den beräkning av anslagen för handelsflottans pensionsanstalt, som för innevarande budgetår tillämpats. Jag förordar alltså, att de olika under rubriken Handelsflottans pensionsanstalt uppförda anslag, vilka i riksstatsförslaget allenast beräknats, för budgetåret 1938/1939 upptagas med följande belopp: förslagsanslaget till förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen med 35,000 kronor, anslaget till förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna med 31,000 kronor, förslagsanslaget till tilläggspensioner åt pensionstagarna med 146,000 kronor och anslaget till förvaltningsbidrag med 1,500 kronor. Det för uppflyttning av vissa pensionärer från tredje till andra klassen erforderliga beloppet å 5,000 kronor torde i enlighet med vad kommerskollegium föreslagit därjämte böra anvisas såsom särskilt förslagsanslag.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen godtager här förordade förslag till ordnande av pensions- och understödsväsendet för sjöfolk, sedan detaljbestämmelserna ytterligare prövats meddela de föreskrifter, som finnas erforderliga för förslaget genomförande.

Departementschefens hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) såsom *Bidrag till sjömanshusens förvaltningskostnader* för budgetåret 1938/1939 under tionde huvudtiteln anvisa ett *anslag* av 356,000 kronor;

2) godkänna det av mig förordade förslaget till pensions- och understödsväsende för sjöfolk ävensom bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med grundlinjerna för samma förslag;

3) för budgetåret 1938/1939 under elfte huvudtiteln anvisa till *Handelsflottans pensionsanstalt: Förbättring av pensioneringen inom fjärde klassen ett förslagsanslag av 35,000 kronor,*

till *Handelsflottans pensionsanstalt: Förbättring av pensioneringen inom de tre första klasserna ett anslag av 31,000 kronor,*

till *Handelsflottans pensionsanstalt: Tilläggs pensioner under januari 1938—februari 1939 ett förslagsanslag av 146,000 kronor,*

till *Handelsflottans pensionsanstalt: Uppflyttning av vissa pensionstagare från tredje till andra klassen ett förslagsanslag av 5,000 kronor, samt*

till *Handelsflottans pensionsanstalt: Förvaltningsbidrag ett anslag av 1,500 kronor.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Knut von Horn.

BILAGOR

Förslag till normallönestat

	Förslag till normallönestat				
	1	2	3	4	
	Befattning	Nu (juni 1937) utgående avlöning	Slutav- löning	Summa avlöning för sjömans- huset	
			Kol. 2	Kol. 3	
Göteborg G	Ombudsman.....	12,160	12,160		
	Notarie (65 år)	9,760	9,760		
	Förste bokhållare	7,020	7,020		
	3 förste bokhållare	21,060	21,060		
	Bokhållare	5,850	5,850		
	Kontorsskrivare (kvinnlig, nu manlig) ..	5,850	5,850		
	Kanslibiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	3,500	3,500		
	Skrivbiträde (kvinnligt).....	—	—		
	Expeditionsvakt.....	3 380	3 380	68,580	68,580
Stockholm I	Ombudsman (71 år).....	10,660	10,660		
	Notarie	8,970	8,970		
	Förste bokhållare (67 år).....	6,110	6,110		
	Bokhållare.....	4,940	4,940		
	Kanslibiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	5,135	5,135		
	Skrivbiträde (kvinnligt).....	¹ 2,916	² 2,916	38,731	38,731
Hälsingborg E	Ombudsman	8,450	9,660		
	Notarie	6,500	6,500		
	Förste bokhållare.....	5,720	5,720		
	Kontorsbiträde (kvinnligt).....	2,400	2,400	24,280	24,280
Malmö F	Ombudsman	8,450	9,100		
	Förste bokhållare (notarie)	5,460	5,460		
	Kanslibiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	4,420	4,420	18,330	18,980
Lysekil D	Ombudsman	³ 5,850	³ 6 500		
	Kontorsskrivare (manlig)	—	—		
	Kanslibiträde (kvinnligt)	2,860	3,835	8,710	10,335
Kalmar E	Ombudsman	8,450	8,450		
	Kontorsskrivare (manlig)	⁴ 4,030	⁴ 4,810		
	Skrivbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	1,700	1,700	14,180	14,960
Landskrona E	Ombudsman	5,850	7,150		
	Kontorsskrivare (manlig)	3,120	3,900		
	Skrivbiträde (kvinnligt).....	1,200	1,200	10,170	12,250
Norrköping F	Ombudsman (78 år).....	9,100	9,100		
	Kanslibiträde (manligt)	3,510	3,510		
	Skrivbiträde (kvinnligt).....	⁵ 2,000	⁵ 2,000	14,610	14,610
Karlshamn C	Ombudsman	4,940	6,240		
	Kanslibiträde (manligt)	2,340	3,120		
	Vaktmästare (75 år)	1,194	1,194	8,474	10,554
Oskarshamn G	Ombudsman	4,550	5,850		
	Kanslibiträde (manligt)	2,860	4,030	7,410	9,880

¹ För kvinnlig befattningshavare upptages här liksom i kol. 9 slutavlöningen. — ² 2,916 av 439 kronor såsom vice värd för sjömanshusets fastighet. — ⁴ Åtnjuter ett särskilt arvode av

Bilaga A.

för sjömanshusen.

Föreslagen lönegrad	Beräknad omedelbar avlöning (1/1 1939)	Avlöning i lägsta löne-klassen	Avlöning i näst högsta löne-klassen ¹	Slutav-löning	Summa avlöning för sjömans-huset		
					Kol. 6	Kol. 8	Kol. 9
24	12,068	10,588	11,588	12,068			
särsk. ar vode å 2,000 kr.							
21	7,190	7,190	8,077	8,588			
16	6,773	5,146	6,357	6,773			
16	20,319	15,438	19,071	20,319			
14	5,146	4,597	5,523	5,940			
11	4,354	3,903	4,597	4,597			
7	3,696	3,171	3,696	3,696			
2 (ny)	2,298	2,298	2,822	2,822			
5	3,520	2,822	3,345	3,520	65,364	65,076	68,323
24	8,977	8,977	9,948	10,428			
21	8,977	7,560	8,460	8,977			
16	7,129	5,456	6,699	7,129			
14	5,839	4,891	5,839	6,268			
7	3,964	3,420	3,964	3,964			
2 (ny)	2,513	2,513	3,057	3,057	37,399	37,967	39,823
24	8,077	8,077	9,072	9,588			
21	8,077	6,720	7,580	8,077			
16	6,330	4,797	5,940	6,330			
4	2,942	2,458	2,942	2,942	25,426	25,534	26,937
21	7,828	6,955	7,828	8,332			
16	6,552	4,972	6,148	6,552			
7	3,561	3,057	3,561	3,561	17,941	17,537	18,445
21	7,331	6,484	7,331	7,822			
11 (ny)	3,480	3,480	4,112	4,368			
7	2,828	2,828	3,292	3,292	13,639	14,735	15,482
21	8,077	6,720	7,580	8,077			
11	4,045	3,621	4,273	4,536			
2	2,458	2,126	2,620	2,620	14,580	14,473	15,233
21	6,720	6,720	7,580	8,077			
11	4,045	3,621	4,273	4,536			
2	2,458	2,126	2,620	2,620	13,223	14,473	15,233
21	6,955	6,955	7,828	8,332			
7	3,763	3,057	3,561	3,763			
2 (ny)	2,217	2,217	2,721	2,721	12,935	14,110	14,816
21	6,666	6,249	7,082	7,566			
7	2,862	2,714	3,158	3,339			
—	—	—	—	—	9,528	10,240	10,905
21	7,633	7,190	8,077	8,588			
7	3,171	3,171	3,696	3,903	10,804	11,773	12,491

kronor till bokföringsbiträde och extra biträdesjälp i övrigt. — ³ Åtnjuter dessutom ett arvode 200 kronor för sekreterargörömmål åt direktionen. — ⁵ 2,000 kronor till extra biträdesjälp.

	1	2	3	4				
				Befattning	Nu (juni 1937) utgående avlöning	Slutav- löning	Summa avlöning för sjömans- huset	
							Kol. 2	Kol. 3
Gävle F	Ombudsman	9,100	9,100					
	Kontorskrivare	4,290	5,070					
	Skrivbiträde (manligt)	² 2,200	² 2,200	15,590	16,370			
Sundsvall H	Ombudsman	8,450	8,450					
	Kanslibitråde (manligt)	5,070	5,070	13,520	13,520			
Marstrand E	Ombudsman	6,240	6,240					
	Kontorsbiträde (kvinnligt)	3,120	3,120	9 360	9,360			
Karlstad F	Ombudsman	3,900	5,200					
	Kontorsbiträde (kvinnligt)	³ 1,560	³ 1 560	5,460	6,760			
Sölvesborg B	Ombudsman	5,460	5,460					
	Skrivbiträde (kvinnligt) (66 år)	2,340	2,340	7,800	7,800			
Nyköping E	Ombudsman (66 år)	5,980	5,980					
	Skrivbiträde (kvinnligt)	2,340	2,340	8,320	8,320			
Ystad C	Ombudsman	2,990	2,990					
	Skrivbiträde (kvinnligt, nu manligt 68 år)	1,000	1,000	3,990	3,990			
Västervik D	Ombudsman	4,940	6,240					
	Kontorsbiträde (kvinnligt)	1,950	2,730	6,890	8,970			
Kristianstad C	Ombudsman	3,380	3,380					
	Skrivbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	2,322	2,322	5,702	5,702			
Halmstad D	Ombudsman (71 år)	6,240	6,240					
	Kontorsbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	3,120	3,120	9,360	9,360			
Härnösand F	Ombudsman (65 år)	6,240	6,240					
	Skrivbiträde (kvinnligt)	2,730	2,730					
	Biträde och vaktmästare (72 år)	1,170	1,170	10,140	10,140			
Strömstad D	Ombudsman	3,900	3,900					
	Skrivbiträde (kvinnligt)	—	—	3,900	3,900			
Visby D	Ombudsman (65 år)	5,460	5,460					
	Skrivbiträde (kvinnligt)	2,340	2,340	7,800	7,800			
Luleå H	Ombudsman	3,900	3,900					
	Skrivbiträde (kvinnligt)	1,400	1,400	5,300	5,300			
Karlskrona E	Ombudsman (84 år)	4,940	4,940					
	Kontorsbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	1,560	1,560	6,500	6,500			
Söderhamn F	Ombudsman	5,850	5,850					
	Kontorsbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	2,730	3,120	8,580	8,970			
Uddevalla D	Ombudsman	6,500	6,500					
	Kontorsbiträde (kvinnligt, nu manligt) ..	2,964	2,964	9,464	9,464			
Trelleborg D	Ombudsman	3,900	3,900					
	Kontorsbiträde (kvinnligt) (72 år)	1,300	1,300	5,200	5,200			
Umeå G	Ombudsman	⁴ 2,860	⁴ 3,640					
	Skrivhjälp	300	300	3,160	3,940			
Örnsköldsvik E	Ombudsman	2,340	2,340					
	Skrivhjälp	540	540	2,880	2,880			
	Summa			362,391	377,406			

¹ För kvinnlig befattningshavare upptages här liksom i kol. 9 slutavlöningen. — ² 2,200 kroning. — ⁴ Åtnjuter dessutom ett arvode av 1,500 kronor såsom vicevärd för sjömanshusets

Föreslagen lönegrad	Beräknad omedelbar avlöning (1/1 1939)	Avlöning i lägsta löne-klassen	Avlöning i näst högsta löne-klassen ¹	Slutav-löning	Summa avlöning för sjömans-huset		
					Kol. 6	Kol. 8	Kol. 9
21	8,332	6,955	7,828	8,332			
11	4,200	3,763	4,435	4,704			
2	—	—	—	—	12,532	12,263	13,036
21	8,843	7,425	8,326	8,843			
7	4,045	3,285	3,830	4,045	12,888	12,156	12,888
² / ₃ 21	5,385	4,480	5,053	5,385			
4	2,942	2,458	2,942	2,942	8,327	7,995	8,327
² / ₃ 21	4,928	4,637	5,219	5,555			
4 (ny)	2,721	2,553	3,057	3,057	7,649	8,276	8,612
² / ₃ 21	4,874	4,009	4,556	4,874			
2	2,318	1,895	2,318	2,318	7,192	6,874	7,192
² / ₃ 21	5,385	4,480	5,053	5,385			
2	2,620	2,126	2,620	2,620	8,005	7,673	8,005
² / ₃ 21	5,044	4,166	4,721	5,044			
2	1,975	1,975	2,419	2,419	7,019	7,140	7,463
² / ₃ 21	4,323	4,323	4,887	5,215			
4	2,365	2,365	2,828	2,828	6,688	7,715	8,043
² / ₃ 21	5,044	4,166	4,721	5,044			
2	2,270	1,975	2,419	2,419	7,314	7,140	7,463
² / ₃ 21	4,323	4,323	4,887	5,215			
4	2,983	2,365	2,828	2,828	7,306	7,715	8,043
² / ₃ 21	5,555	4,637	5,219	5,555			
2	2,721	2,217	2,721	2,721	8,276	7,940	8,276
² / ₃ 21	4,887	4,323	4,887	5,215			
2	2,056	2,056	2,520	2,520	6,943	7,407	7,735
² / ₃ 21	5,215	4,323	4,887	5,215			
2	2,520	2,056	2,520	2,520	7,735	7,407	7,735
² / ₃ 21	5,250	4,950	5,551	5,895			
2	2,923	2,392	2,923	2,923	8,173	8,474	8,818
¹ / ₂ 21	3,360	3,360	3,790	4,039			
2	2,126	2,126	2,620	2,620	5,486	6,410	6,659
² / ₃ 21	5,555	4,637	5,219	5,555			
4	2,889	2,553	3,057	3,057	8,444	8,276	8,612
¹ / ₂ 21	3,911	3,242	3,666	3,911			
4	2,983	2,365	2,828	2,828	6,894	6,494	6,739
¹ / ₂ 21	3,911	3,242	3,666	3,911			
¹ / ₂ e.o. 4	1,028	1,028	1,260	1,337	4,939	4,926	5,248
¹ / ₂ 21	⁴ 3,595	⁴ 3,595	⁴ 4,039	⁴ 4,294			
—	600	600	600	600	4,195	4,639	4,894
¹ / ₂ 16	2,580	2,399	2,970	3,165			
—	500	500	500	500	3,080	3,470	3,665
					369,924	376,308	395,141

nor till nödig vaktmästare- och skrivhjälp. — ³ 1,560 kronor till biträdes- och vikariatsersätt-
fastighet (stadshotellet).

Sjömanshusens utgifter och kapitaltillgångar m. m. under år 1936.

Nr	Sjömanshus	Antal års- under- stöd	Summa års- under- stöd kr.	Till- fälliga under- stöd kr.	Avlö- ningar kr.	Verk- liga drift- kostna- der i övrigt kr.	Övriga utgif- ter (av annat slag än under- stöd) ¹ kr.	Summa utgifter kr.	Behållen kapital- tillgång (sjömans- huskas- san) vid slutet av år 1936 kr.	Kapital- behål- ning av dona- tionerna vid slut- et av år 1936 kr.	Antal in- skriv- na sjömän d. ^{31/12} 1936
1	Göteborg . . .	913	107,875	4,928	69,191	26,150	—	208,144	1,268,331	574,937	5,953
2	Stockholm . .	583	72,770	675	37,836	6,779	—	118,060	1,238,135	403,088	5,893
3	Hälsingborg .	529	61,220	2,989	24,118	10,798	1,300	100,425	608,965	36,778	3,103
4	Malmö	198	23,730	1,424	15,637	8,000	350	49,141	438,444	41,529	2,121
5	Lysekil	182	20,780	361	9,416	108	2,827	33,492	503,032	—	2,810
6	Kalmar	278	33,200	1,360	14,317	1,157	857	50,891	438,996	43,648	2,204
7	Landskrona . .	109	13,045	605	10,314	2,610	1,209	27,783	216,771	1,000	1,016
8	Norrköping . .	23	3,130	243	12,484	2,926	—	18,783	193,413	—	676
9	Karlshamn . .	169	20,075	35	8,552	1,960	225	30,847	308,679	17,930	1,354
10	Oskarshamn . .	191	22,415	972	10,472	2,714	375	36,948	232,644	271	987
11	Gävle	127	15,405	120	18,121	1,604	—	35,250	348,296	417,388	1,099
12	Sundsvall . . .	95	11,635	1,477	13,519	2,830	—	29,461	304,199	—	1,083
13	Marstrand . . .	176	21,195	4,500	10,818	2,737	—	39,250	292,336	—	1,375
14	Karlstad	24	3,160	154	4,708	1,291	—	9,313	186,460	21,815	894
15	Sölvesborg . .	163	19,850	116	7,716	2,743	300	30,725	210,140	5,000	1,031
16	Nyköping	30	4,375	600	8,533	2,127	200	15,835	98,537	9,694	518
17	Ystad	21	2,545	475	4,154	415	50	7,639	128,685	4,000	418
18	Västervik . . .	135	15,845	443	8,720	3,223	400	28,631	242,449	106,520	1,061
19	Kristianstad . .	26	2,951	148	5,951	767	850	10,667	196,296	—	919
20	Halmstad	74	9,160	84	8,877	3,556	225	21,902	163,586	—	736
21	Härnösand . . .	169	20,380	849	10,609	3,735	300	35,873	271,400	—	1,128
22	Strömstad . . .	139	16,690	16,005	3,000	1,194	100	36,989	259,373	—	1,169
23	Visby	166	19,540	1,735	7,768	1,888	250	31,181	203,708	17,248	970
24	Luleå	23	2,770	560	5,263	1,911	—	10,504	125,886	—	331
25	Karlskrona . . .	27	3,885	269	6,438	1,326	—	11,918	212,877	1,100	993
26	Söderhamn . . .	53	6,800	236	8,020	15,567	475	31,098	119,337	111,032	562
27	Uddevalle . . .	472	47,285	11	9,746	2,846	—	59,888	195,401	13,022	762
28	Trelleborg . . .	42	5,965	14	5,203	668	150	12,000	153,282	—	701
29	Umeå	50	6,804	582	3,258	1,635	400	12,679	255,859	11,000	416
30	Örnsköldsvik . .	12	1,615	445	3,032	912	200	6,204	110,566	—	415
	Summa	5,199	616,095	42,415	365,791	116,177	11,043	1,151,521	9,521,083	1,837,000	42,698
			658,510	481,968							
31	Simrishamn . . .	318	37,600	512	4,848	1,304	120	44,384	231,683	—	1,138
32	Linköping	18	1,956	85	2,318	507	—	4,866	90,076	—	1,003
33	Västerås	4	480	387	1,471	704	600	3,642	132,488	—	586
34	Ronneby	8	940	232	1,449	1,474	950	5,045	52,148	—	451
35	Hudiksvall . . .	34	3,982	642	2,417	677	523	8,241	126,337	1,040	355

¹ Avser utgifter jämlikt § 7 mom. 2 sjömanshusförordningen.

Nr	Sjömanshus	Antal års- under- stöd	Summa års- under- stöd kr.	Till- fälliga under- stöd kr.	Avlö- ningar kr.	Verk- liga drift- kostna- der i övrigt kr.	Övriga utgif- ter (av annat slag än under- stöd) ¹ kr.	Summa utgifter kr.	Behållen kapital- tillgång (sjömans- huskas- san) vid slutet av år 1936 kr.	Kapital- behåll- ning av dona- tionerna vid slut- et av år 1936 kr.	Antal in- skriv- na sjömän d. 31/12 1936
36	Jönköping ..	6	710	30	667	411	—	1,818	38,664	—	438
37	Haparanda ..	36	4,225	—	1,845	913	—	6,983	136,118	—	419
38	Varberg	18	2,454	123	1,565	533	100	4,775	71,142	2,000	256
39	Falkenberg ..	18	2,150	1,068	1,300	1,380	—	5,898	49,740	—	286
40	Södertälje ..	4	750	365	1,589	1,664	10	4,378	66,959	—	273
41	Söderköping	13	1,750	36	1,284	189	—	3,250	77,555	—	371
42	Skellefteå ..	2	140	160	1,856	1,114	—	3,270	108,926	—	208
43	Piteå	22	3,020	—	1,786	743	—	5,549	100,877	—	177
44	Kungälv	11	1,100	10	500	189	—	1,799	36,934	—	214
45	Vadstena ..	—	—	1,444	680	547	—	2,671	26,946	—	223
46	Linköping ..	—	—	500	310	294	—	1,104	31,600	—	205
47	Uppsala	—	—	82	500	275	31	888	21,014	—	143
	Summa	512	61,257	5,676	26,385	12,918	2,334	108,570	1,399,207	3,040	6,746
			66,933		39,303						
	S:a sum:m	5,711	677,352	48,091	392,176	129,095	13,377	1,260,091	10,920,290	1,840,040	49,444
			725,443		521,271						

¹ Avser utgifter jämlikt § 7 mom. 2 sjömanshusförordningen.